

T. C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLÂM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
İSLÂM TARİHİ BİLİM DALI

SEYYİD HÜSEYİN NASR VE
"MUHAMMAD: MAN OF GOD" ADLI ESERİ ÇERÇEVESİNDE
SİYERE BAKIŞI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUHAMMET FATİH DURGUN

BURSA – 2019

T. C.

**BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLÂM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
İSLÂM TARİHİ BİLİM DALI**

**SEYYİD HÜSEYİN NASR VE
"MUHAMMAD: MAN OF GOD" ADLI ESERİ ÇERÇEVESİNDE
SİYERE BAKIŞI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUHAMMET FATİH DURGUN

Danışman:

Dr. Öğr. Üyesi İLHAMİ ORUÇOĞLU

BURSA – 2019

TEZ ONAY SAYFASI

T.C. BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, İslam Tarihi Bilim Dalı'nda 701622032 numaralı Muhammet Fatih Durgun'un hazırladığı SEYYİD HÜSEYİN NASR VE "MUHAMMAD: MAN OF GOD" ADLI ESERİ ÇERÇEVESİNDE SİYERE BAKIŞI konulu Yüksek Lisans Tezi ile ilgili tez savunma sınavı, 02/08/ 2019 günü 15:00 – 17:00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin başarılı olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.

(Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)

Dr. Öğr. Üyesi İlhami Oruçoğlu

Bursa Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Şevket YILDIZ

Bursa Uludağ Üniversitesi

İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Abdullah Erdem TAŞ

Dumlupınar Üniversitesi

İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı

02/08/ 2019

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS İNTİHAL YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 12/07/2019

Tez Başlığı / Konusu: SEYYİD HÜSEYİN NASR VE "MUHAMMAD: MAN OF GOD" ADLI ESERİ
ÇERÇEVESİNDE SİYERE BAKIŞI.

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 99 sayfalık kısmına ilişkin, 23 / 07 /2019 tarihinde şahsım tarafından TURNITIN adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %12'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

Kaynakça hariç

Alıntılar hariç

5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

23.07.2019

Adı Soyadı: Muhammet Fatih DURGUN
Öğrenci No: 701622032
Anabilim Dalı: İslam Tarihi ve Sanatları
Programı: İslam Tarihi
Statüsü: Y.Lisans Doktora

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi İlhami ORUÇOĞLU

23.07.2019

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum SEYYİD HÜSEYİN NASR VE "MUHAMMAD: MAN OF GOD" ADLI ESERİ ÇERÇEVESİNDE SİYERE BAKIŞI başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Adı Soyadı: Muhammet Fatih DURGUN

Öğrenci No: 701622032

Anabilim Dalı: İslam Tarihi ve Sanatları

Programı: İslam Tarihi

Statüsü: Yüksek Lisans

Tarih ve İmza

23.07.2019

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı	: Muhammet Fatih DURGUN
Üniversite	: Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	: İslâm Tarihi ve Sanatları
Bilim Dalı	: İslâm Tarihi
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	: xi + 102
Mezuniyet Tarihi	:
Tez Danışmanı	: Dr. Öğr. Üyesi İlhami ORUÇOĞLU

SEYYİD HÜSEYİN NASR VE "MUHAMMAD: MAN OF GOD" ADLI ESERİ ÇERÇEVESİNDE SİYERE BAKIŞI

İslam'ın anlaşılması ve yaşanmasında çok önemli bir konumu olan Hz. Peygamber'in hayatını, söz ve davranışlarını tespit etmek ve aktarmak için sayısız eser yazılmıştır. Bu konuda oluşan literatür giderek gelişmiş, siyer haricinde yeni türlerin oluşumuyla birlikte muazzam bir seviyeye çıkmıştır.

19. yüzyılla birlikte Batıda meydana gelen düşünsel ve bilimsel değişimler İslam dünyasını da etkisi altına almıştır. Modern tarih telakkilerinin ve birtakım paradigmalardan tesiri ile klasik döneme ait tarih kitapları ve muhtevaları sert bir eleştiriye tabi tutulmuştur. Modern dönemde siyere dair yazılan eserlerde peygamberin siyasi, askeri ve beşeri yönleri daha fazla öne çıkarılmaya başlamıştır. Buna mukabil onun peygamberlik yönü, vahiy ekseninde Allah ile arasındaki ruhi ve manevi yön ile ilahi koruma ve gözetimin onun hayatına yansımalarını içeren olağanüstülüklerin anlatıldığı rivayetler modern siyer eserlerinde yer bulamamışlardır.

Seyyid Hüseyin Nasr, batı dillerinde Hz. Peygamber'in siyasi, askeri ve beşeri yönlerini anlatan çok sayıda eserin olduğunu fakat O'nun peygamberliğinin manevi yönünü ve hayatında cereyan eden olayların derin manalarını inceleyen çalışmaların az olduğu kanaatindedir. Nasr, bu eserde modern ve şüphecî zihinlerin tereddütleri oluşturduğu hususları geleneksel İslam düşüncesi ışığında açıklamaya çalışmaktadır. Bu sayede ilk kaynaklara erişim imkanı olmayan genç okuyucu kitlesine geleneksel literatürden beslenen güncel bir peygamber sunumu yapmayı hedeflemiştir.

Anahtar Sözcükler: Seyyid Hüseyin Nasr, Siyer, Hz. Muhammed (s.a.v.), Peygamber Tasavvuru

ABSTRACT

Name and Surname : Muhammet Fatih DURGUN
University : Uludag University
Institute : Institute of Social Sciences
Department : Islamic History and Arts
Field : History of Islam
Thesis Qualification : Master Thesis
Number of pages : xi + 102
Date of graduation :
Thesis Advisor : Assistant Professor İlhami ORUÇOĞLU

SEYYED HOSSEIN NASR AND HIS VIEWS ON SIRAH ACCORDING TO HIS WORK "MUHAMMAD: MAN OF GOD"

Numerous works have been written to identify and convey the life, words and behavior of the Prophet Muhammad whose important position is in understanding and living the religion. The literature on this subject has gradually developed and reached a tremendous level with the emergence of new genres other than sirah.

Intellectual and scientific changes that took place in the West with the 19th century also affected the Islamic world. With the influence of modern historical assumptions and a number of paradigms, the history books and contents of the classical period have been subjected to harsh criticism. In the modern period, the political, military and human aspects of the prophet began to be brought to the fore. On the other hand, the narratives that describe the prophethood, the spiritual aspects of the revelation and the reflections of divine protection and surveillance on his life could not be found in the modern works.

Seyyed Hossein Nasr think that there are already numerous historical studies of the Prophet in European languages devoted to him as statesman, military commander and human although works which bring out the spiritual significance of the Blessed Prophet and the inner meaning of the various episodes of his life are rare. Nasr wants to explain certain elements of this exemplary life which have been cast into doubt by the modernized, skeptical mind. He aims to address primarily to the young Muslim reader who has no access to the traditional sources and is yet in need of a traditional and at the same time contemporary presentation of the life of the Blessed Prophet.

Key Words: Seyyed Hossein Nasr, Sirah, Prophet Muhammad (pbuh), Perception of Prophet

ÖNSÖZ

Günümüzde Hz. Muhammed'in hayatına dair yazılan araştırmaların ve eserlerin sayısında gerek Doğu'da gerekse Batı'da büyük bir artış görölmektedir. Bu artışın nedenlerini düşünöldüğünde bu durumun Allah Resulünün "en üstün örnek" olması nedeniyle onun hayatının bilinmesi ölçüsünde İslam'ın daha iyi tanınacağı ve bunun sonucunda Müslümanlığın gerekliliklerini daha iyi yerine getireceğini düşönen ihlaslı Müslümanların araştırmalarından kaynaklandığı görölecektir. Fakat diğer taraftan baktığımızda gerekçesi salt akademik merak olabileceği gibi emperyalist ideallerin bir parçası da olabilecek Oryantalistlerin araştırmaları da bulunmaktadır.

Allah Resulünün hayatını incelerken onun hayatının bütün yönleri ile incelenmesi gerektiğini ve onun Peygamberlik ve manevi yönünün öne çıkartılması gerektiğini düşönen Seyyid Hüseyin Nasr'ın yazmış olduğu *Muhammad: Man of God* adlı eseri bu çalışmalardan biridir. Nitekim ömrünün büyük bir çoğunluğunu Batı'da geçiren, Doğu'da ve Batı'da tanınmış Müslüman bir entelektüel olarak kabul edilen Nasr, Allah Resulünün hayatına dair Avrupa dillerinde yazılmış birçok eserin bulunduğunu fakat Allah Resulünün hayatını tarihi ve gerçek verilere ek olarak ruhsal ve manevi yönüyle açıklayan eserlerin pek fazla bulunmadığı bu manada buna ihtiyacın olduğunu belirtmiştir.

Gelenekselci kimliği ile öne çıkan yazarlarından birisi olan Nasr, Hz. Muhammed'in hayatına dair yazmış olduğu *Muhammad: Man of God* adlı bu eseriyle Allah Resulünün hayatının manevi yönünü incelemek adına mütevâzı bir adım atmış olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Modern dönemde yaşayan ve geleneksel kaynaklara ulaşma imkânı bulamayan genç okuyucular için bir yol göstermeyi hedeflediğini de ifade etmiştir.

Bu çalışmanın amacı, gelenekselci kimliğe sahip tanınmış bir entelektüel olan Seyyid Hüseyin Nasr'ın, Allah Resulünün hayatına dair yazmış olduğu ve Türkçemize çevirisi bulunmayan *Muhammad: Man of God* adlı eserinin tanıtımını yapmak ve başta bu eseri olmak üzere diğer eserlerinden de hareketle siyere bakışını ortaya koymaktır.

Çalışmamız 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm 3 başlık altında incelenmiştir. Birinci başlıkta Nasr'ın çocukluk yılları, eğitimi ve İran'da bulunduğu sürede karşılaştıklarından hareketle hayatı ele alınmıştır. İkinci başlıkta Nasr'ın fikirlerinden ve

eserlerinden hareketle onun kişiliği incelenmiştir. Üçüncü başlıkta ise Nasr'ın eserleri tanıtılarak ilmi yönü ortaya çıkarılmıştır. 2. Bölümde çalışmamızın konusunu oluşturan Nasr'ın *Muhammad: Man of God* adlı eserinin kaynaklarından, içeriğinden ve muhtevassından hareketle tanıtımı gerçekleştirilmiştir. 3. Bölümde de Nasr'ın öteki eserlerinden de faydalanarak öne çıkarttığı konulardan ve Allah Resulünün hayatında önemli görülen olayları değerlendirmesinden hareketle siyere bakışının tahlili yapılmıştır. Bu çalışmamızın temel kaynağını oluşturan Nasr'ın *Muhammad: Man of God* adlı eserinin Türkçe çevirisi bulunmayıp çeviriler bizim tarafımızdan gerçekleştirilmiştir.

Çalışmalarım sırasında bana her türlü desteği veren ve benim İslam Tarihine ilgi duymama vesile olan başta danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi İlhami ORUÇOĞLU'na ve Dr. Öğr. Üyesi Şevket YILDIZ'a gönülden teşekkürlerimi sunarım. Hayatım boyunca bana maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen sevgili aileme, ayrıca çalışmamı okuyarak hatalarımı düzeltmeme yardımcı olan değerli öğretmen arkadaşım Mehmet GÜRBÜZEL'e teşekkür ederim.

Gaziantep/2019

M. Fatih DURGUN

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YÜKSEK LİSANS İNTİHAL YAZILIM RAPORU	iii
YEMİN METNİ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM: NASR'IN HAYATI, KİŞİLİĞİ ve ESERLERİ

1. HAYATI	4
1.1. Çocukluk Yılları.....	5
1.2. Evden Ayrılışı ve Amerika'daki Eğitiminin Başlangıcı.....	6
1.3. İran'a Dönüşü	10
1.4. İran'dan Ayrılışı ve Sürgün Hayatı.....	15
2. KİŞİLİĞİ	17
2.1. Gelenekselciliği.....	19
2.2. Edebi Yönü.....	21
3. ESERLERİ	24

İKİNCİ BÖLÜM: NASR'IN "MUHAMMED MAN OF GOD" ADLI ESERİNİN TANITIMI

1. KAYNAKLARI	29
2. İÇERİK ve YÖNTEMİ	34
3. MUHTEVASI	36
3.1. Çocukluk ve Gençlik Yılları	39
3.2. Hz. Peygamber'in Evliliği.....	44
3.3. Vahyin Başlangıcı.....	49
3.4. Gece Yürüyüşü	53

3.5. Hicret	61
3.6. Allah Resulünün Medine'deki Hayatı	65
3.7. Mekke'nin Fethi ve Allah Resulünün Hayatının Son Yılları	70
3.8. Allah Resulünün Rolü ve Karakteri	75
3.9. Allah Resülü ve Gençlik	78
3.10. Allah Resulünün Sünneti ve Hadisleri	80

**ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:
NASR'IN SİYERE BAKIŞININ TAHLİLİ**

1. Nasr'ın Eserinde Öne Çıkardığı Konular	86
2. Nasr'ın Allah Resulünün Çok Eşliliğine Bakışı	90
3. Nasr'ın Cihada Bakışı	92
4. Nasr'ın Eserindeki Şii Unsurlar	94
SONUÇ	96
KAYNAKLAR	98
ÖZGEÇMİŞ	101
TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU	102

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
bkz.	: Bakınız
b.	: Baskı
C.	: Cilt
ev.	: Çeviri
nşr.	: Neşreden
nr./ No	: Numara
s./ss.	: Sayfa/Sayfa sayısı
S	: Sayı
ed./edt.	: Editör
vd.	: ve diğerleri
dia	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
hızr	: Hazırlayan
trc	: Tercüme eden

GİRİŞ

Günümüzün önemli entelektüellerinden birisi olan Seyyid Hüseyin Nasr, çoğunlukla eserlerinde bilim, felsefe ve medeniyet kavramlarıyla karşımıza çıkmasına rağmen İslam dininin peygamberi olan Hz. Muhammed'in hayatına dair çeşitli eserlerinde kısmi değerlendirmelerde bulunmuştur. Fakat Allah Resulünün hayatını başlı başına ele aldığı tek eseri *Muhammad: Man of God* adlı eseridir. Kendisi Batı'da İngilizce yazılmış birçok siyer eserinin mevcut olduğunu fakat Allah Resulünün manevi yönünün öne çıkartılmamasından ötürü böyle bir çalışmaya adım atarak Allah Resulünün dini ve manevi yönünü öne çıkartmak amacıyla bu eseri kaleme aldığını belirtmiştir.

Eser ilk defa İngiltere Londra'da 1982 yılında *Muhammad: Man of Allah*¹ ismi ile basılmış daha sonra da Amerika'da *Muhammed Man of God*² ismi ile basılmıştır. Biz çalışmamızda ikinci basımını esas aldık. Çalışmamızda Nasr'ın siyere bakışının tahlilinde bulunurken bunu onun Allah Resulünün hayatına dair kaleme almış olduğu *Muhammad: Man of God* adlı eseri başta olmak üzere birçok eserinden faydalanarak yapmaya çalıştık. Bu manada olayları değerlendirme şekli, sorduğu sorular, verdiği cevaplar ve kaynaklarını inceleyerek onun siyere bakışını anlamaya çalıştık. Buna ek olarak Nasr'ın *Muhammad: Man of God* adlı eserini tanıtmak suretiyle ve eserinde öne çıkarttığı konuları ortaya çıkartarak onun siyeri inceleme şeklini göstermeye çalıştık. Ayrıca Nasr'ın hayatı ve fikir dünyasını tanıtan eserler ve makalelerden faydalanmak suretiyle onun Allah Resulünün hayatını incelemesine etki eden sebepleri görmeye çalıştık.

Bu eser branş itibariyle bir İslam Tarihçisinin eseri değildir. Bu yönüyle bilimsel anlamda bir İslam Tarihi eseri olmadığı ortadadır. Nitekim Seyyid Hüseyin Nasr'ın diğer akademik ve bilimsel çalışmalarıyla kıyaslandığında fazla akademik olmadığı görülmektedir fakat 20. yüzyıl İslam düşüncesinde önemli bir yeri olan bir düşünce ve bilim adamının Hz. Peygamberin hayatı ile alakalı vurguları ve değerlendirmelerini içerdiği için mevcut çalışmasının önemli bir yeri vardır. Onun bu değerlendirmelerinin günümüzde Hz.

¹ Seyyed Hossein Nasr, *Muhammad: Man of Allāh*, London, Muhammadi Trust, 1982.

² Seyyid Hossein, *Mohammad: Man of God*, ABC International Group Inc Publications, USA, 1995.

Peygambere dair çalıřmalara bir ışık tutacađını dūřındūđumuz için bōyle bir çalıřmayı uygun gōrdük.

Seyyid Hūseyin Nasr'ın gūnūmūzūn ōnde gelen gelenekselci entelektūellerinden birisi olması ve uzun yıllar Batı'da bulunmuř řii mezhebine bađlı bir İrani arařtırmacı olması neticesinde, Nasr'ın Allah Resulūnūn hayatına dair bakıřının anlaşılması modern siyer çalıřmaları arasında ōnemli bir yerde bulunmaktadır. Nitekim Nasr'ın eserlerinde ele aldıđı konuların Allah Resulūnūn hayatına dair gūnūmūzde tartıřılan konulardan oluřması, oryantalistlerin eleřtirilerine dair cevapları içermesi ayrıca İslam dūnyasında ve ōzellikle Batı'daki peygamberlik imajına dair yaklařımları incelemesi nedeniyle bu çalıřmanın ōnemini gōzler ōnūne sermektedir. Tūm bunlara ek olarak Nasr'ın mezhepsel bakıřını ve kaynaklarını eserlerine yansıtması çalıřmamızın kapsamını daha da geniřletmiřtir.

Dūnyada olduđu gibi ūlkemizde de Seyyid Hūseyin Nasr dūřuncelerine ōnem verilen bir yazar olarak kabul edilmektedir. Nasr'ın birçok eserinin dilimize kazandırılmıř olması ve ūlkemizde akademik cāmida fikirleri ve biyografisi ile alakalı çeřitli makalelerin kaleme alınmıř olması ona verilen ōnemin bir gōstergesidir. Bunlar arasında çalıřmamızda da faydalandıđımız İbrahim Kalın "Modern Dūnyada Geleneksel İslam'ın İzini Sūren Bir Hakīm:" Seyyid Hūseyin Nasr³ adlı makalesi bařta olmak ūzere çeřitli makalelerde Nasr'ı konu edinmiřtir. ūlkemizde Nasr'ın dūřunceleri ile alakalı çeřitli alanlarda yūksel lisans ve doktora tezleri de mevcuttur. Őrneđin Seyyid Hūseyin Nasr'ın İslam Mezhepleri, Fikir ve Siyaset Ekolleri Ūzerine Dūřunceleri⁴ , Seyyid Hūseyin Nasr'a Gōre Gelenek ve Modernlik⁵ gibi yūksel lisans çalıřmaları bařta olmak ūzere birçok çalıřma gerçekleřtirilmiřtir. Buna ek olarak Gelenekselci Ekol ve Tasavvuf: Seyyid Hūseyin Nasr Őrneđi⁶ adında devam eden doktora tezi çalıřması da mevcuttur. Her ne kadar Nasr'ı konu edinen farklı alanlarda çalıřmalara rastlasak da Nasr ile alakalı tez konuları içerisinde İslam Tarihi alanında bir

³ elik, İmran, Seyyid Hūseyin Nasr'ın İslam Mezhepleri, Fikir ve Siyaset Ekolleri Ūzerine Dūřunceleri, Çanakkale Onsekiz Mart Ūniversitesi Sosyal Bilimler Enstitūsi, Çanakkale,2008.

⁴ Sungur, Erol, Seyyid Hūseyin Nasr'a Gōre Gelenek ve Modernlik, Rize Ūniversitesi Sosyal Bilimler Enstitūsi, Rize, 2010.

⁵ İbrahim Kalın, Modern Dūnyada Geleneksel İslam'ın İzini Sūren Bir Hakīm: Seyyid Hūseyin Nasr, İř Ahlakı Dergisi, Mayıs 2009, c.2, sayı 3, İGİAD.

⁶ Gūler, Feyza, Gelenekselci Ekol ve Tasavvuf: Seyyid Hūseyin Nasr Őrneđi, İstanbul Ūniversitesi Sosyal Bilimler Enstitūsi, (Devam eden Doktora Tezi), İstanbul.

Çalışmaya rastlamamış olmamız bu çalışmanın bu alanda belki de ilk adım olabileceğini dūřündürmektedir.

Çalışmamız sırasında faydalandığımız kaynakların arasında William Chittick'in, *S. Hūseyin Nasr'ın Temel Dūřünceleri* adıyla kaleme aldığı eseri çalışmamız boyunca bize yol göstermiştir. Çalışmamızın diğer kaynaklarını internette bulunan İngilizce makaleler ve çeşitli röportajlar oluşturmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM NASR'IN HAYATI, KİŞİLİĞİ ve ESERLERİ

1. HAYATI

Yaşadığımız modern dünyanın içerisinde bizlere gerek yürüdüğümüz yolları tanıtmaları gerekse modernizmin zihnimizdeki yansımalarını göstermesi suretiyle, 21. yüzyıl Müslümanlığını yaşayan bizlerin önünde adeta yol gösterici olan Seyyid Hüseyin Nasr, İslam'ın hem medeniyet hem de kültüründen beslenerek bunu günümüz Müslümanlarına anlatmaya çalışmasıyla gerçekten önemli bir görevi icra etmektedir.

İslam'ın Batı ile hesaplaşmasını ezilmişlikten uzak, korkusuzca ve delillerle göstermeye çalışan bir ilim insanı olan Nasr, bu manada sadece Müslümanların dünyasına hitap etmenin yanında aynı zamanda İslam'ın hakikatlerini ve medeniyetini Batılılar'ın dünyasına da başarılı bir şekilde yansıtmıştır ve hala yansıtmaktadır.

İslam dünyasının ve Batı'nın önemli entelektüellerinden birisi olan Seyyid Hüseyin Nasr, 7 Nisan 1933 yılında Tahran'da tabiplerin ve âlimlerin mensubu olduğu bir ailenin içerisinde dünyaya geldi. Nasr'ın babası Seyyid Veliullah öğrenmeyi seven ve zühd sahibi bir insandı. Aynı zamanda İran kraliyet ailesinin doktorluğunu da yapmıştı. Nasr aynı zamanda sufi bir aileden gelmekteydi. Onun dedelerinden birisi meşhur Kaşhan evliyası Molla Seyyid Taki Poshtmashhadi idi. Onun türbesi Safevi Kralı Şah Abbas'ın kabrinin yanındadır.⁷ Zafer manasına gelen Nasr ismi İran Şahı tarafından Profesör Nasr'ın dedesine bahşedilmişti.⁸

Nasr'ın babası İran'da Tıp Fakültesi, Hukuk Fakültesi ve Tahran Üniversitesi Sanat Fakültesinin dekanlıklarında bulunmuş, İran Eğitim Fakültesinde rektörlük yapmış ve İran'ın eğitiminin modern çizgiye dönüştürülmesiyle meşgul olmuştur. Buna ek olarak

⁷ ed. Abdullatif Ahmadi Ramchahi (Corresponding author), et al ,”Seyyed Hossein Nasr's Perspective on the Theory of Islamization of Knowledge”, *International Journal of Contemporary Applied Sciences*, Vol.3, 2016 s.29.

⁸ About Seyyed Hossein Nasr: Brief Biography, <http://www.nasrfoundation.org/bios.html>, 1996-2014, (19.05.2018), p.1.

Nasr'ın babası siyasetle de ilgiliydi. İlk meclisin üyesiydi ve Anayasanın hazırlanmasında da babasının katkıları olmuştu.⁹

Nasr'ın anne tarafından da dedesi Şeyh Fadlullah Nuri'dir. Dedesinin ölümünden sonra annesinin ailesi tarafından birçok kişi dindar olarak kalmasına rağmen sonrasında İran Komünist Partisinin başına geçip başta devrim olmak üzere İslam'a karşı tavır alanlar da olmuştur.¹⁰

1.1. Çocukluk Yılları

Genç bir çocuk iken Nasr evinin yakınlarındaki bir okula devam etti. Onun ilk eğitim aldığı okul, İran'ın resmi eğitim müfredatını içermekteydi. Buna ek olarak Nasr, evde İslam ve İran ile alakalı derslere yoğunlaşmasının yanında Fransızca özel dersler almıştı. Nasr çocukluğunda saatlerce babasıyla felsefe ve teoloji ile alakalı konularda tartışmalarda bulunmuştu. Ayrıca evlerinde devamlı surette toplanılıp çeşitli okumalar ve yoğun tartışmalar yapılmaktaydı. Nasr'ın çocukluğunda şahit olduğu bu ortamın, erken yaşlarında onun ilmi birikimine büyük katkı sağlamasının yanında entelektüel açıdan çok boyutlu çalışmalar yapmasında ve gelişiminde büyük katkısının olduğu şüphe götürmez bir gerçektir. Nasr'ın hayatının ilk on iki yılı hep böyle bir ortamda geçmiştir. Nasr daha sonra buradaki tecrübesinin zihninde ve ruhunda derin etkileri olduğunu söylemektedir.

Ayrıca onun hayatına etki etmiş olan diğer bir konu da yedi, sekiz yaşlarındayken babasının kucığına oturup ona çeşitli felsefi sorular yöneltmesi ve bu konuda tartışmalarıydı. Babasıyla felsefi ve kelâmi konular üzerine saatlerce tartışmalar gerçekleştiriyorlardı. Nasr'ın sorduğu sorulardan mesela: “Eğer Dünya ve gökyüzü olmasaydı biz nerede olurduk, zaman ve uzayın süresi bitince neler olacak?” Nasr babasına bu tarzlarda sorular yöneltmişti ve bu metafizik sorular erken yaşlardan itibaren onu etkisi altına almış ve onun felsefeye olan ilgisinin artmasına neden olmuştu.

Aynı zamanda Nasr'ın babası tarafından ailesinin tasavvufi bir gelenekten geliyor olmasının onun böyle bir geleneğe sahip olup kendisini dinler konusunda ve evrensel boyutta bir düşünce üzerine yetiştirmesinde, farklılıklara tolerans gösterebilme yetisinde büyük

⁹ With Ramin Jahanbegloo, “In Search of The Sacred”, *A Conversation With Seyyed Hossein Nasr On His Life and Thought*, yay. haz. Terry Moore, Praeger yay., 2010, s. 2.

¹⁰ Jahanbegloo, a.g.e., s. 2.

katkıya sahiptir. Kendisi tolerans kelimesini tasavvufun farklılıklara bakışı konusunda kullansa da bu kelimeyi kullanmayı sevmediğini ifade etmiştir. Çünkü tolerans kelimesinin bu anlamı ifade etmede zayıf ve yetersiz kaldığını ifade etmiştir.¹¹

Nasr'ın ebeveynleri modernlik yanlısı bir kesime mensup olsalar da bakış açıları bakımından gelenekçilerdi. Ona İran'ın ve İslam'ın kültürünü, bakışını aşılama konusunda büyük özen göstermişlerdi. Nasr küçük yaşlardan itibaren Hafız, Rumi, Sâdi ve diğer büyük şairlerin şiirlerini ezberlemeye başlamıştı. Nasr Amerika sürgününün ilk döneminde, çocukken öğrendiklerinin büyük bölümünü kağıda döktüğünü ifade etmiştir.

Nasr on üç yaşlarındayken babası bir kazada yaralanmış ve iyileşmesinin zorluğunu fark ederek oğlunu Amerika'ya göndermeye karar vermiştir. Bu olay 1945'te nerdeyse dünya savaşı bitmek üzere iken vuku bulmuştur. Nasr tek başına birçok ülkeden geçerek Amerika'ya gelmiş ve New York City'deki akrabalarıyla bir araya gelip çok geçmeden New Jersey'deki Peddie School'a kaydolmuştur.¹²

1.2. Evden Ayrılışı ve Amerika'daki Eğitiminin Başlangıcı

Nasr'ın Amerika'ya olan yolculuğu hiç de kolay olmamıştı. 1945 yılında başladığı bu yolculuk 2 ay sürmüştü. Çıktığı bu yolculuktan önce İngilizce eğitimini British Council dil okulunda başlangıç seviyesinde almıştı. Nasr bu yolculuğu sırasında Fransızcasının İngilizcesine nazaran daha iyi olduğunu ifade etmiştir. Ailesinin onu uzaklara gönderme isteği onda büyük avantajlara gebe bir olaylar silsilesine doğru ilerlediği hissini uyandırmıştı. Nasr'ın yolculuğa başladığı sıralarda İkinci Dünya Savaşı henüz bitmişti ve insanlarda savaşın korkuları hala devam etmekteydi. Nasr bu yolculuğunda tek başına olmasına rağmen korkmadan, gemi ile Amerika'ya ulaşmıştı. Nasr evde babasıyla vedalaştığı sırada evden ayrılmadan önce babası ona “Bir daha asla görüşemeyeceğiz; fakat her nerede olursan ol ben seni izleyeceğim.” demiştir. Nasr bu olayın hayatındaki acı tecrübelerinden birisi olduğunu belirtmektedir.

Sonuç olarak iki aylık zorlu ve uzun yolculuğunun ardından Nasr hayatının ilk döneminden çok farklı ve geleceğini etkileyecek olan bir sürece adım atmıştır. New York'a

¹¹ Jahanbegloo, a.g.e s.3.

¹² William Chittick, *S. Hüseyin Nasr'ın Temel Düşünceleri*, İnsan Yayınları, İstanbul, 2012, s.10.

vardığı zaman onu orada amcası, kuzenleri ve yengesi bekliyordu.¹³ Buraya geldiğinde on iki yaşlarında olan Nasr, New Jersey, Highstown'daki Peddie School Ortaokuluna başladı. Daha sonra 1950 yılında diğer öğrencilerden farkını ortaya koyup sınıf birincisi olarak ve birçok farklı alanda gösterdiği başarıları sonucunda Wycliffe Onur Ödülünü alarak mezun oldu. 4 yıl boyunca bu okulda okuyan Nasr, bu okulda Hıristiyanlık, Batı kültürü, Amerikan tarihi, bilim çalışmasının yanı sıra İngilizcesini de geliştirdi. Nasr üniversite için M.I.T'e¹⁴ gitmeyi seçti. O İranlı bir öğrenci olarak burs kazanan ilk lisans öğrencisi unvanına sahip olmuştu. Burada ülkenin yetenekli öğrencileri ve önde gelen profesörleriyle birlikte fizik alanında eğitimine başladı. Onun fizik okuma kararı eşyanın tabiatı hakkındaki bilgiyi en azından fiziksel gerçeklik derecesinde elde etmedeki arzusunun sonucunda ortaya çıkmıştı. Aynı zamanda üniversitedeki ilk yılının bitiminden sonra sınıfının en başarılı öğrencilerinden olmasına rağmen o, üzerinde pozitivizmden kaynaklanan gizli bir baskı hissediyordu. Ayrıca birçok sorulmamış metafizik soruyu keşfetmeye başlamıştı. Böylece fiziğin, fiziksel gerçekliğin doğasını anlayıp anlayamayacağı konusunda ciddi şüpheler duymaya başlamıştı. Onun şüphesi önde gelen İngiliz Filozof Bertnard Russell tarafından doğrulanmıştı. Okulda da Russell'ın derslerini takip eden küçük bir grupta birlikte ontolojik gerçekliğe ilişkin hiçbir imkan bulunmadığına dair işittiği bilgi sonucunda seçtiği alanı bırakmaya karar vermiştir.¹⁵

Nasr bölümündeki bilimsel atmosferin baskısı ile beraber eşyanın gerçek doğası konusunda çalışmayı seçmiş olduğu bu konuda bir şok yaşadı. Bu durum kolej döneminin ikinci yılı boyunca Nasr'ın büyük bir entelektüel ve ruhi kriz yaşamasına yol açmıştı fakat yaşamış olduğu bu kriz onun Tanrı'ya olan inancında bir bozukluğa yol açmamıştı. Bu krizler daha çok hayatın anlamı, bilginin önemi, gerçeğe ulaşmanın yolları ile alakalı konulardaydı. O, okumuş olduğu M.I.T'den ve fizik alanından ayrılmaya hazırlanmıştı fakat onun bu bölümden ayrılmasını engelleyen şey babasının telkinlerinin aklından çıkmamasıydı. Nasr okulundan ayrılmaktan vazgeçip okuluna devam etti ve üstün bir başarı ile mezun oldu fakat onun gönlü artık fizikten yana değildi.

¹³ Jahanbegloo, a.g.e., s.27

¹⁴ Massachusetta Teknoloji Enstitüsü

¹⁵ <http://www.nasrfoundation.org/bios.html>, 1996-2014, Brief Biography 19.05.2018), p.4-5.

Kolejdeki ikinci yılında Nasr, fizik bilimi üzerine çalışmasına rağmen ne fizik çalışması onun fiziksel gerçekliğin doğasını anlamasına yol açmış ne de ilgilendiği metafiziksel soruların üstesinden gelmesine yardımcı olmuştur. Nasr daha sonradan sorularını cevaplayabileceği diğer alanlara göz atmaya ve kapsamlı okumalar yapmaya başladı. Ünlü bilim tarihçisi ve İtalyan filozof olan Profesör Di Santillana'nın "Hümanizm Üzerine Düşünceleri" üzerine çalıştı. Nasr, Antik Yunan bilgeliğinin içerisinde bulunan eski filozoflardan Pitagoras, Platon, Aristoteles ve Platinus üzerine okumalar ve çalışmalarda bulundu. Buna ek olarak Avrupa Kıta felsefesi ve Ortaçağ felsefesinde Dante'nin oldukça mistik ve sembolik eseri olan İlahi Komedi, Hinduizm ve Modern Batı düşüncesi üzerine derin araştırmalarda yaptı. Nasr'ın düşüncesini büyük ölçüde etkileyen çağımızın önemli gelenekselci yazarlarından Rene Guenon'u kendisine tanıtan Di Santillana idi. Nasr'ın gelenekselci¹⁶ bakışının entelektüel açıdan gelişiminde Guenon'un yazıları belirleyici rol oynamıştır.

Nasr aynı zamanda önde gelen ve içerisinde çokça kitabı barındıran Ananda K. Coomaraswamy kütüphanesine ulaşmada oldukça şanslıydı. Bu kütüphane dünya çapından inanılmaz derecede geleneksel felsefe ve sanat çalışmalarını içermekteydi. Nasr, gelenekselcilerden Frithjof Schuon, Titus Burckhardt, Marco Pallis ve Martin Lings gibi onun entelektüel ve ruhi hayatına büyük çapta etki eden ve önde gelen yazarların çalışmalarını ilk kez bu kütüphanede keşfetme fırsatını buldu.¹⁷ Kısacası Nasr, 1954'te MIT'den mezun olunca, geleneksel hikmet yolunda sağlam bir şekilde adım atmaya başlamıştır.

Nasr, 1956'da jeoloji ve jeofizik alanında yüksek lisans yapmak için Harvard'a gitmiştir. Sonrasında Bilim Tarihi alanına geçmiş ve George Sarton, Harry Wolfson, Bernard Kohen, H.A.R Gibb'in de aralarında bulunduğu hem bilim tarih hem de İslami bilimlerde dünyanın önde gelen ilim adamlarıyla bir arada çalışmıştır. Nasr 1958'de doktorasını

¹⁶ Nasr gelenekselciliğin tanımını şu şekilde yapmaktadır: "Biz gelenek derken, adet, alışkanlık veya düşünce ve motiflerin bir kuşaktan diğerine kendiliğinden geçişini değil, Semadan inmiş bulunan ve kaynaklarında İlahi Olan'ın özel bir tezahürüyle özdeşleşen ilkeler dizisini ve bu ilkelerin farklı zaman birimlerinde ve farklı koşullarda belli bir insan topluluğuna indirilmesini ve uygulanmasını kast ediyoruz. Bu nedenle, gelenek zaten aslı itibarıyla kutsaldır ve "kutsal gelenek" deyimini, yalnızca vurgu için kullandığımız fazladan bir söyleyiştir." Bkz. "İslam ve Modern İnsanın Çıkmazı," (çev. Sara Büyükduru), İnsan Yayınları, İstanbul 2017. s. 77.

¹⁷ <http://www.nasrfoundation.org/bios.html>, 1996-2014, Brief Biography 19.05.2018), p.3-6

bitirince (Bu çalışma 1964'te *İslam Kozmoloji Öğretilerine Giriş* adıyla yayınlanmıştır.) Avrupa'ya seyahat etmiş, Schuon ve Titus Burckhardt'ın da aralarında bulunduğu birçok değerli şahsiyetle tanışmış ve Şâziliyye'nin bir kolu olan Aleviyye'ye intisap etmiştir.¹⁸

Nasr Harvard'da bulunduğu sıralarda önceden Amerika'ya geldiğinde ara verdiği klasik Arapça'ya tekrardan devam etti. O Wolfson ve Gibb'den yardım alarak felsefi Arapça üzerine ciddi çalışmalarda bulundu. Ayrıca onun felsefi Arapça'ya tam hâkimiyeti anayurdu olan İran'a 1958'de gelip geleneksel İran mollalarından İslam felsefesi eğitimi almasından sonra olmuştur. Nasr'ın Arapça bilgisi üç evreden oluşmaktadır. İlk olarak çocukken öğrenmiş olduğu temel Arapçadır. İkinci olarak Harvard'da öğrenmiş olduğu Arapçadır. Üçüncü olarak İran'a döndüğünde mollalardan öğrenmeye devam ettiği Arapçadır.¹⁹

Harvard'da bulunduğu yıllarda Nasr Avrupa'ya özellikle de Fransa'ya, İsviçre'ye, İngiltere'ye, İtalya'ya, İspanya'ya yolculuk yapmış ve entelektüel ufkunu genişleterek önemli ve faydalı temaslar kurmuştur. Nasr Avrupa'ya olan bu yolculuğu boyunca önde gelen gelenekselci yazarlar ve ebedi felsefenin (perennial philosophy) temsilcileriyle tanışma fırsatına sahip olmuştur. Nasr'ın tanıştığı kimseler arasında onun entelektüel ve ruhi hayatına önemli etkide bulunan Frithjof Schuon ve Titus Burckhardt da vardır. O, aynı zamanda Kuzey Afrika'daki Fas'a da seyahat etmiş ve orada Sufi pratiklerini daha yakından görme şansına sahip olmuştur. Nasr'ın Harvard'da bulunduğu sürede dünya görüşü önemli ruhi ve entelektüel kristalleşmelere şahit olmuştur.

Nasr, 25 yaşındayken Harvard'dan doktora derecesinde mezun olmuş bunun yanında ilk kitabını tamamlamıştır. Yazdığı bu ilk kitabının adı: *İslam'da Bilim ve Medeniyettir*. Doktora tezi olan *İslam Düşüncesinde Tabiiat'ın Kavramları, İslam'ın Kozmolojisinin Doktrinlerine Giriş* adıyla Harvard Üniversitesinin 1964 yılı baskısıyla yayınlanmıştır.²⁰ Nasr yapacağı tez çalışmasında geleneksel çalışmalara müracaat etmeyi istiyor ve İslam bilimi çalışmalarının alanını gerçek anlamda değiştirmek istiyordu. Buna ek olarak İslam bilimini derinlemesine inceleyerek onun temeline inmeye çalışıyordu. Bu çalışma geleneksel kozmoloji alanında birçok insanın düşünce yollarını büyük ölçüde etkilemişti. Harvard'da

¹⁸ Chittick, a.g.e, s.11-12

¹⁹ Jahanbegloo, a.g.e., s. 47

²⁰ <http://www.nasrfoundation.org/bios.html>, 1996-2014, Brief Biography 19.05.2018), p.11.

bulunduğu sıralarda Nasr'ı bilimsel açıdan etkileyen kişiler: jeoloji bölümünden Profesör Birch ve Profesör Billings'tir ki Nasr Profesör Birch'in birkaç yıl asistanlığını yapmıştır. ²¹

Nasr Harvard'da bulunduğu sıralarda orda Tillich adında çok meşhur olan Hıristiyan teoloğu da vardı. O oldukça etkileyici bir kişi olmasının yanında derin bir şekilde dinler arası diyalog ile ilgilenmekteydi. Nasr, Tillich ile 2000'li yıllarda Harvard'da anma dersinde dinler konusunda konuşma yapmaktan mutluluk duyduğunu ifade etmiştir. Nasr sonraki yıllarda, Tillich Harvard'da profesör iken onun çeşitli derslerine katıldığını ve onun odasına giderek Tillich ile çeşitli sohbetler gerçekleştirdiğini söylemiştir. Tillich de, Nasr'la İslam ve Hıristiyanlık konularında tartışmalar yapmak istemiştir. Ayrıca Nasr'a M.I.T'de profesör asistanlığı teklif edilmiş fakat Nasr temelli bir şekilde İran'a dönmeye karar verdiği için bu teklifi kabul etmemiştir. ²²

1.3. İran'a Dönüşü

Nasr Amerika'da başladığı ve tamamladığı eğitiminin ardından kalıcı olarak İran'a dönmeye karar verdi. İran'a döndüğü zaman ona Tahran Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilim Tarihi ve felsefe Profesörlüğünde ortak profesörlük teklif edildi. Dönüşünden birkaç ay sonra Nasr ailesinin yakın dostu olan ve İran'ın saygı duyulan ailelerinden birine mensup bir hanımla evlendi. Beş yıl sonrasında otuz yaşında iken Üniversitenin en genç her açıdan kendini tamamlamış bir profesörü oldu. ²³ O, bulunduğu konumunun etkinliği sayesinde Fransız entelektüellerinin tesiri ile sınırlanmış ve boyunduruğu altına girmiş olan Tahran Üniversitesi felsefe bölümünü genişletmiş ve güçlendirmiştir. İslam felsefesi ile alakalı İslam felsefesinin kendi tarihinden ve kendi bakışından hareketle önemli bir öğretim hareketi başlatmıştır. O, İranlı öğrencilerini kendi geleneksel bakışları noktasından hareketle geleneksel fikirlerle felsefi çalışmalar yapmaları için cesaretlendirmiştir. Ayrıca fakülte üyeleri ve öğrencileri arasında Doğu felsefesi ile alakalı büyük oranda ilgi ve farkındalık oluşturmuştur.

Tahran Üniversitesi İran'da tek üniversite olduğu yıllarda bu üniversitede felsefe alanında doktora bölümü kurulması teklif edildi. Bu değişiklikler bu alana önemli etkisi olan

²¹ Jahanbegloo, a.g.e., s.49

²² Jahanbegloo, a.g.e., s.51

²³ Ed. Ramchahi, a.g.m. s.30.

Nasr tarafından başlatıldı. İran'daki birçok üniversite kendi felsefe bölümlerinde bu değişikliğe entegre olmuştu. Nasr'ın bakış açısına göre İranlı öğrenciler geleneksel felsefelerini Batı'nın felsefesi ve düşüncesinden değil de kendi bakışlarından kendi felsefe geleneklerinden hareketle çalışmaları gerektiğini düşünmüştür. Nasr'ın yetiştirmiş olduğu kimisi âlim kimisi de üniversitede felsefe profesörü olan öğrenciler bu bakış açısını İran'da önemli oranda etkin kılmıştır. felsefe programının dışında aynı zamanda İran Dili ve Edebiyatı Bölümünde doktora programının kurulmasına yol açmıştır. Nasr buna ek olarak İran'da felsefe bölümünü güçlendirmiş ve İran'ın dışından birçok başarılı öğrenciye yalnızca Farsça değil aynı zamanda başka dillerde de eğitim verilmiştir. Aynı zamanda Farsça yazılmış olan sûfi edebiyatı ve zengin Farsça felsefi birikimleriyle de eğitim verilmişti. Bu alanda eğitim almış olan ve bu alanın önemli ilim insanlarından olan Amerikalı William Chittick ve Japon bayan bilim insanı Sachiko Murata bu programdan yetişmişlerdir²⁴.

Ayrıca Nasr 1968'den 1972'e kadar bir süre Fakülte Dekanlığı yapmış ve Tahran Üniversitesinde rektör yardımcılığında bulunmuştur. Bu makamlarda bulunduğu süre zarfında beşeri bilimler alanında ve felsefe bölümünde; bu programları güçlendirmeyi amaçladığı önemli değişiklikler başlatmıştır. İran Şah'ı tarafından 1972 yılında Aryamehr Üniversitesine rektör olarak atanmıştır. Aryamehr Üniversitesi İran'daki bilime ve tekniğe öncülük etmiş bir üniversiteydi. İran'ın Şah'ı yönetici olarak Profesör Nasr'ın tıpkı M.I.T. modelinde bir üniversite geliştirmesini istiyordu. Sonuç olarak Nasr ile birlikte Aryamehr Üniversitesinde İslam bilim felsefesine önemli vurgu yapılmakla birlikte İslam düşüncesi ve kültürüne dair güçlü bir program oluşturulmuştur. Nasr Aryamehr Üniversitesinde İslam bilim felsefesi üzerine İslam dünyasındaki ilk programın kurulmasını sağlamıştı. 1973 yılında Nasr, İran kraliçesi tarafından kraliçenin himayesinde çalışılması için bir merkez oluşturmuştur. Bundan sonra İran Kraliyet Felsefe Akademisi kurulmuş ve bu akademi çok kısa bir süre içerisinde İslam dünyasındaki felsefe aktivitelerinin en önemli merkezi haline gelmiş ve İran'daki felsefe kütüphanelerinin en iyisine ev sahipliği yapmıştı. Burası zamanla bu alanda hem Doğu hem de Batı'daki önde gelen bilim adamları tarafından cazip bir hale gelmiştir: bu kişiler Henry Corbin ve Toshihiko Izutsu'dur. Bu akademi aynı zamanda önemli dersler ve seminerler serisi çeşitli filozoflar tarafından verilmiş ve akademi de çeşitli

²⁴ <http://www.nasrfoundation.org/bios.html>, 1996-2014, Brief Biography 19.05.2018), p.14

uzun ve kısa dönemli bilimsel oturumlar düzenlenmiştir. Buna ek olarak Farsça, Arapça, İngilizce ve Fransızca karşılaştırmalı felsefe alanında önemli yayınları üstlenmiştir.²⁵

Nasr 1958' yılında İran'a döndükten sonra onun bir diğer önemli entelektüel boyutu da kendini İslam felsefesi alanında yeniden eğitmesidir. Nasr önemli âlimlerin dizlerinin dibinde onların sözlü geleneklerinden faydalanmak suretiyle sözü edilen bu eğitimini tamamlamıştı. Nasr bu zamanlarda 20 yıl bazı büyük âlimlerin yanında Hikmet konusunu çalışmıştı. Bu çalışması sırasında geleneksel İslam felsefesi ve ruhani bilgi ile alakalı metinlerini okudu. Haftada üç defa Tahran'da Kum'da ve Kazvin'deki medreselere devam etti. Onun saygı değer hocaları arasında İslam Hukuku alanında otorite bir âlim olmasının yanında aynı zamanda filozofu ve Nasr'ın babasının yakın dostu olup alanında meşhur bir alim olan Seyyid Muhammad Kazim Assar da vardır. Allamah Sayyid Muhammad Huseyn Tabatabai ve Sayyid Abul-Hasan Kazvini ise İslam Hukuku ve matematik astronomi ve felsefe gibi akli ilimler alanında büyük otorite olan kişilerdi. Nasr birkaç önemli İslam felsefesi metinlerini bu önemli alimlerden birisi olan al-Asfar al-Arbaah of Mulla Sadra ve Sabziwariden Sharh-i Manumah gibi alimlerin yanında okuyup çalışmıştı. Bu kişiler çok faydalı yorumlar ve değerli bir bakışı sözlü olarak sağlamışlardı. Nasr bu yolla hem modern Batı'da hem de geleneksel Doğu'da eğitimi bir arada alarak en iyi eğitimi elde etmişti. Oldukça nadir bir birleşme olan Doğu ile Batı'nın karşılaşmasıyla ilgili olarak Nasr'ın çeşitli uzmanlarla birlikte konuşup yazması onu önemli bir pozisyona getirmişti. Geleneksellik ve modernizm onun eserlerinde ve derslerinde oldukça açık bir şekilde açıklanıp tanıtılmıştı.²⁶

İran'da bulunduğu sıralarda Profesör Nasr, kapsamlı İngilizce, Farsça yazılar yazmanın dışında zaman zaman da Fransızca ve Arapça yazılar yazmaktaydı. O doktora tezini İran'da Farsça olarak tekrardan yazmıştı. Buna ek olarak Kraliyet Kitap Ödülünü kazanmıştı. Nasr ayrıca bazı önemli felsefe metinlerini edisyon kritik etmeyi başlatmıştı. Örneğin Sühreverdi'nin ve Molla Sadra'nın Farsça eserlerini ve İbn Sina ve Biruni'nin Arapça eserlerini tamamladı. Nasr son dönemin büyük İslam filozoflarından Molla Sâdra'nın felsefesine büyük ilgi duymaktaydı. İslam felsefesinin geleneksel ustaları

²⁵ <http://www.nasrfoundation.org/bios.html>, 1996-2014, Brief Biography 19.05.2018), p.14

²⁶ Jahanbegloo, a.g.e., s.81

tarafından yazılmış olan Molla Sadra'nın yayını tamamlandı. Nasr aynı zamanda Molla Sadra'yı İngilizce dünyasına tanıtan ilk kişi olma hakkına sahip oldu.

Nasr İran'da yaşamasına rağmen, Amerika ile ve bu ülkede ki önemli üniversitelerle güçlü irtibatlarını sürdürmüştü. O, 1962 ve 1965 yıllarında Princeton Üniversitesinde ve Utah Üniversitesinde öğretmiş olduğu kısa seminerleri yürütmüştü. O aynı zamanda bazı önemli bilim insanlarından Karşılaştırmalı Dinler Tarihi ve felsefe Profesörü olan Huston Smith, Jacob Needleman, Hikmet'in Kılıcı adlı Nasr'ın makalelerini ve birçok Katolik ve Protestan filozofların ve Teologların da yazılarını içerisinde barındıran bu çalışmanın meşhur editörüdür. Nasr aynı zamanda Princeton, Utah ve Güney Kaliforniya gibi birkaç Üniversitede İslam ve İran derslerinin genişletilmesi ve planlanmasına yardımcı olmuştur. O 1977 yılında Kevorkian İslam Sanatı felsefesi ve Anlamı üzerine New York Üniversitesinde İslam Sanatıyla alakalı Kevorkian Konferanslarında konuşma yapmıştı.²⁷

Nasr İran'daki konumunu ve insanların kendisine bakışını anlatırken İran'da önemli bir pozisyonda bulunduğunu ve böyle bir pozisyonda bulunan bir kişi olarak onu birçok kişinin tanıdığını ve böyle bir durumda bulunan bir kişi olarak pazarda başını alıp gezmenin, insanlarla sohbet etmenin mümkün olmadığından bahsetmektedir. Fakat bunun aksine Nasr İran'da bulunduğu sıralarda hiçbir zaman böyle yapmamış; pazar yerinde insanlarla sohbet ederek kalabalıkların içinde gezinerek kendini kaybettiğini kendisi bizzat söylemiştir. Neredeyse haftada üç kez Isfahan'a gitmeyi adet haline getirmiş ve Isfahan'da bulunduğu zamanlarda şoföründen kendisini Meydan-ı Cihanda bir pazarın kapısının önüne bırakmasını istemiştir. Nasr bu caddelerde gezdiği sıralarda insanların onu tanıyıp onunla sohbet etmelerinden dolayı hiç yalnız kalamazmış. Fakat yapmış olduğu bu etkinlikten çok haz aldığını ve eğlendiğini söylemiştir. Ayrıca İran'da bulunduğu 21 yıl boyunca çok sıkı bir çalışma maratonunun içerisine girmiştir. Orada bulunduğu yıllarda geleneksel mimari yapılarını ve şehir yapılarını korumak için çokça çalıştığını ifade etmiştir.²⁸

Nasr Tahran Üniversitesinde bulunduğu sıralarda üniversitede baskın olan akımın Fransız pozitivizmi olduğunu anlamış bu düşünce ile mücadele için birkaç yol denemiştir. Bunlardan ilki tekrardan İslam felsefesini ciddi bir biçimde üniversite öğrencilerine tanıtmak

²⁷ Jahanbegloo, a.g.e., s.63

²⁸ Jahanbegloo, a.g.e., s.63

adına Edebiyat Fakültesinde bir kurs açmıştır. Bu çalışmaya daha sonra İran'daki diğer yükseköğretim kurumları imrenmiştir. Nasr bu kursu felsefe ve İslam Marifeti adıyla kurmuştur. Nasr'ın marifet kelimesini kullanmasının nedeni, marifetin geleneksel akli bilimlerin; sadece felsefeyi değil de aynı zamanda irfanı da içeren bir kelime olmasıdır. Bu kursun amacı daha çok bu alanın öğrencilere tanıtılmasıydı. Nasr'ın bu kursu açmasının bir diğer sebebi de diğer felsefe okullarının ve Batı'nın bakış açısının tanıtılmasıdır. Ayrıca Fransız Akademisinin etkisinde olan bu üniversiteye dengeli bir çalışma yapmaktır. Tüm bunlarla birlikte felsefe öğretimi konusunda ufku genişletmeye çalıştı. Nasr bu durumun zorluğuna dikkat çekmek için bu çabasını cihada benzetmektedir. Çünkü bu çalışması ve çabası esnasında yalnız bir ses olarak kalmıştı. Ve çabalarını çevresindekiler sorguluyor ve pek anlam veremiyorlardı. Fakat kendisine neden bu kadar fazla çabaladığı konusu sorulduğunda hedeflerime ulaşmak için çabalıyorum cevabını vermişti. Nasr bu çabalarıyla sadece üniversiteyle yetinmiyordu ayrıca Tahran'daki önde gelen eğitim toplulukları, kültürel topluluklar gibi birçok alanda aktif çalışıyor ve kendi tabiri ile toplumdaki modern dünya ile geleneksel dünya arasında köprü vazifesi görmeye çalışıyordu.²⁹

William Chittick, 1966 yılında Tahran Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde çalışmak için Tahran'a gittiği zamanda onun İran'daki durumu hakkında felsefe bölümünde oldukça sevilen bir öğretim görevlisi olduğunu söylemiştir. Ayrıca o, her yıl yabancılardan oluşan kalabalık bir dinleyici kitlesine İngilizce olarak İslam ya da İran kültürü üzerine dersler vermekte ve sürekli makale ve kitap kaleme almaktaydı. Nasr akademik yönüyle sınırlı kalmayıp insanlarla sohbetler gerçekleştirir ve kendisinin de mensubu olduğu geniş ailelere düzenli olarak ziyaretler gerçekleştirirdi. Neredeyse zamanının tamamını hummalı çalışmalara ayırmaktaydı. 1968 yılında Edebiyat Fakültesi Dekanı oldu. Chittick Devrime kadar İran'da geçirdiği 12 yıllık süre zarfında, Nasr'ın aynı anda birçok işle meşgul olma yeteneği ve enerjisi konusunda büyüldüğünü söylemiştir.³⁰

Chittick, Nasr'ın 1974'te İran Kraliyet Felsefe Akademisinin kuruluşunun neredeyse bir başına gösterdiği gayret bağlamında onu yakından izleyenlerden birisiydi. Bu dönem İran entelektüelliğinin dirilişinde hayli münbit bir dönemdi. Akademi birçok önemli İranlı

²⁹ Jahanbegloo, a.g.e. s.68

³⁰ Chittick, a.g.e. s.12

felsefeci tarafından verilen derslere ev sahipliği yaptı: sıkça konferanslar düzenleme yanında çift dilli bir dergi olan *Sophia Perennis*'i yayınladı. Önde gelen yabancı öğretim görevlileri arasında İslâm düşüncesinde oldukça tesirli uzman isimler olan Henry Corbin ve Toshihiko Izutsu sayılabilir. Onun yöneticiliği sırasında Chittick'in özellikle izlediği husus, Nasr'ın akıl almaz ölçüde büyük bir kısmı basılı olan önemli kitapları Farsça ve Arapça olarak ortaya koyma adına ülkenin önde gelen ilim adamlarına kol kanat germek için gösterdiği tavrıdır. Bu durum onun öğrencisi olan Chittick'in üzerindeki tesirleriydi. 1979 yılına kadar böyle etkin çalışmalarla ve yüksek çabalarla ülkesine büyük katkılarda bulunmuş olan Nasr, kaderin hayatına etkisi sonucunda İran'ı terk etmek ve sürgün hayatı yaşamak zorunda kaldı.

31

1.4. İran'dan Ayrılışı ve Sürgün Hayatı

1979 yılında İran'da İslam Devrimi olduğu sıralarda Nasr, ailesi ile birlikte hayatını tekrardan kurmak ve üniversitedeki konumunu korumak için Amerika'ya gitmiştir. O, 1982 yılında önemli bir proje olan *Dünya Ruhi Ansiklopedisi*'nin yayınlanması için Ewert Cousins ile birlikte ortaklaşa bu görevi yerine getirmek için davet edildi. Nasr 1983 yılında Kanada da Toronto Üniversitesinde din felsefesi üzerine Wiegand konferansını verdi. O aynı zamanda Amerika Din Akademisinde Hermetizm ve Ebedi felsefe bölümünün kurulmasına yardımcı olmuştu. Nasr yakın zamanda Amerika Akademi Dairesi'nde gelenekselci ve ebedi perspektifin önemli savunucusu ve yorumcusu olarak tanındı. Onun birçok entelektüel aktiviteleri ve yazıları Amerika'da bulunduğu süreden beri dinlerin diyalogu, felsefe ve Karşılaştırmalı Dinler Tarihi alanları ile alakalı çalışmalardı.³²

Nasr İran devriminden sonra eskisinden daha fazla çalışmaya başladı. İran devriminden kısa bir süre önce Edinburg Üniversitesinde prestijli olan Gifford konferansının metni ve incelemesi üzerine çalışmaya başlamıştı. Nasr batıda din felsefesi ve doğa teolojisi alanlarında ki oldukça meşhur olan konferans serisinde de batılı olmayan ilk konuşmacı olma onurunu elde etmişti. O aynı zamanda Hıristiyan lar ve Yahudilerin seçkin rütbeli teologları ve felsefecilerinden olan Hans Kung, John Hick ve Haham Izmar Schorch gibi kişiler ile çeşitli tartışmalara girdi. Buna ek olarak Washington D.C. da Georgetown

³¹ Chittick a.g.e. s.12-13

³² Ed. Ramchahi, a.g.m. s.31

Üniversitesinde Hıristiyan -Müslüman uzlaşımı için kurulmuş merkezde başkan olarak seçildi. O aynı zamanda içlerinde Dünya Dinleri Meclisi de başta olmak üzere birçok konferansa konuşmacı olarak devam etmişti. Avrupa'ya entelektüel faaliyetler ile alakalı sık konferanslar vermek üzere seyahatlerde bulunmuştu. Buna ek olarak Oxford Üniversitesinde ve İngiltere'nin diğer üniversitelerinde konferanslar vermişti. 1994 yılında Birmingham Üniversitesinde konferansta konuşma yapmak için davet edilmişti.³³

Nasr'a İran devriminden sonra neden herhangi bir İslam ülkesine yerleşmek yerine Amerika'yı tercih ettiği ve İran'a dönmediği sorusu yöneltildiğinde o bu soruya şöyle cevap vermiştir: “Ben İran'a eşim ve çocuklarımla dönme taraftarıydım fakat İran Konsolosluğu beni aradı, Şah ve karısı tatil için Mısır'a gittiğini söyledi ben de bunun üzerine Londra'da kalıp gelişmelere göre hareket etmem gerektiğini düşündüm bundan sonra da İran'a geri dönmedim.” Neden bir İslam ülkesini tercih etmek yerine Batı'yı tercih ettiği sorusuna ise: Kendisinin akademik kariyerini destekleyici ve ailesinin eğitimi ve geleceği adına pratik ve ani bir çözüm olarak bunu tercih ettiğini ve bu imkanlar için bir İslam ülkesinden daha fazla olarak Batı ile irtibatının olduğunu söylemiştir. Ayrıca kendisine o durumda profesörlük teklifi gelen bir İslam ülkesi olsaydı bunu kabul edebileceğini söylemiştir. Devrim sırasında kendisi kızını Londra'da bir okula yerleştirmek ve Tokyoda sergi açılışına gitmek için çıktığı yolculuğunda devrimden sonra mevcut gelişmelerden hareketle İran'a geri dönemeyeceğini anlamıştı. Geride bıraktığı şeyler arasında çok değer verdiği kütüphanesi ve evi yağmalanmış; banka hesabına el konulmuş sonuç olarak her şeylerini kaybettikleri için hayatlarına sıfırdan başlamak zorunda kalmışlardı. Birçok maddi ve manevi sıkıntıya ek olarak Londra'da bir süre ailesiyle birlikte yaşamış. Nasr' a Londra'da, üniversitede kürsü teklifi gelmesine rağmen o, şartlar uygun olmadığı için ilk eğitimini aldığı Amerika'ya ailesi ile birlikte dönme kararını aldı.³⁴

Seyyid Hüseyin Nasr bu dönemde kütüphanesini kaybedişi ve sürekli bir kadro eksikliği de dâhil hayatındaki tüm hengâmeye rağmen oturup “Nevzuhur Bir Hediye” olarak isimlendirdiği eserler kaleme almıştır. *Bilgi ve Kutsal* ismiyle yayınlanan eseri, onun felsefi konumunun en anlaşılır beyanıdır. Büyük bir çekingenlik ve alçakgönüllülükle kitabın

³³ <http://www.nasrfoundation.org/bios.html>, 1996-2014, Brief Biography, (01.06.2018), p

³⁴ Jahanbegloo, a.g.e., s.133-134

“diğer eserlerin herhangi birine nazaran İslâm düşüncesi âlimlerinden oluşan halkanın dışında belki de daha büyük bir tesire sahip ve en önemli felsefi eseri olduğunu” belirtir.³⁵

2. KİŞİLİĞİ

Nasr sadece İslam dünyasında değil Batı’da da bilinen ve düşünceleri tartışılan bir mütefekkindir. Nasr’ın yaklaşık kırk yıldır verdiği ve muhtemelen binlerle ifade edilebilecek ders, konferans ve konuşmaları, bugüne kadar dünyanın dört bir yanından ve her din ve milletten insanın ilgi ve takdirine sunulmuştur. Nasr’ın Türkiye de dâhil birçok ülkeyi ziyaret eden bir kişi olması onun misyonunun evrensel olduğunu göstermektedir. Diğer bir açıdan Nasr, fizik bilimlerinden mistisizme, felsefeden estetiğe uzanan geniş ilgi alanı ve bu alanlardaki engin bilgisi ile klasik âlim-bilim adamı mütefekkir tipolojisinin bu yüzyıldaki nadir örneklerinden biridir. Eserlerinin çok büyük bir bölümü Doğu dillerinin yanı sıra Batı dillerine de çevrilmiştir. Nasr genellikle eserlerinde İslam bilimi, düşüncesi ve sanatı konularını işlemiştir. Kendisi ile yapılan pek çok söyleyişi de bu konular üzerine yoğunlaşmıştır.³⁶ Nasr’ın disiplinler arası gerçekleştirdiği etkileyici çalışmaları onun eserlerinin felsefeden ilahiyat bilimlerine kadar birçok alanda kaynak olarak gösterilmesini sağlamıştır. Kendisi genelde felsefe ve bilim çalışmaları ile öne çıkan bir bilim insanı olmasına rağmen, tezimizde ele aldığımız konu onun siyer çalışması bağlamında bir değerlendirmedir. Bu durum da Nasr’ın bilgiyi bölünmez olarak görmesi ve ihtisaslaşmanın hakikate ulaşmak açısından engelleyici yönleri olduğunu düşünmesinden kaynaklanmaktadır.

Nasr yaşının ilerlemiş olmasına rağmen hayatının her döneminde yoğun çalışmalarına devam etmiştir. 66 yaşındayken Amerika’da ve dünyanın birçok yerinde birçok enstitüde konferanslar ve üniversitelerde oldukça yoğun bir programla dersler vermiştir. Birçok bilimsel yazı çalışmalarına katılmış ve birçok entelektüel faaliyet projelerinde bulunmasının yanında eş zamanlı olarak geleneksel düşünce ile alakalı kişilerle çeşitli toplantılara katılmıştır.³⁷ Hayatını ilim yolunda geçirmeye çalışan ve buna ek olarak

³⁵ Chittick, a.g.e. s.13, bkz. Intellectual Autobiography, s. 9.

³⁶ İbrahim Kalın, “Seyyid Hüseyin Nasr İle İş Ahlakı, İktisadi Faaliyet ve Ekonomi Din İlişkileri Üzerine”, *İAD*. 18/4, 2005, s. 485

³⁷ About Seyyed Hossein Nasr: Brief Biography, <http://www.nasrfoundation.org/bios.html>, 1996-2014 (04.06.2018) p.22.

Kur'an'ın bir işi bitirdikten sonra diğer işe yönel³⁸ emrini hayatına uygulamak suretiyle sahip olduğu her anın ve nefesin hakkını vermeye çalışan nadide zatların sahip olduğu bu özellik, Nasr'ın hayatında da gözlemlenmiştir. Aynı zamanda tefekkür, ibadet, meditasyon gibi konularda yoğun ruhi bir hayat yaşamıştır. O aynı zamanda ruhi bir topluluğu onun rehberliğini ve tavsiyelerini arayanlar için oluşturmuştur. Bu kadar sürgün hayatı yaşamış olmasına ve vatansız konumuna düşmesine rağmen Nasr, kendisine vatani olarak ne Doğu'ya ne de Batı'ya ait olan dokunulmaz kutsal bir alan olarak gördüğü ilmi uygun görmüştür.³⁹

Hayatı boyunca modern dünyayı gerek Batılılar'a gerekse Doğulular'a ayırım yapmadan insanlığın ortak paydalarından hareketle anlatmaya çalışmak Nasr'ın yöntemlerinden birisiydi. Onun çalışmalarında başta Kur'an ve sünnet olarak diğer kutsal kitaplardan da örnekler getirerek insanlığın günümüzde ne konumda olduğunu ve nereye doğru gittiğini çeşitli verilerle anlatmış ve insanların bu konularda düşünceleri için çabalamıştır. O genellikle dünyanın, insanın ve canlıların zararına olan her ne varsa onları problem olarak değerlendirmiş ve bunların üstesinden gelmek için çeşitli öneriler ve tavsiyeler sunmuştur. Nitekim başta "*Genç Müslümana Modern Dünya Rehberi*" adlı eseri olmak üzere birçok eserinde böyle bir kaygıyı gütmüştür. Fakat her ne kadar Nasr modern dünya eleştirisini her fırsatta yapsa da bu durum onun tek bir açıdan tamamen düşmanlık yaparak eleştiride bulunduğu anlamına gelmemektedir. O teknoloji ve bilim adına yaptığı konuşmalarda bilim ve teknolojiye tamamen karşı olmadığını sadece canlılara ve doğaya zararı fazla olan yönüyle eleştirmekte ve insan için tüm bunların araç olduğunu vurgulamaktadır. Nitekim onun bu bakışında modern dünyanın araçları amaç haline getirmesiyle tüm problemlerin ortaya çıktığını iddia etmektedir.⁴⁰ Nasr İslam tarihindeki bilimsel buluşları ve yapılan ilmi faaliyetleri kuru savunuculuk yapmak yerine daha çok ispatlarla ve çalışmalarla hem Müslümanlar'a hem de Batılılar'a tanıtmıştır. Bu manada kendisinin aldığı eğitim gereği Müslümanların bilimsel çalışmalarını, bilimsel formasyonu ile değerlendirip aktarmıştır.

³⁸ İnşirah/ 7

³⁹ About Seyyed Hossem Nasr: Brief Biography , <http://www.nasrfoundation.org/bios.html>, 1996-2014, (04.06.2018) p.

⁴⁰ Seyyid Hüseyin Nasr, *bir kutsal bilim ihtiyacı*, çev. Şehabettin Yalçın İnsan Yayınları, İstanbul, 2016, s.111

2.1. Gelenekselciliği

Gelenekçilik, günümüzde bir öğreti olarak varlığını On dokuzuncu yüzyılda Aydınlanmaya karşı geliştirilen, doğruluğun gelenekle, özellikle Batı'da kilise geleneğiyle bilinebileceğini öne sürerek ortaya çıkan bilginlere borçludur. Bu nedenle gelenekçiliğin modernizm karşıtlığı, onun en belirgin yönü olarak ortaya çıkmaktadır. Gelenekselcilik gelenekçilikle bu anlamda irtibatlandırılabilir. Çünkü gelenekselcilik de geleneğin metafiziğini gündeme getirme uğraşısı vermekte ve aydınlanmaya karşıt bir yerde durmaktadır. Gelenekselcilik ekolün gelenek anlayışı entelektüel yaklaşımlarının arka planını oluşturmaktadır. Gelenekselcilerin ortak söylemi metafizik ilkeler temelinde belirginleşmiştir. Gelenekselci ekolün bakışına göre metafizik ilkelerin dayandığı ve her bir gelenekte var olduğunu söyledikleri bir öğreti de kabul etmektedirler ki bunu *ilk gelenek* ya da *asli gelenek* olarak isimlendirmektedirler. Böylece bütün dinleri ortak bir çerçevede içerisinde değerlendirebilecekleri bir imkâna kavuşmuş olmaktadır.⁴¹ Fakat gelenekçilik demek ilk bakışta akla gelen gelenek görenek gibi manalarda anlaşılmalıdır ya da geçmişine sıkı sıkıya bağlı olan ve yorumdan kaçınan fundamentalist bir bakış değildir.

Bu ekolün büyük temsilcileri bir Fransız mütefekkir ve mutasavvıf olan Rene Guenon, Hint metafiziğinin büyük temsilcisi olan Ananda Kentish Coomaraswamy, İsviçre ve Alman asıllı bir ressam, şair, mütefekkir ve mutasavvıf olan Frithjof Schuon'dur. Gelenekselci ekolün mensupları elbette ismi geçen mütefekkirlerle sınırlı değildir. İngiliz edip, mütefekkir ve mutasavvıf Martin Lings, Huston Smith ve özellikle ekolün şu an hayatta olup en fazla ürün ortaya koyan üyesi İran asıllı mütefekkir Seyyid Hüseyin Nasr, Gelenekselci Ekol'ün en etkili sözcüleri arasındadır.⁴²

Seyyid Hüseyin Nasr gelenekselliği anlatırken şu şekilde açıklamaktadır:

“Geleneksel karşıtı ve daha spesifik olarak İslâm karşıtı bir karaktere sahip olup muson ikliminde yağmurun yoğunluğu gibi İslam alemini gark eden modern ve postmodern fikirler tufanına karşı koymak için zorunlu entelektüel vasıtalar sağlayabilecek şey gelenektir. Modern dünyanın yanlışlıklarını gözler önüne sermede sahîh metafizik öğretileri

⁴¹ Erdal Baykan, *Gelenekselci Ekolün Din-Bilim Bağlamında Aydınlanma Eleştirisi*, -S. Hüseyin Nasr Örneği-, D.E.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı XVI, İzmir 2002, ss.201-216 s.204-205.

⁴² Nurullah Koltas, *Gelenekselci Ekol ve İslam*, İnsan Yayınları, İstanbul, 2013, s.13-14.

bilinir kılmada felsefe, kelam, tabii ve fenni İslâmi ilimler, İslâm kozmolojisi ve bilim felsefesi, İslâmi antropoloji ve sosyoloji, İslâm fıkhi ilkelerinin metafizik ve vahyi temelleri, İslâm sanatının manevi önemi ve diğer birçok alakalı konu dâhil İslâm entelektüel geleneğinin bütününi çağdaş bir dilde bilinir kılma ve yeniden inşâ projesinde kıyası gayrı kabil bir yardım sağlayacak olan yine bu doktrinlerdi. Ayrıca bu doktrinler farklı dinler geleneksel kültürler arasında ciddi bir diyalogun gerçekleşebileceği akli ve manevi bir muhit oluşturma yanında diğerleri dinleri anlamada vazgeçilmez anahtar da sunmaktadır. ⁴³

Nasr'ın önceki yazılarının büyük bölümü gelenekçi perspektifi İslâmî entelektüaliteye özellikle de Müslüman felsefeci ve sûfilerin öğretilerine tatbik eder. İslam kozmolojisi, bilimi, psikolojisi ve maneviyatıyla alakalı büyük çalışmaları akademik çevrelerde daha önce görülmemiş yeni bir duruş örneği sunar. Ayrıca Nasr gelenekselci perspektifin tabiiyatını ilkin memleketi İran'daki üniversitelerine ve ikinci olarak Batı'ya açıklamakla meşgul olmuştur. *Bilgi ve Kutsal* isimli eseri, geleneğin neleri muhtevi olduğunun açık bir beyanıdır ve aslında İran'da oluşup Amerika'da kaleme alınışı, Nasr'ın hayatı ve kariyerindeki bir dönüm noktasını, İslam geleneğine olan başlıca vurgusunun aslında daha yoğun bir şekilde geleneğe odaklandığını gözler önüne serer. ⁴⁴

Gelenekselci olarak Nasr'ın geleneğe ve aydınlanmaya yaklaşımı diğer gelenekselcilerden kopuk değildir. Ona göre gelenek ilahi kökenli ve insanlık tarihinin başlıca dönemleri boyunca iletişim ve vahiy aracılığıyla mesajın yenilenmesiyle varlığını sürdürmüş olan gerçeği ifade etmektedir. Gelenek, çeşitli kutsal formları özünde taşıyarak ve gerçeğin bir olması dolayısıyla tek olan bâtini gerçeği de bünyesinde bulundurmaktadır. Nasr'a göre hem farklı iklim ve çağlarda yaşayan insanlar arasında var olması, hem de evrensel ilkeleri irdelemesi açısından evrensel nitelik taşıyan bir bilgi olduğunu kabul eder.

45

Modernizm'in en çok öne çıkan ve kendini önde gördüğü yönü olan bilim ve teknoloji konusunda Nasr karşılaştırmada bulunmaktadır. Ona göre geleneksel bilimlerle

⁴³ Koltaş, a.g.e. s.11.

⁴⁴ Chittick, a.g.e. s.14-15

⁴⁵ Hrz. Prof.Dr .Fikret KAHRAMAN, "İslam ve Yorum: *Yorumun Tarihsel- Düşünsel Bağlamı ve Güncel Toplumsal Hayata Yansıması*", Malatya İlahiyat Vakfı İlmi Araştırmalar Serisi No:1, 3.cilt, Malatya, 2017, s.255-256, Bkz. Erdal Baykan,"*Gelenekselci Ekolün Din-Bilim Bağlamında Aydınlanma Eleştirisi -S. Hüseyin Nasr Örneği*", Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2002, sayı: 16, s.204

modern bilim arasındaki temel fark ilkinde dünyevi ve beşeri olanın daima kenarda, kutsal olanın da merkezde olması; ikincisinde (modern bilimde) ise dünyevi olanının merkezde ve doğal dünyanın İlahi kaynağını her şeye rağmen gösteren bazı sezgi ve keşiflerin –bazı bilim adamları dışında- tanınamayacak kadar kenara atılmış olması gerçeğinde yatmaktadır. Geleneksel bilimler öz itibariyle kutsal ve ârızı olarak dünyevi iken modern bilim öz olarak dünyevi ve sadece ârızı olarak kainatın kutsal vasfından haberdardır; hatta bu nadir durumlarda bile kutsalı kutsal olarak kabul edememektedir.⁴⁶

Son tahlilde Nasr'ın çalışmalarında etkin olarak gelenekselci perspektifin etkileri ve bakışı net olarak görülmektedir. Geleneksel bakışın içerisinde bulunan bütüncül bakışı yakalamak ve geniş bir değerlendirme yapmak adına kelam, felsefe, psikoloji ve metafizik gibi ilimlere olan ilgi, günümüzde geleneksel bakışı etkin kullanmaya çalışan Nasr'ın eserlerine etki etmiştir. Bu açıdan onun disiplinler arası çalışma kazanımına gelenekselciliğin etkisi azımsanmayacak derecede fazladır. Buna ek olarak dünyanın birçok yerinde ilgi duyulan bir kişi olması da onun, gelenekselci yönünden hareketle insan için ve insana dair ele aldığı konularının sonucu olduğunu göstermektedir.

2.2. Edebi Yönü

Çok yönlü bir kişiliğe sahip olan Seyyid Hüseyin Nasr, bu geniş perspektifinden hareketle edebi alanda da çeşitli çalışmalar yapmış ve şiirler kaleme almıştır. Yine birçok eserinde sanata değinmiş ve İslam sanatıyla alakalı çalışmalar gerçekleştirmiştir. Yetiştirilmesi açısından Nasr, kültürlü bir ailede yetişmesinden dolayı edebiyata, şiire ilgisi erken yaşlarda başlamıştı. Nasr'ın Annesi birçok şiir biliyordu bu manada edebiyata ilgisi olan bir kişiydi. Bunun sonucu olarak Nasr'ın edebiyata olan ilgisi erken yaşlarda başlamıştı. O, bu yönünü ifade ederken küçük yaşlarda Shakespeare çevirisini okumuş, üç ya da dört yaşlarında İslam'ın klasik şiirlerini okumaya başlamıştı; özellikle Sâdi, Hafız, Rumi ve Firdevsi'yi okumuştur. Ve binlerce şiir bildiğini ve ezberlediğini söylemiştir. Babasının da Edebiyata olan ilgisini ifade ederken haftalık edebi toplantılar düzenlemiş olmalarından bahsetmiştir. Bu toplantıya İslam'ın önde gelen edebiyatçıları da katılmıştı. Nasr'ın babası oğlunu da bu toplantılara getirmiş ve kitaplardan okunan yerlerin tartışılması ve okunmasını

⁴⁶ Nasr, a.g.e. s. 138 .

oğlunun da görmesini istemiştir. Nasr daha sonrasında bu toplantıların hatırladığı kadarıyla hayatında derin etkileri olduğunu söylemiştir.⁴⁷

Nasr oldukça duygulu ve anlamlı olan bir orijinal şiir kitabı kaleme almıştır. “*Yol Şiirleri*” adı ile bilinen bu kitap Nasr’ın manevi ve coğrafi hatta dilbilimsel olarak ayrılık ve sürgünün bir dilinde yazıldığı ifade edilmiştir. Nasr bu şiir kitabını sürgünde Batıda’ya İspanyaya yaptığı yolculuk sırasında yolculukta, yazdığı şiirlerini bir araya getirme ilhamı geldiğinde geçmiş elli yıl içerisinde İngilizce ve ruhani konularla alakalı yazdığı bu eserini oluşturmuştu.⁴⁸ Nasr’ın şiirdeki versiyonu Sühreverdi’ninkine yakındır. Kendisini ifade etmeye çalıştığı bu şiirlerinde hakiki bir sufi olduğunu görebiliriz. Coğrafi ve manevi memleket özlemine rağmen ve muhtemelen bu nedenle Nasr’ın kaleme aldığı şiirlerinde bir sürgün teması yerleşmiştir. Buna ek olarak şiirlerinde çokça bilinen sufi metaforlarla örüldüğüne rastlanmıştır. Mesela münevver gece; yakınlık durağı(el-kurb), içteki kale sakinin doldurduğu vecdin saf şarabı ve İslam takviminde de belirtilen Ramazan Hilali, Kadir Gecesi, ve miraç ya da Hz. Muhammed (A.S)’in gece yükselişi gibi İslami kavramlara dizelerinde yer vermiştir. Ve bazı düşüncelerini şiir yoluyla aktarmaya çalışmış olması da onun şiiri, hakikati ifade etmenin başka bir boyutu olarak görmesinden kaynaklandığını göstermektedir.

Seyyid Hüseyin Nasr’ın öncelikle felsefe, mistisizm, tarih, edebiyat ve fen alanındaki uzmanlığıyla bilinmesine rağmen yazdığı şiir kitabıyla akademik dünya şaşkına düşmüş durumdadır. Fakat seçkin bir âlimin düşünür ve hakiki manevi bilge olarak ilham bulması ilk kez olan bir şey değildir. Nasr’ın bu yöneliminden hareketle gelecek nesiller Nasr’ı hem bir bilge hem de mistik bir şair olarak hatırlayacaklardır. Onun şiirlerini okuyanı çarpan ilk şey onun evrenselliği kökleri derinlere inen kucaklayışıdır. Nasr kendinden önceki bir çok sūfinin geleneksel anamotifini mükemmel bir şekilde yeniden yazıya dökmüştür. Sonuç olarak Nasr’ın edebi yönünü bize ifade eden *Yol Şiirleri* kitabındaki önemi iki kat olan bir İslami mistik sembol olarak yeni ve bilgece bir anlam vermiş ve düşüncelerini bu yolla ifade etmiştir.⁴⁹

⁴⁷ Jahanbegloo, a.g.e, s. 2-9.

⁴⁸ <http://www.nasrfoundation.org/bios.html>, 1996-2014, Brief Biography, (11.06.2018) p.25

⁴⁹ Seyyid Hüseyin Nasr, *Yol Şiirleri*, çev. Nurullah Koltaş, İnsan yayımları, İstanbul, 2003, s. 8-16

Nasr Yol Şiirleri adlı eserinde yazdığı bir şiirinde kendi düşüncesini, ebedi yönünü ve Batı'daki sürgün hayatında ülkesine olan özlemini şu şekilde ifade etmektedir:

GARB'DA SÜRGÜN

*Sürgünde yaşıyorum, sürgünüm vatanımdan
Yüce doruklarından ve engin çöllerinden
Toprağında yetişen her şeyin canlı renklerinden
Çivit mavisi gökyüzünden
Sürgüneyim bu dünyanın batısında
Ama değil mi ki bu geçici mülk
Işık çağlayanlarına gölgelerin saçıldığı
Bu hayat ve memat âlemi
Doğu ya da Batı olsa da Garb'ın kendisi,
Saf nur olan Şark da
Dünya hayatının şaibelerinin bulaşmadığı?
Sürüldüğümüz işte o dünyadır,
O dünyadır alkışlarla karşılandığımız
Dönüşümüz de ona olacaktır,
Döneceğiz
Bitince dünya hayatımız
Rahman'ın tahtı o merkezdir,
Ta özümüzde, ama vuslat günümüzden öte
İçteki inatçı ruha dönene değin
Unutkanlığın ilerleyişiyle katılaştıran zaman içre
Kalplerimizin kabuğunu unufak edene dek
O Şarktır taşıdığımız kalbimizde.
Sürgünden dönüşümüz o merkezdir,
Gerçek doğum yerimize.
Sürgüneyim ama dünyadan sürgünlüğün sevinciyle,
Bizim ve tüm varlığın aydınlık Şark'ında,
Hem demedi mi Yüce Peygamber,
"Ne mutlu onlara ki bu dünyada sürgündürler"
Ait oldukları memleketteymişçesine,*

*Sevinçli eve dönüş düşüncesiyle.*⁵⁰

State Park, Pennsylvania ve
Bethesda, Maryland Eylül 1997

3. ESERLERİ

Nasr'ın eserlerini incelediğimiz zaman çok boyutlu çalışmalar yaptığı ve ilim dallarını büyük bir ustalıklarla harmanladığını görebiliriz. Ayrıca aldığı eğitim ve çokça gezmesi ve dünyanın birçok yerinin kültürünü, havasını görmesi sonucunda gerçeği arama gayreti onun eserlerine etki etmiştir. Onun eserlerindeki kararlı duruşu, birçok farklı görüşlere yer vermesi ve iddialı kalemiyle Nasr'ın gerçeğin peşinde olan âlim, filozof, sûfi ve en temelde de bir insan olduğunu anlayabiliriz. Nasr İslam bilimlerine dair birçok konuda yazı yazmıştır fakat buna ek olarak birçok farklı dine de saygı ile yaklaşmıştır. Genelde eserlerinde yaşadığımız modern çağın analizini yaparak insanları bilinçlendirmeye, yaşadığımız çağın insanoğlu üzerindeki etkilerini anlatmaya çalışmıştır. Nasr tüm bu eleştirilerini yaparken ne rasyonalist bir maddeci usulüyle modern dünyayı eleştirmiş ne de fundemantalist bir korumacılıkla modern dünyaya bakmıştır. Onun eserlerinde temelini İslam'dan ve vahiyden alan bir duruşu bulunmasına rağmen insanları kadim gelenek⁵¹ altında tekrardan birleştirme gayesini taşımaktadır. Tüm bunlardan hareketle Nasr'ın eserlerinde gelenekselci yönünü net bir şekilde görmekteyiz. Onun araştırmalarını ve çalışmalarını etkileyen bu geleneksel ekol çalışmalarının konularını da belirlemiştir.

Gelenekselci ekolün şu an hayatta olup en fazla eser ortaya koyan üyesi Nasr'dır. Bu manada ekolün en tesirli sözcüleri arasında olan Nasr'ın aşağıda verdiğimiz eserlerinden, kitaplarından, makalelerinden ve röportajlarından oluşmaktadır. Ayrıca çoğunlukla kitaplarının Türkçeye çevrilmiş olanlarını sunmuş olmamıza rağmen bir takım İngilizce yazılmış fakat çevirisi olmayan eserlerini de sunduk.

⁵⁰ Nasr, a.g.e s.31-32

⁵¹ **Sophia Perennis:** Gelenekselciler dinlerin bu aşkın özünü oluşturan ana unsurların tek bir menşinden söz ederek buna Kadim Gelenek diğer adıyla "sophia perennis(ezeli bilgi) demişlerdir. Bkz. Nurullah Koltaş, *Gelenekselci Ekol ve İslam*, İnsan Yayınları, İstanbul, 2013, s.98

1. *Bir Kutsal Bilim İhtiyacı*, (çev. Şehabettin Yalçın), İnsan Yayınları, İstanbul 2016.
2. *Makaleler 1*, ((çev. Şehabettin Yalçın), İnsan Yayınları, İstanbul 1995.
3. *Makaleler 2*, (çev. Şehabettin Yalçın), İnsan Yayınları, İstanbul 1997.
4. *Yol Şiirleri*, (çev. Nurullah Koltaş), İnsan Yayınları, İstanbul 2003.
5. *Molla Sadrâ ve İlâhi Hikmet*, (çev. Mustafa Armağan) İnsan Yayınları, İstanbul 2009.
6. *İslam ve Modern İnsanın Çıkmazı*, (çev. Sara Büyükduru), İnsan Yayınları, İstanbul 2017.
7. *İslam'da Bilim ve Medeniyet*, (çev. Nabi Avcı- Kasım Turhan- Ahmet Ünal), İnsan Yayınları, İstanbul 2015.
8. *Genç Müslümana Modern Dünya Rehberi*, (çev. Osman S. Gündoğdu) İnsan Yayınları, İstanbul 2017.
9. *İslam Sanatı ve Maneviyatı*, (çev. Ahmet Demirhan) İnsan Yayınları, İstanbul 2017.
10. *Gülşen-i Hakikat- Tasavvuf Geleneğinin Vizyonu ve Vaadettikleri-* (çev. Nurullah Koltaş), İnsan Yayınları, İstanbul 2015.
11. *Modern Dünyada Geleneksel İslam*, (çev. Sara Büyükduru), İnsan Yayınları, İstanbul 2016.
12. *Üç Müslüman Bilge-İbn Sina, Suhreverdi, İbn Arabi*,(çev. Ali Ünal) İnsan Yayınları, İstanbul 2016.
13. *İslam ve Modern Bilim Sorunu*, (çev. Halil İbrahim Acar) İslami Araştırmalar Cilt:5 Sayı:2, Nisan 1991.
14. “*The Holiest Cities of Islam - Mecca The Radiant, Medina The Blessed*, Tuttle Publishing 2014 [Mukaddes Beldeler - Mekke-i Mükerrreme, Medine-i Münevvere Tuttle Yayınları, 2014].
15. *Islamic Philosophy from Its Origin to the Present: Philosophy in the Land of Prophecy*, Newyork: State University of New York Press, 2006 [İslam felsefesi Tarihi, İstanbul: Açılım Kitap, 2007.)
16. *Söyleşiler*, İstanbul: İnsan Yayınları, 1996. [Seyyid Hüseyin Nasr ile farklı

zamanlarda yapılmış muhtelif söyleşilerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur.].⁵²

17. *Ebedi Hikmetin Peşinde*, (çev. Harun Tan), İnsan Yayınları, İstanbul 2007.
Bu eser Nasr'ın otobiyografisinin çevirisidir.
18. *Philosophy, Literature and Fine Arts*, London: Arnold Overseas, 1982[*felsefe, Edebiyat ve Güzel Sanatlar*, Çev. Hayriye Yıldız, İstanbul: Akabe Yayınları, 1989].
19. *İslamic Science: An Illustrated Study* London: *World of Islam Festival Trust*, 1976; Chicago: Kazi Publications, 2007 (İslam ve İlim: İslam Medeniyetinde Akli İlimlerin Tarihi ve Esasları, çev. İlhan Kutluer, İstanbul: İnsan Yayınları, 1989)
20. *The Encounter of Man and Nature: The Spiritual Crisis of Modern Man*, London: Allen and Unwin, 1968 [*İnsan ve Tabiiat*. çev. Nabi Avcı, İstanbul: Yeryüzü Yayınları, 1982].⁵³
21. Muhammad: Man of Allah, *ABC International Group Inc Publications*, USA 1995,

⁵² İbrahim Kalın, *Modern Dünyada Geleneksel İslam'ın İzini Süren Bir Hakîm: Seyyid Hüseyin Nasr*, İş Ahlakı Dergisi, Mayıs 2009, c.2, sayı 3, s. 135, İGİAD.

⁵³ Kalın, a.g.m, 140-141.

İKİNCİ BÖLÜM

NASR'IN "MUHAMMED MAN OF GOD" ADLI ESERİNİN TANITIMI

Seyyid Hüseyin Nasr'ın, Allah (c.c)'ın son peygamber olarak gönderdiği Hz. Muhammed (s.a.v) hakkında, başlı başına monografik açıdan yazılmış tek eseri *Muhammed Man Of God* ⁵⁴ adlı eseridir. Nasr bu eserinde Hz. peygamberin hayatını derinlemesine anlatma kaygısı gütmeyen onun hayatının önemli gördüğü çeşitli bölümlerini tanıtma çabası içerisine girdiği görülmektedir. Günümüz dünyasında Hz. Peygambere bakışın, çeşitli Peygamber imajlarının anlaşılması ve siyerin günümüz insanların bakışında nasıl bir yer edindiğini görmemiz açısından Nasr'ın bu eseri büyük bir önem arz etmektedir. Gelenekselci olarak bildiğimiz Nasr'ın modernizm eleştirilerini her fırsatta yaptığını düşünürsek bu eleştirisinin siyer ile alakalı bir kulvarda tartışılıyor olması da birçok alanda tartışılan modernizm kavramının muhtevasını genişletebilecek bir yöne sahip olabileceği kanaatindeyim. Elbette Nasr bu çalışmasını modernizm temelinden hareketle yazmadığı bir gerçek fakat genel bir bakışta bu konuyla alakalı olduğu şüphe götürmezdir. Nasr'ın Batı'da yaşıyor oluşu ve birçok oryantalist bakışla muhatap oluşu da onun eserlerindeki konuların ve cevapların içeriğini oluşturmaktadır.

Nasr yaptığı bu çalışmada ne tarihsel bir analiz yaptığını ne de son peygamberin hayatının dini yönünün yeterli bir parçasını anlattığını ifade etmiştir.⁵⁵ Hz. Peygamber'in hayatı ile alakalı tarihsel açıdan Avrupa dillerinde yapılmış sadece batılı değil Müslüman yazarların da yazdığı birçok çalışmanın mevcut olduğunu ifade etmiştir. Fakat bu çalışmaların birçoğunda Hz. Peygamber'in hayatının belirli bir yönünün derinlemesine incelenmesi bulunmaktadır. Ve bu incelemelerde genelde Allah Resulünün devlet adamlığı, komutanlığı ve politik liderliği gibi hayatının hep bir açısından, manevi ve dini yönü öne çıkarılmadan sadece beşeri yönünün incelendiği çeşitli değerlendirmeler mevcuttur. Nasr bunun olmaması gerektiğini ve gönderilme sebeplerinden en önemlisi olan insanlara manevi yol göstermesi olduğunun öne çıkarılması gerektiğinden bahsetmektedir. Nasr insanlığın

⁵⁴ Hz. Muhammed kendini Allah'a adanmış kişi manasına gelmektedir.

⁵⁵ Seyyed Hossein Nasr, *Mohammad: Man of God*, ABC International Group Inc Publications, , USA 1995, s.7

tarihini değiştirmiş olan bu kişinin manevi yönüne çokça önem verilen çalışmalar yapılması gerektiğini düşünmektedir.⁵⁶

Nasr yazdığı mevcut bu eserinin bu yönde atılmış mütevazı bir adım olduğunu söylemektedir. Modernizm'in Hz. Peygamber'in manevi yönünün ve örnek teşkil eden hayatının temel ilkeleri konusunda içine soktuğu şüphelere karşı bu çalışmanın, İslam'ın geleneksel bakışı noktasından hareketle bir koruma olduğunu ifade etmektedir. Nasr bu eserinde ilk olarak genç Müslümanlara hitap ettiğini sonrasında geleneksel kaynaklara ulaşma imkânı bulamayan ve geleneksel bakışa ihtiyaç duyanlara hitap ettiğini söylemiştir. Aynı zamanda Hz. Peygamber'in hayatının sunumunu günümüz çağdaş sunumdan yola çıkarak açıklamayı amaçlamayan Nasr, Batı'da İslam'ın doğru anlaşılmasının peygamber efendimizin hayatını anlamakla mümkün olduğunu söylemiştir.⁵⁷

Seyyid Hüseyin Nasr kendi ifadelerinde de söylediği gibi böyle bir eseri kaleme almasının sebebini kapsamlı bir bilgi aktarımından ziyade geleneksel açıdan peygamber efendimize bakışı ortaya çıkartmak ve onun hayatı ile alakalı olarak belli konular üzerinden onu tanımamızı ve ona bakışları değerlendirmek olarak belirtmiştir. Bu eser on bir bölümden oluşmakla birlikte yüz sayfa gibi bir yekun tutan özet bir çalışmadır. Nasr bu eserinde peygamberimizin eşleri ve poligami konusunda batılıların söylemlerine cevaplar vermekle birlikte ayrıca peygamberimizin ümmi oluşu ve Batılı yazarların ona karşı eleştirilerine de cevaplar vermektedir. Buna ek olarak Nasr'ın Şii olmasının eserin konularını oluşturmasında da etkisi görülebilmektedir. Örneğin Gâdir-i Hum olayını ele alması, Hz Ali'ye çokça övgülerde bulunması ve Şii kaynakları da eserinde kaynak olarak kullanması bu durumu gözler önüne sermektedir. Birçok eserinde rastladığımız İslam'ın medeniyet perspektifini önemseyen ve birçok bilim dalından faydalanmak suretiyle disiplinler arası çalışmalar yaparak bütüncül bir bakışı yakalamaya çalışan Nasr, bu eserinde de böyle bir çalışma yöntemi ile hareket etmiştir.

⁵⁶ Nasr, a.g.e. s.7-8.

⁵⁷ Nasr, a.g.e. s. 8.

1. KAYNAKLARI

Seyyid Hüseyin Nasr, *Mohammed: Man Of God* adlı eserinde akademik eserlerde görüldüğü şekliyle sistematik anlamda her yerde bir kaynak belirtmesinde bulunmamıştır. Bu durum Nasr'ın kendini yetiştirmiş birikimli bir zat olmasından kendi zihninden o bilgileri yazıp kaynak belirtmemesinden kaynaklı olabilir. Nasr'ın Müslüman oluşu ve gelenekselci oluşundan hareketle ilk ve temel olarak aldığı kaynak Kur'an-ı Kerim ve sonrasında da hâdislerdir. Eserin birçok kısmında konuların yeri geldiği takdirde o konu ile alakalı ayetler ve hâdisler örnek olarak sunulmuştur. Bu manada alıntı yaptığı ayetlerin numaralarını ve sırasını da metin içerisinde belirtmiştir.

Kimi yerlerde de alıntı yaptığı bilginin kaynağını vermeden sadece ne olduğuna dair bilgiler vermiştir. Örnek olarak Hz. Adem'in tövbe edeceği sırada Hz. Muhammed'in adını verip onun hürmetine af dileyip Allah (c.c.) ise ona "Ey Adem Muhammed (s.a.v) olmasaydı ne seni ne de gökleri ve yeri yaratırdım" demiştir. Nasr bu hadisi örnek olarak vererek kaynak belirtmesinde sadece hâdis-i kutsi demekle yetinmiştir.⁵⁸ Nasr'ın örnek olarak verdiği bir başka hadis-i şerif ile ilgili olarak Allah Resulü: "Ben de sizler gibi bir insanım" hadisini onun söylediği bir söz olarak sunmuş fakat hangi hadis kitabında geçtiğine dair bir bilgi vermemiştir.⁵⁹ Bu manada Nasr'ın bu eserinde kaynak gösterimi: *metin içi kaynak gösterme yöntemine (APA)*⁶⁰ benzemekle beraber (ki bu yöntem daha çok Amerika merkezli bir kaynak gösterme şekli olsa da) tam anlamıyla böyle bir yöntemi her durumda uyguladığını da söyleyemeyiz. Her ne kadar metin için kaynakları bazı bölümlerde vermiş olsa da bu uygulaması daha çok o kaynağı tanıtmaya amacında olduğunu göstermektedir.

Nasr eserinde Allah Resulünün hayatı ile alakalı birçok başlık açmış ve hayatının değerlendirmelerini de bu başlıklar altında gerçekleştirmiştir. Bu başlıklardan birisi olan Kur'an'da gece yürüyüşü diye nitelendirilen Mirâç konusu ile alakalı "Gece Yürüyüşü"⁶¹ adında bir başlık açmıştır. Bu başlığın içerisinde Hz. Peygamber'in Miracı ile alakalı

⁵⁸ Nasr, a.g.e. s.13

⁵⁹ Nasr, a.g.e. s.20

⁶⁰ *Akademik Kaynak Gösterme Kılavuzu*, www.dergipark.gov.tr (01.07.2018)

⁶¹ Nasr, a.g.e. s.29

bahiste ilk olarak kaynak belirtirken Kur'an'dan bu konu ile alakalı ayetleri örnek olarak vermiştir. Nasr'ın örnek getirdiği ayet İsrâ Suresinin ilk ayetidir.⁶²

Buna ek olarak Nasr, Mirâç konusuyla alakalı olarak İslam'ın önde gelen âlimlerinden olan mesela İbn Arabi ve Sana'i gibi âlimlerin eserlerinde de Hz. Peygamber'in miraç konusunda yaşadığı tecrübeleri ele aldıklarından bahseder. Hatta sadece İslam dünyasında değil, Batılılar'ın en önemli edebi eserlerinden birisi olan Dante'nin *İlahi Komedya* adındaki eserinde de miraç konusunun ele aldığından ve eserinde rastladığımız Cennet'e yükselme düşüncesinin Hz. Peygamber'in gece yolculuğundan hareketle oluştuğundan bahsetmektedir. Bu manada Nasr bu eserde gerek Müslümanların gerekse Hıristiyanların önde gelenlerinin eserlerini kendi eserinde kaynak olarak almış ve konuların yeri geldiğinde siyer eseri olup olmadığına bakmaksızın edebiyatçıların ve sûfilerin eserlerinden de faydalanmıştır.⁶³

Nasr'ın eserinde adını zikrettiği, Hz. Peygamber'in miracının konularını içeren başka bir çalışmadan da bahsetmektedir. Bu çalışma Şiiileri için önemli bir kaynak olan, İran ve Hint alt kıtasında meşhur Allame Muhammed Bakır Meclisi'nin "*Hayatü'l-Kulûb*" adlı eserdir. Hz. Peygamber'in miracına dair geleneksel anlatımları içerisinde barındıran bu kitabı eserinde; Allah Resulünün hayatına dair bir kaynak olarak zikretmiştir. "*Hayatü'l-Kulûb*" adlı eseri İngilizceye çeviren kişi, Müslüman ülkelerle görevli olarak giden ve Amerikalı bir misyoner olan James Lyman Merrick'dir⁶⁴. Nasr, Merrick'in İngilizceye *The Life and Religion of Mohammed*⁶⁵ adıyla çevirisini yapmış olduğu *Hayatü'l-Kulûb* adlı eserindeki Miraca dair konuyu örnek olarak sunmuştur. Alıntı yapmış olduğu bu metin Hz. Peygamber'in melek Cebrail'in rehberliğinde semadaki katları ziyaretleri oradan Cennet'e ve Cehennem'e uğramaları ve oradaki peygamberlerle, meleklerle konuşmalarını konu edinen bir metindir. Nitekim Nasr sunmuş olduğu bu kaynak ile Dante'nin *İlahi Komedya*

⁶² Nasr, a.g.e. s.29-30, bkz. "*Bir gece, kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye (Muhammed) kulunu Mescid-i Harâm'dan, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya götüren Allah noksan sıfatlardan münezzehtir; O, gerçekten işitendir, görendir.*" / İsrâ 17/1.

⁶³ Nasr, a.g.e. s. 30

⁶⁴ Wikipedia free online encyclopedia, https://en.wikipedia.org/wiki/James_Lyman_Merrick (03.07.2018), bkz. Herringshaw's National Library of American Biography

⁶⁵ Nasr, a.g.e. s. 31, bkz. J. L. Merrick, *The Life and Religion Of Mohammed*, Boston, 1850.

adındaki eserinde konu edindiği Cennet, Cehennem yolculuklarına benzerliği ile Allah Resûlü'nün Miracından etkilenmesini öne çıkartmak istediğini düşünebiliriz.⁶⁶

Ayrıca Nasr'ın gece yolculuğu ile alakalı Sünni kaynaklarından olan ve birçok alanda çalışma yapmış âlim olmasının yanında, hadis sahasında otorite kabul edilen Suyuti'nin mevzu hadislerle alakalı olarak düzeltme yapmak maksadıyla hadis üzerine yazılmış kitabı *el-Le'âli'l-Masnû'a fi'l-Ahbâri (Ehâdîsi)'l-Mevzû'a*⁶⁷ adındaki eserinden alıntı yapmıştır.⁶⁸ Alıntı yapmış olduğu bu metinde de önceki alıntı yaptığı kaynaktaki gibi Allah Resûlü'nün ağzından bir anlatım vardır. Hz. Peygamberin gece yaptığı bu yolculukla Refref adı verilen sırmalı bir ipekten bineğe veya mindere bindiğinden bahsetmektedir. Allah katına yükselmesinden ve orada şahit olduğu şeyleri ifade etmede dilin yetersiz oluşundan bahsetmektedir. Bu görme çabasında gözlerinin nurdan dolayı kör olacak derece kamaştığını ve Allah'la görüşmesinin bir perde arkasında olduğunu ve tahtında bulunduğunu anlatmıştır. Ve Allah'ın yüceliğinin, azametinin ve haşmetinin etkileyiciliğinden bahsetmiştir. Buna ek olarak Mirac'a çıktığı zaman kendisine namazın farz kılınması ve teheccüdün emredilmesi gibi konulardan da bahsetmiştir.

Nasr bu konu ile alakalı Allah Resulünün Cenab-ı Hak ile görüşmesinde aralarında ki mesafenin iki yayın mesafesi kadar olduğunun söylemesi ile alakalı Kur'an-ı Kerim'de Necm suresinde 6-9 ayetlerinde anlatıldığı "*Allah Resulü O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu.*" Ayetini örnek olarak vermiştir.⁶⁹ Bu durumdan da anlaşıldığı üzere Nasr, kaynak sunumunda bulunurken diğer eserlerinde de rastladığımız gelenekselci bakışından hareketle İslam medeniyetinin içerisinden çıkmış olan geleneksel kaynakları değerli bulması ve önem vermesi bu şekilde belirgin hale gelmiştir.

Nasr konu ile alakalı kaynak olarak verdiği bir diğer kişi ise Sâmi dilleri profesörü olan ve yaygın tarihi Ortadoğu el yazmaları konusunda yazar olan Protestan Arthur Jeffery'nin⁷⁰ *İslam- Muhammad and His Religion* adlı eserinden Mirâç bahsi ile alakalı

⁶⁶ Nasr, a.g.e. s. 31

⁶⁷ *el-Le'âli'l-Masnû'a fi'l-Ahbâri (Ehâdîsi)'l-Mevzû'a*: İbnü'l-Cevzi'nin mevzû hadisler hakkında yazdığı, ancak bazı sahih ve zayıf hadisleri de mevzû şeklinde gösterdiği *el-Mevzû'ât*'ı tashih etmek amacıyla iki aşamada yazılmıştır. Bkz. Halit Özkan, "Süyuti", Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA), c.38 s. 192.

⁶⁸ Nasr, a.g.e. s.32

⁶⁹ Nasr, a.g.e. s.33

⁷⁰ Wikipedia free online encyclopedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Arthur_Jeffery , (03.07.2018).

alıntı yapmıştır.⁷¹ Bu metinde Allah Resulünün Refref ile Allah'ın katına yükselmesi ve orada perde arkasından Cenab-ı Allah ile görüşmesi ve orada Allah'ın hitabına muhatap olması konusundan bahsedilmektedir.⁷²

Bunun dışında Nasr'ın çok yönlü bir bakışa sahip olmasından ötürü Allah Resulünün hayatına da farklı açılardan baktığı bir gerçektir. Bu nedenle eserinde kaynak olarak gösterdiği bir başka kişi ise bilinen önemli bir Sufî olan Celaleddin-i Rumi'dir. Allah Resulünün Mekke'den Medine'ye hicreti esnasında Nur Dağında müşriklerden gizlenmek amacıyla saklandıkları mağara ve orada kuşların yuva yapması ve örümcek ağının bulunması ve bu yolla Allah'ın Resulünü müşriklerden korunması olayı birçok Müslümanın ruhi hayatında ilgilendiği bir konu olmuştur.. Celaleddin-i Rumi'de bu olayı divanında manevi olarak şöyle yorumlamıştır.

“Göğsünü bir mağara olarak düşün,
Dostum manevi makamı;
Mağaranın gerçek dostu isen
Gir oraya, gir mağaraya.! “⁷³

Bu durumdan da anlaşılmaktadır ki hicret olayında Allah Resulü ve Hz. Ebu Bekir'in mağaradaki durumları ve orada karşılaştıkları olaylar İslam edebiyatında ve şiirlerinde (Rumi örneğinde olduğu gibi) öne çıkan önemli bir konu olarak ele alınmıştır. Bu nedenle Nasr eserine bu tarz edebi eserleri kaynak olarak almıştır.

Nasr'ın Allah Resulünün hayatının son dönemlerinde Veda Hutbesi'nde söylediği son sözleri ile alakalı sunumunu Mavlana M. Ubaidul Akbar adında Lahorlu bir âlimin *The Orations of Muhammad* adındaki eserinden alıntı yapmıştır.⁷⁴

Eserinde önemli bir yer edinen Gadir-i Hum olayında da yazarı Allame Muhammed Bakır Meclisi olan ve çevirisini J. L. Merrick'in yaptığı Şii bir kaynak olan “*Hayâtü'l-*

⁷¹ Nasr, a.g.e. s.35.

⁷² Nasr, a.g.e. s.35

⁷³ Nasr, a.g.e. s.39 bkz. Seyyid Hüseyin Nasr, *İslam Sanatı ve Maneviyatı*, çev. Ahmet Demirhan, İnsan, 2017, s. 182 / Bkz. Rûmî, *Dîvan-ı Şems-i Tebrizî*, der. B. Forouzanfar, cilt 5, 1339, gazel no. 2133.

⁷⁴ Nasr, a.g.e. s.61

Kulûb” adlı eserinden fazlaca faydalanmasına rağmen Sünni kaynaklarına da atıfta bulunmuştur. Örneğin İbn Mâce’nin Süneni, Ahmet İbn Hânbel ve Tirmîzi’yi de zikretmiştir. Eserinde değindiği bu hâdis kitaplarını Gadir-i Hum olayı ile alakalı ortak rivayetleri göstermek için zikretmiştir. Nitekim eserin 68. sayfasında tam olarak hadisleri bâb ve sayfa olarak göstermiştir.⁷⁵

Nasr, Allah Resulünün başta torunları olmak üzere çocuklara olan sevgisi hakkında kaynak olarak Mişkâtü’l-Mesâbîh adındaki bir hadis kitabından alıntı yapmıştır. Nasr bu eserin Mevlânâ Fazlülkerîm’in *al-Hadîs-An English Translation and Commentary of Mishkâtü’l-Mesâbîh* (Calcutta 1938-1939) adlı İngilizce tercümesinden faydalanmış ve bu eseri Allah Resulünün torunları ile ilişkisini açıklamak için kullanmıştır.⁷⁶ Ayrıca Allah Resulünün gençler ile olan ilişkisi ile alakalı olarak da bu eserden alıntı yapmıştır.⁷⁷

Ayrıca İbn Meşîyye’nin *es-Salavâtü’l-Meşîyye* adındaki eserini İngilizceye tercüme etmiş olan T. Burckhardt’ın *The Prayer of ibn Mashish* adlı eserini de eserinde kaynak olarak kullanmıştır.

Buna ek olarak Nasr, eserin biyografisinde Allah Resulünün hayatı ile alakalı şu yazarların isimlerini de zikretmiştir: Bu kişiler Oryantalist yazarlardan E. Dermenghem, G.Gheorghiu ve W. Watt başta olarak Avrupa da bulunan Müslüman yazarlardan Batı’da da meşhur olan Muhammed Hamidullah, A. Azzam, Z. Rahnema ve M. Heykel’i örnek olarak vermiştir. Nasr yazarların isimlerinin dışında kitaplarını da biyografi bölümünde zikrettiği kişiler gelenekselci kimliği ile öne çıkan ve Nasr’ın gelenekselci bir bakışla Allah Resulünün hayatını ele aldığını söylediği Martin Lings’in *Muhammed* adlı eserini buna ek olarak Annemarie Schimmel’in *Muhammad is His Messenger* eserini faydalanılması gereken kaynak olarak sunmuştur. .⁷⁸

Sonuç olarak Batı dünyasında yaşaması ve Müslüman bir doğulu olması neticesinde Nasr, eserinde ki kaynakları ne yalnızca doğulu kaynaklardan ne de sadece batılı

⁷⁵ Nasr, a.g.e. s.68

⁷⁶ Nasr, a.g.e. s.80

⁷⁷ Nasr, a.g.e. s.82

⁷⁸ Nasr, a.g.e. s. 93-94 bkz. Martin Lings, *Muhammad*, Vermont: Inner Traditions, 1991, (Hz. Muhammed’in Hayatı, trc. Nazife Şişman, İnsan Yayınları, İstanbul 2006.) / Annemarie Schimmel, *Muhammad is His Messenger*, Chapel Hill, the University of North Carolina Press, 1985.

kaynaklardan edinmiştir. O, eserinde buna ek olarak Şii kaynaklardan da faydalanması sebebiyle eserinin niteliğinin birçok açıdan ele alınma fırsatını vermiştir. Buna ek olarak modern çalışmalar ve oryantalist çalışmaları da değerlendiriyor oluşu bu özet çalışmadan birçok kişinin faydalanmasına fırsat tanımaktadır. Faydalandığı eserlerin bu farklılığı Nasr'ın eserindeki kaynakların zenginliği gözler önüne sermektedir.

2. İÇERİK ve YÖNTEMİ

Nasr ele aldığımız bu eserini yüz sayfa oluşturmuş ve bu çalışmasına başlarken öncelikle Arapça harflerin İngilizce karşılıklarını sunup sonrasında önsöze başlamıştır. Ardından giriş bölümünde Allah Resulünün şahsiyeti ile alakalı olarak Kur'an ayetlerinden örnekler getirmiş ve Hz. Peygamber ile alakalı olarak belirli temel bilgiler vermiştir. Nasr eserinde sunuş bölümü de dâhil 11 başlık açmış ve Allah Resulünün hayatını bu başlıklar çerçevesinde incelemiştir. Açmış olduğu başlıkları incelediğimizde konuların tamamına girme gibi bir niyetinin olmadığı görülmektedir. Bu manada onun ele aldığı konularda detaylarla ilgilenme gibi bir derdinin olmadığı anlaşılmaktadır. Her ne kadar Allah Resulünün hayatı ile ilgili olarak klasik kaynaklarda görüldüğü gibi belirli bir kronolojik yöntemi uygulamıyor olsa da konu başlıklarını ele alırken belirli sıralamaya uymadığını düşünemeyiz. Nitekim konu başlıklarını Allah Resulünün doğumundan başlatıp onun hayatının sonuna kadar yaşadığı olayları ve karşılaştıklarını belirli bir sıralamaya göre vermiştir. Bu manada Nasr klasik kronolojik metodolojiye yüzeysel olarak uymuştur.

Buna ek olarak Nasr'ın eserinin metodolojik olarak değerlendirmesini yapacak olursak klasik manadaki siyer kitaplarında gördüğümüz gibi derinlemesine bilgi verme amaçlı bir yöntemle sahip değildir. Daha çok belirli bir konu üzerine kapsamlı bir bakışı olan çalışmalara benzemektedir. Bu manada o çalışmasını konuya göre sınıflandıran eserlerdeki gibi oluşturmuştur. Eserin önsözünde de ifade ettiği üzere eserinin konusunun Allah Resulünün manevi yönüne mütevazı bir bakış olduğunu söylemiştir. Bunun dışında günümüzdeki çalışmalarda pek rastlamadığımız fakat klasik eserlerde mevcut bulunan rivayetlerin üzerinde durma yöntemi Nasr'ın çalışmasında neredeyse hiç yoktur. Bu durum Nasr'ın eserinin bir İslam Tarihçisinin bakışının titizliğine sahip olmadığını göstermektedir. Bunun dışında siyer kaynaklarında gördüğümüz başlıklarda genelde Allah Resulünün hayatına genel bir bakışı yakalama ve bunu okuyucuya sunma gayretlerinde oldukları

görülmesine rağmen Nasr'ın çalışmasında genelde açmış olduğu başlıklarda Allah Resulünün hayatının tamamını sunmak gibi bir gayreti olmadığı görülebilmektedir. Nitekim kitabın önsözünde de oluşturmuş olduğu bu çalışmasının ne bir tarihsel analiz ne de kapsamlı bir siyer anlatımı olduğunu, tüm bunların ötesinde Allah Resulünün Allah tarafından görevlendirilmiş bir elçi olması nedeniyle onun ruhi ve manevi hayatına mütevazı bir adım olduğunu söylemiştir.⁷⁹

Nasr'ın tarihçilik açısından izlemiş olduğu bir diğer yöntemi ise tarih çalışmalarının niteliğini oluşturan çalışmasında Hikâyeci (Rivayetçi) Tarih veya Bilimsel Araştırmacı Tarih'ten ziyade Öğretici Tarihi öne çıkartmıştır. Bu da onun eserinde Allah Resulünün hayatının yalnızca örnekliği ve onun hayatından faydalanılması yöntemini kullandığını göstermektedir. Bu manada Allah Resulünün hayatı ile alakalı açmış olduğu başlıklarda genel anlamda tartışılan, günümüzle bağlantısı olan konuları içermektedir. Nasr'ın Allah Resulünün hayatıyla alakalı açtığı başlıklar şunlardır:

Nasr ilk olarak giriş bölümünde Allah Resulünün peygamberliği ile alakalı ayetleri örnek olarak göstererek Allah Resulünün resul oluşunun delillendirmesini yapmaktadır. 2. bölümde Hz. Peygamberin çocukluk ve gençlik yılları ve buna ek olarak Peygamberlikten önceki yaşamını ele almıştır. 3. bölümde Hz. Peygamberin evliliğini ve Hz. Hatice ile olan evliliğinden bahsetmiştir. 4. bölümde ise vahyin başlangıcından ve bu süreçte Allah Resulünün yaşadığı tecrübelerle, karşılaştığı sıkıntılardan bahsetmiştir. 5. bölümde Nasr, gece yükselişi adıyla açmış olduğu başlıkta Hz. Peygamber'in bir gece vakti Mekke'de Kâbe'nin yanında bulunduğu esnada Cebrail'in onu alıp Kudüs'e götürmesi ve oradan da göğe yükseltip âlemleri ziyaret ederek en sonunda Allah (c.c) ile konuşmasını ele almıştır ve Mirâç adı ile de bilinen bu olaya karşı ortaya konmuş söylemlere cevap verip klasik kaynaklarla destekleyerek günümüz modern dünyasında bu olaya bakışı değerlendirip çeşitli açıklamalarda bulunmuştur. 6. Bölümde İslam tarihinin en önemli olaylarından kabul edilen ve Müslümanların takvimi olan Hicri Takvimin başlangıcı olarak kabul edilen Hicret konusunu incelemeye almıştır. Ayrıca Hicret olayının İslam dininin gelişimi açısından etkisinin değerlendirmesini yapmıştır.

⁷⁹ Nasr, a.g.e. s. 7-8

7. bölümde ise Mekke'den Medine'ye hicret eden Müslümanların Medine'ye yerleşmesi oradaki yaşantılarını ele almaktadır. Bu süreçte Müslümanların yaptıkları savaşları ele alınıp anlatılmıştır. 8. bölümde Müslümanların karşılaştıkları sorunların sonucu olarak müşriklerle yaptıkları anlaşmayı müşriklerin bozması sonucunda Müslümanların Allah Resulünün emri ile tevhidin kiblesi olan Mekke'ye doğru yol almaları ve orayı Allah'ın izni ile fethetmelerini konu edinmektedir. Ayrıca Allah Resulün hayatının son dönemlerinden bahsedilmektedir. 9. bölümde ise Nasr tüm bu yaşantısını incelediğimiz Allah Resulünün bütün başarılarının Allah'ın (c.c) nusreti ile olduğunu göstermek istercesine, onun rolüne ve karakterine başlık ayırmıştır. Nasr başka eserlerinde de gördüğümüz üzere gençlere çok fazla önem vermektedir. Bu manada gençlere tahsis ettiği eseri *Genç Müslüman'a Modern Dünya Rehberi*⁸⁰ adlı eserinden de bu durum anlaşılmaktadır. Bu manada eserinin 10. bölümünü Peygamber ve Gençler adıyla açmıştır. Bu bölümde de Allah Resulünün gençler için çok önemli örnek olduğundan bahsetmektedir. Eserin son bölümünü oluşturan 11. bölümde Nasr Allah Resulünü önemli kılan ve onu tanımanın yollarından olan sünnetinden ve hadislerinin öneminden bahsedip dinin açıklayıcısı olup Kur'an'ın anlaşılmasının onu anlamaktan geçtiğinden bahsetmiştir. Bunun sonucunda başlıklara ayırmış olduğu eserinin son bölümünü sunup bibliyografik notlar bölümünde çoğunlukla Batılı okuyucular için ileri okuma diyeceğimiz yazarların eserlerini sunmuş ve Allah Resulünün hayatı konusunda nitelikle çalışmalar yapmış olan ve kendisinin de faydalandığı eserleri tavsiye etmiştir. Bunun sonucunda Allah Resulünün öneminden bahsederek eserini sonlandırmıştır.

3. MUHTEVASI

Eserini incelemeye aldığımız Seyyid Hüseyin Nasr'ın *Muhammad Man of God* adlı eserinin kaynaklarından, içeriklerinden ve yöntemlerinden bahsettik. Bu bölümde ise Nasr'ın Allah Resulünün hayatını çeşitli bölümlere ayırarak anlattığı mevcut eserini bölüm bölüm tanıtmaya çalıştık. Buna ek olarak önemli gördüğümüz yerlerde çeviriler de yaptık. Ayrıca yeri gelen konularda Nasr'ın bakışından hareketle klasik kaynaklarla da kıyaslamalar

⁸⁰ Seyyid Hüseyin Nasr, *Genç Müslümana Modern Dünya Rehberi*, (çev. Osman S. Gündoğdu) İnsan Yayınları, İstanbul 2017.

yaptık. Buna ek olarak Nasr'ın çalışmasının sistematik bir düzlemde oluşturulması nedeniyle konu etrafında değerlendirilmesini daha uygun gördük. Bu nedenle önceki bölümlerde eserin genel tanıtımlarından bahsetmiştik bu bölümde ise daha derinlemesine bir tanıtım olacaktır.

Nasr'ın yazmış olduğu bu eseri önceki bölümlerde de söylediğimiz gibi geniş bir siyer anlatımı veya tarihsel bir analiz değildir. Bu manada eserin bilgi vermekten çok bilinç vermeye çalışmış olduğunu eserin üslubundan anlayabiliriz. Eserin değerlendirmesi ise çoğunlukla modern zamanda yazılmış eserler çerçevesinde oluşmuştur. Fakat Muhammed Hamidullah'ın *İslam peygamber* adlı eserindeki gibi geniş kaynak taramaları veya rivayet değerlendirmelerine rastlamamaktayız. Kendi ifadesi ile eserin muhtevasını ve siyere bakışını Allah Resulünün manevi yönü ve onun bu manevi görevi oluşturmuştur. Nitekim eserini kaleme alma amacının da modern dönemde böyle çalışmalara fazlaca rastlanılmamasından kaynaklandığını söylemiştir.⁸¹ Bu manada eserinde eleştirdiği Allah Resulünün hayatının günümüzde çoğunlukla bir bölümünün incelenmesiyle o konuya hapsedildiği ve bütüncül bakışa engel olduğunu söylemiştir.⁸² Bu nedenle Nasr'ın eserinde Allah Resulünün hayatı ile alakalı bazı bölümlere çokça fazla yer ayrılmış fakat eserin genel muhtevası gereği kısa da olsa genel tanıtımlar olduğu için eleştirmiş olduğu duruma düşmemiştir. Fakat Nasr'ın kendi ifadesi ile bu eserini yazmasının temel amacının: Geleneksel bir bakışla eleştirmiş olduğu modern bakışın eksikliklerini ve yanlış bakışlarını ortaya çıkartıp geleceğin medeniyet kurucuları olan gençlere mütevâzı bir yol göstermek olduğunu söylemiştir.⁸³

Eserin girişinde Nasr, geleneksel bir bakışa sahip olduğu için ve Allah Resulün üstün vasıflarını göstermek amacıyla öncelikle kutsal kitabımız olan Kur'an-ı Kerim'deki ayetlerden örnekler vererek ve buna ek olarak Sâdi Şirazi'nin *Gülistan* adlı eserinde Hz. Peygamber'e yaptığı övgüleri sunmuştur. Sâdi eserinde Allah Resulünün bütün yaratıkların önderi ve yaratıkların en üstünü, insanlığın en temizi ve şefaathçisi, itaat edilmesi gereken kimse ve son peygamber olduğundan bahsetmiştir. Sâdi edebiyatçı ve şair olması dolayısıyla Allah Resulüne olan övgüsünü daha edebi bir üslupla şu şekilde ifade etmiştir: Allah Resulüne hitaben gemisinin kaptanı Nuh (a.s.) olan bir kimse hiç denizin dalgalarından

⁸¹ Nasr, a.g.e. s. 7

⁸² Nasr, a.g.e. s. 7

⁸³ Nasr, a.g.e. s. 8

korkar mı? Ve O mükemmeliyeti sebebiyle şanın ve şerefın zirvelerinde bulunmaktadır. Onun nuruyla karışıklığın karanlığı aydınlatılmıştır. Onun bütün alışkanlıkları çok güzeldir.⁸⁴ Şeklinde övgülerle Allah Resulüne olan övgülerini sıralamıştır. Nasr'ın eserinin giriş kısmına böyle bir metin ile başlamış olması onun eskilerin Peygamber algısına değer verdiğine ve tüm bakışların, yorumların, modern peygamber imajlarının aksine Sâdi'nin bakışı gibi Hz. Peygamber'in Allah'ın Resulü olarak aldığı değerın sonucunda yükseldiğini ve değerli hale geldiğini sunma gayretine girmiştir.

Sonrasında kendisi de buna benzer övgülerle Allah Resulüne övgülerde bulunmuştur. Onun bütün Peygamberlerin mührü, bütün mahlukatın en üstünü ve Cenab-ı Hakk'ın habibi olduğunu söylemiştir. Bütün klasik eserlerde görüldüğü üzere Allah Resulüne ve onun ailesine ve ashabına selam ederek Hz. Peygamber'in 570 yılında Fil yılının Rebi'ul evvel ayının 17. gününde kimi kaynaklara göre ise 12. Gecesinde doğduğunu ifade etmiştir. Bu olay Habeşistanlı bir vali olan Ebrehe adındaki liderin bozguna uğratıldığı zaman olarak da bilinmektedir.⁸⁵ Nasr biraz daha süslü ifadelerle Hz. Peygamber'in Ahmet, Mustafa, Abdullah ve Ebu'l Kasım yani Kasım'ın babası ve lakabı olan güvenilir anlamına gelen el-Emin adlarıyla isimlendirildiğinden bahsetmektedir. Nasr, Muhammed ve Ahmet isimlerinin etimolojik olarak aynı anlamda olduğu övülen ya da övülmüş manalarına geldiğinden bahsetmiştir. Mustafa isminin ise seçilmiş kişi anlamına geldiğini Abdullah isminin ise Allah'ın en mükemmel hizmetçisi anlamına geldiğini söylemiştir. Ayrıca Allah Resulünün yalnızca Nebi (Prophet) değil aynı zamanda Resul (Messenger) olduğunu da söylemiştir.⁸⁶ Buna ek olarak Nasr, Allah Resulünün bu dünyaya rahmet olarak gönderildiğini söylemiş ve “Biz seni âlemlere ancak rahmet olarak gönderdik”⁸⁷ ayeti ile destekleyerek eserinin girişini sona erdirip Hz. Peygamber'in peygamberlikten önceki yaşamından bahsettiği ilk yıllarıyla alakalı bir başlığa geçiş yapmıştır.⁸⁸

⁸⁴ Nasr, a.g.e. s. 9

⁸⁵ Nasr, a.g.e. s. 9-10

⁸⁶ “Kur'an'da geçen nebî ve resul kavramlarının aynı anlamda kullanılmasına karşılık hadislerde nebî ile resul arasında farklılık bulunduğu, resullerin sayısının 313'e (veya 315), nebîlerin ise 124.000'e ulaştığı belirtilmiş (Müsned, V, 187, 266; Buhârî, “Tevhîd”, 19), bu da kitap ve şeriat verilenlerin resul onların getirdiği kitapla dine davet etmesi için vahiy verilen elçilerin ise nebî olduğuna işaret kabul edilmiştir“ bkz. Yusuf Şevki Yavuz, Peygamber, Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA), c. 34. s. 258

⁸⁷ Enbiya /147

⁸⁸ Nasr, a.g.e. s. 10

3.1. Çocukluk ve Gençlik Yılları

Nasr bölümlere ayırmış olduğu eserinin Allah Resulünün hayatı ile alakalı kronoloji gereği ilk olarak Allah Resulünün doğumundan önceki zamanları ve çocukluk, gençlik yıllarını anlatmaya başlamıştır. Bu yöntem klasik siyer kaynaklarındaki gibi Nasr'ın siyer anlatımında aynı sistemi uygulayarak Allah Resulünün hayatını anlatmaya başladığını göstermiştir. Nitekim bu durum mantıksal açıdan da ortak kabul görmüş bir sistemdir. Çünkü Hz. Peygamber'in hayatını anlatmaya bir anda peygamberlik dönemi ile başlamak onun önceki hayatı ile alakalı zihinlere soru işaretleri ve şüpheler düşürecektir. Bu nedenle Allah Resulünün hayatını anlatmaya başlarken doğumundan öncesi ve çocukluk, gençlik yıllarından başlamak bir gerekliliktir. Örnek olarak İbn Sa'd ve İbn Hişam'da da Hz. Peygamber'in hayatının anlatılmasına bu şekilde başlanıldığı görülmektedir.⁸⁹ Fakat bazı klasik kaynaklarda çocukluğundan da öte Allah Resulünün soyunun dayandığı Hz. İsmail'e kadar bütün tafsilatıyla anlatılmasına da rastlamaktayız. Fakat böyle bir tafsilatla elbette Nasr'ın eserinde karşılaşmamaktayız.⁹⁰

Nasr, Allah Resulünün doğumundan bahsetmeden önce doğduğu bölgenin öneminden bahsetmiştir. Allah Resulünün dünyaya teşrif etmiş olduğu Mekke, Medine bölgelerini içerisine alan Hicaz bölgesinin tarihsel önemine dikkatleri çekmiştir. Buna ek olarak bu bölgede dünya tarihinde zamanın süper güçleri olan birçok devletler savaşmış yeri gelmiş bazı medeniyetler yıkılmış; Kudüs'te ki tapınak yıkılmış Roma imparatorluğu kurulmuş Hz. İsa göğe yükselmiş, Persliler Doğu'ya savaşlar düzenlemiş fakat bu olaylar Mekke'nin yanından geçmiştir. Bu durumun oluşmasında Mekke bölgesinin kurak ve sapa bir bölgede kalıyor olmasından kaynaklandığını düşünebiliriz. Nasr bu bölgenin öneminden bahsederken üç semavi dininde kutsal kabul ettiği ve Yahudilerin ve Arapların onun soyundan geldiği İbrahim Peygamber'in Kâbe'yi inşa ettiğinden bahsetmiştir.⁹¹

Nasr, İslamiyet'in doğuşundan öncesi için İbrahim peygamberin kurmuş olduğu tevhid inancının zamanın geçmesiyle birlikte bu bölgede unutulmaya başladığını söylemiştir. Arapların birçoğu putlara tapmaya başlamış ve Hz. İbrahim'in getirdiği mesajı

⁸⁹ Bkz. İbn Hişam, *es-Siretü'n- Nebeviyye*, Dâru İhyâu't – Tûrâsi'l- Arabî, Beyrut, 1971, c. I s. 167-198; İbn Sa'd, e't- Tabakatü'l- Kübra, Daru Sadır, Beyrut, c. I, s. 100- 132,.

⁹⁰ Nasr, a.g.e. s. 11

⁹¹ Nasr, a.g.e. s. 11

unutulmaya başlamıştır. Bu manada Arapların hakikati unutup bilgisizliğe düştüklerinden bahsetmiştir. Tüm kaynaklarda Arapların düşmüş olduğu bu bilgisizlik durumuna Cahiliye adı verilmiştir. Tüm yaşanan bu olaylar İslam'ın ortaya çıkmasından kısa bir süre öncesinde olduğunu ifade etmiştir. Bu bölgede Arapların dışında azınlığı oluşturan Hıristiyanların, Yahudilerin dışında Hz. İbrahim'in mesajını yaşamaya çalışan ve tevhid inancını ilk haliyle uygulamaya koyan Kur'anın Hanif veya Hûnefa dediği bir azınlık insan grubunun da yaşadığını belirtmiştir.⁹²

Bunun dışında Nasr'a göre İslam'ın ortaya çıkmasından önce Mekke toplumunda Kâbe'den dolayı özellikle Hac ibadetinin etkisi ile ticaret artmış bunun sonucunda toplumda refah ve zenginliğe ek olarak kabileler arasında rekabet de artmıştır. Bunun sonucunda Kâbe dini bir merkez olmasına ek olarak aynı zamanda ekonomik bir merkez haline de dönüşmüştür. Allah Resulü böyle bir toplumda dünyaya gelmiş olup doğduğu bu toplumda onun ailesi diğer ailelere üstünlüğü olan bir aile değildi.⁹³ Buna rağmen içerisinde doğmuş olduğu ailesi Kureyş kabilesinin bir kolunu oluşturmaktaydı. Bu manada Allah Resulünün ailesi Kureyş kabilesi içerisindeki bir kolu olan Haşimoğulları adıyla bilinmekteydi. Mekke toplumunun önde gelenlerinden olan ve Hz. Peygamber'in dedelerinden olmasının yanında ait olduğu ailesinin reisi olmuş olan Haşim'in adını bu aile almıştır. Ayrıca Haşim Suriye ve Yemene kadar geniş çaplı ticaretlerde bulunmuştu. Onun oğlu İslam peygamberinin dedesi olan ve zezem suyunu insanlar arasında paylaştıran ve Allah'ın evi Kâbe'den sorumlu olan kişi Abdulmuttalib idi.⁹⁴

Nasr, Allah Resulünün soyunun ve dedelerinin tanıtımını bu şekilde yaptıktan sonrasında Klasik İslam tarihi kaynaklarında da üzerinde fazlasıyla durulan Abdulmuttalib'in zezem kuyusunu keşfi ve onun gördüğü rüyalar üzerine yaşadığı olaylardan o da bahsetmektedir. Bu konu ile alakalı şöyle bir anlatımda bulunmuştur:

Bir vakit Abdulmuttalib'e gelecekte Allah'ın sözlerini yani Kur'an-ı Kerimi getirecek olan kişinin doğumu, öncesinde rüyasında haber verilmişti. Abdulmuttalib rüyasında sırtından çıkıp dalları göğe ve Doğu'dan Batı'ya uzanan bir ağaç gördü. Güneşten

⁹² Nasr, a.g.e. s. 11-12

⁹³ Nasr, a.g.e. s.12

⁹⁴ Nasr, a.g.e. s.12

daha parlak olan bir ışık ağaçtan parladı ve Araplar ve Persliler ağacın kendisine taptılar. Bu rüyanın yorumu olarak kendisine ailesinden bir kişinin doğabileceği ve Doğu ile Batı'yı aydınlatabileceği ve Arapların ve Perslilerin peygamberi olabileceği söylenildi.⁹⁵ Nasr Abdumuttalib'in rüyası ile alakalı olarak sunmuş olduğu bu rivayetin kaynağına dair bir bilgi vermemiştir.

Nasr daha sonra eserinin bu bölümünde Abdumuttalib'in oğlu Abdullah'ı Amine b. Vehb ile evlendirdiğinden ve çok geçmeden Abdullah'ın vefat ettiğinden bahsetmiştir. Nasr, Amine'nin hamileliği sürecinde bilinen bir sıkıntı çekmediğinden bahsetmiştir. Ayrıca hadis-i kutsi olarak bilinen Allah'ın Hz. Âdem'e hitaben "Eğer Muhammed (a.s.v) olmasaydı ne seni ne de gökleri ve yeri yaratmazdım" rivayetini konunun devamında vermiştir. Allah Resulünün çocuk yaşlarda dahi fevkalade asilce davranışlarda bulunduğunu söylemiş ve ergenlik dönemine kadar yalnız bir hayat yaşadığından bahsetmiştir. Daha sonrasında Allah Resulü dört yaşlarındayken iki meleğin gelip onun göğsünü açıp karla yıkaması olayını anlatmış ve bunun içsel bir olay olup Allah'ın melekleri tarafından genç yaşlarda temizlenmesi olduğunu ifade etmiştir. Ardından bu rivayeti şu şekilde dile getirmiştir:

Melekler, Allah Resulü ile diğer insanları tartıya koydular ve Allah Resulünün tarafı ağır geldi. Tartıya ne kadar kişiyi koysalardı Hz. Peygamber'in tarafı ağır gelecekti. Bu durum Allah Resulünün Allah'ın gözetiminde yetiştiğini ve gelecekte insanları Allah'a ulaştırmada yapacağı rehberlikten kaynaklandığını göstermektedir. İnsanlar Allah tarafından gönderilen bu peygamberin kurduğu toplumun (ümmetin) üyeleri olarak kabul edilmekteydi. Tabii ki bu toplumun değeri Allah Resulünün yolunu takip etmedeki dereceleri ile belirlenmekteydi. İşte Hz. Peygamber'in bu rehberliği ve insanlara olan yol göstericiliğinden dolayı tartıya konulduğunda onun tarafı ağır basmaktaydı.⁹⁶

Nasr'ın bahsetmiş olduğu bu olay klasik İslam tarihi kaynaklarında da haber olarak sunulmuştur. Bu konuda İbn Sa'd'ın *et-Tabakatü'l-Kübrâ* adlı eserinde de buna benzer tarzda şöyle ifade edilmiştir:

⁹⁵ Nasr, a.g.e. s. 12-13

⁹⁶ Nasr, a.g.e. s. 13

Resulullah 4 yaşına geldiğinde kardeşleriyle birlikte mahalleye yakın bir yerde otlaklarla dolaşıyorlardı. İki melek geldi ve Allah Resulünün karnını yarı ve oradan bir siyah bir pıhtı çıkardı. Daha sonra altından bir tasın içerisinde karnını kar suyu ile yıkadılar. Sonra onu ümmetinden 1.000 kişi ile tarttılar. Meleklerden birisi ötekine “Eğer bütün ümmetiyle birlikte tartıya konulsaydı onun tarafı ağır gelirdi” dedi. Kardeşi (süt kardeşi) annesine “Kureyşli olan kardeşime yetiş” diye bağırdı. Daha sonrasında annesi ve babası geldiklerinde Resûlullah’ı rengi atmış bir şekilde buldular.⁹⁷

İbn Sa’d’ın kitabında sunduğu bu olay Nasr’ın eserindeki haberle benzerlik göstermektedir. Nasr’ın klasik kaynaklardan alıntı yaptığını görebildiğimiz bu haberi hangi kaynaktan aldığını ise kaynak vermediği için tespit edememekteyiz. Fakat bu durum bizlere Nasr’ın sadece Şii kaynaklarına değil de klasik kaynakları da kaynak olarak kabullendiğini göstermektedir. Ayrıca günümüzde tartışılan haberlerden olan bu rivayetle alakalı olarak incelediğimiz zaman Nasr bu haberin ravisinin güvenilirliğinden veya kaynağının sıhhatinden bahsetmediğini görmekteyiz. Üstelik Nasr, bu haberi sunarak Allah Resulünün yaşadığı bu olayı onun yakında yükleneceği ulvi görev öncesi hazırlanması ve Cenab-ı Hakk’ın gözetiminde her daim yetiştirilmesi olarak değerlendirmiştir.

Nasr ilerleyen sayfalarda Hz. Peygamberin çocukluk döneminde sütannesi olan Benu Sa’d kabilesinden olan Halime’nin yanında Mekke dışında belirli bir süre yaşamasından ve 6 yaşında iken annesini kaybetmesinden bahsetmiştir. Annesinin ölümünden 2 yıl sonra da Allah Resulü dedesi Abdulmuttalib’i kaybetmiştir. Bunun üzerine yeğenini çokça seven amcası Ebu Talib’in yanında kalmış ve ona daha sonrasında hep amcası bakmıştır.⁹⁸

Nasr daha sonra Allah Resulünün 9’lu yaşlarına gelmesiyle birlikte yalnızlıktan hoşlanıp derin düşüncelere dalmak suretiyle zamanını geçirerek çölde doğanın güzelliği ve yaratılışı hakkında tefekküre daldığından bahsetmiştir. Onun devamlı surette insan yaşamının anlamı üzerine düşündüğünü ve doğanın mükemmelinin farkına vardığını anlatmıştır. Allah Resulü çok küçük yaşlardayken bir gün oyun arkadaşlarının onu oyuna daveti üzerine onlara “İnsan önemsiz işlerden çok ulvi bir amaç için yaratılmıştır” cevabını

⁹⁷ İbn Sa’d, a.g.e. c. I, s. 91.

⁹⁸ Nasr, a.g.e. s. 14

vermiştir.⁹⁹ Nasr bu manada Allah Resulünün diğer çocukluklardan farklı olduğunu ve bir kez daha Allah'ın onu gözetiminde büyüttüğünü bu surette delillendirmiştir. Buna ek olarak Allah Resulünün ruhi hayatıyla alakalı bir çalışmayı gaye edinmiş olan Nasr'ın bahsettiği bu konular Allah Resulünün daha küçük yaşlardayken ruhi yönünü geliştirdiğini göstermektedir. Bu manada Nasr Allah Resulünün hayatı ile ilgili bu içsel durumu bu surette, tekrardan gözler önüne sermiştir.

Birçok klasik kaynakta bahsedilen ve siyer ilminde meşhur bir olay olarak kabul edilen Rahip Bahira olayı hakkındaki rivayeti Nasr şu şekilde sunmuştur:

Allah Resulü 20'li yaşlarındayken amcası ile birlikte Suriye ve Basra'ya doğru giden bir ticaret kervanına katıldı. Klasik İslami kaynaklarda Hıristiyan Rahip Bahira olarak bahsedilen bu kişiyle Allah Resulü bu yolculuk sırasında tanışmıştı. Bahira Hıristiyan olup ruhi ve batını bir ilme sahip olan zâhid bir kimse idi. Bahira çoğunlukla manastırın önünden geçen kervanları önemsemezdi. Fakat bu sefer bütün kervanı yemeğe davet etmişti. Yalnızca liderlerinin davete icabeti sonrasında Bahira özellikle kervana katılmış olan genç bir kimseyi onlara sordu. Ve Bahira Allah Resulünü gördüğünde onun omzundaki örtüyü kaldırdı ve onun sırtındaki mührü gösterdi. Geleneksel öğretiyeye göre o mühür peygamberlik mührü idi. Bahira bu küçük gencin büyüdüğünde gelecekte büyük bir peygamber olacağını ve dünyayı aydınlatacağını öngörmüştü.¹⁰⁰

Nasr'ın klasik kaynaklarda bahsedilen Bahira olayına bakışını incelediğimizde onun gelenekselci bir bakışla geleneksel bilgilere sahip olan kimselerin kutsalı tanıyabileceğini ve geleneksel bilginin ortaklığıyla hakikati modern insana göre net bir şekilde görebileceği şeklinde yorumlamıştır. Bu manada geleneksel bilgilerin kutsallığına inanan Nasr bu olayı sunmak suretiyle dinlerin ortak hakikatlerinin de bulunduğunu düşündüğü geleneksel bilgilerin önemini bu surette göstermiştir.

Bu bölümün sonunda Nasr, 580 ve 590 yılları arasındaki bu on yıllık sürede, yani Allah Resulü 20'li yaşlara ulaştığında amcasının yanında sadece ticaretle değil de aralıklı olarak Kureyş ve Benu Hevazin arasında meydana gelen savaşlar da dahil olmak üzere birçok farklı faaliyetlere katıldığından bahsetmiştir. Bu süreç Allah Resulüne ekonomik

⁹⁹ Nasr, a.g.e. s. 14

¹⁰⁰ Nasr, a.g.e. s. 14-15

anlaşmalar ve ticaret hakkında fırsatları öğrenmesini sağlamıştır. Bunun yanında savaş ve barışın şartlarını tehlike ve gerilim anlarının yanı sıra sükûnet anlarında da insanın yapısı ile alakalı birçok farklı açıdan gözlem yapma fırsatını yakalamıştır. Allah Resulü tüm hayatı boyunca karakterinin saflığını sergilemiştir. Ayrıca çevresindekilerin onu güvenilir anlamına gelen el- Emin adıyla çağırmaları da onun doğruluğunu hiçbir surette ihlal etmeden her koşulda sergilediğini göstermiştir. O aynı zamanda Mekke toplumunda tüm bu özellikleriyle bilinmekteydi.¹⁰¹

Nasr'ın Allah Resulünün Peygamberliği öncesinde yaşadıklarından bahsetmiş olduğu bu bölümde Nasr'ın geleneksel bakışta karşılaştığımız Allah Resulünün peygamberliği öncesinde de korunduğu ve hiçbir surette yanlışa girmediğine dair bakışı devam ettirdiğini görmekteyiz. Buna ek olarak Nasr'ın Allah Resulünün savaşlar, ticaret vb. tecrübelerinin de onun hayatına etkisini öne çıkartmış olması da onun bir beşer olarak sonraki dönemdeki yaşantısına etkisini göstermiş olması Nasr'ın Allah Resulünün beşeri yönünü es geçmediğini göstermektedir. Tüm bunlardan hareketle Nasr'ın, Allah Resulünün peygamberliköncesi ve çocukluk dönemine ait başlığında ele aldığı konular ve bu konuları sunuş şeklini incelediğimizde klasik siyer âlimlerinin bakışıyla benzer bir bakışa sahip olduğunu görmekteyiz.

3.2. Hz. Peygamber'in Evliliği

Nasr Allah Resulünün çocukluğu ve gençlik yılları bölümü ile başladığı eserinin devamında 2. Başlık olarak: Hz. Peygamber'in evliliği konusunu açmıştır. Nasr'ın eserinde Allah Resulünün hayatı ile alakalı bahsettiği konular özet mahiyetinde olmasına rağmen belirli bir kronolojik düzleme uygun devam etmektedir. Bu manada devamında Allah Resulünün öne çıkan dürüstlüğü, tarafsızlığı, adaletliliği gibi şöhretlerinden dolayı, Mekke'nin zengin ve asil tüccarlarından olan Hz. Hatice'nin Hz. Peygamber'e işleri eline alması konusunda iş teklifinde bulunmuş olmasından bahsedilmiştir. Hz. Peygamber'in amcasının bu teklifi önermesi ve teşvik etmesiyle Allah Resulü bu teklifi kabul etmiştir. Allah Resulü Hz. Hatice'nin kervanının sorumluluğunu eline aldığı sıralarda 25 yaşındaydı ve bu kervanla Mekke, Suriye ve Basra arasında yolculuk yapmıştır. Allah Resulünün ahlakı, yüz ifadesi, karakteri ve iş ilişkileri Hz. Hatice'yi oldukça etkilemişti ve Hz. Hatice ona

¹⁰¹ Nasr, a.g.e. s 15

evlenme teklifi etmişti. Allah Resulü güzel ruhlu, soylu, karakterli ve oldukça iyi bir insan olan Hz. Hatice'nin teklifini kabul etti ve evlendiklerinde Hz. Peygamber 25 yaşında olup Hz. Hatice ise 40 yaşındaydı. Allah Resulünün çocukluğundan beri çektiği sıkıntılarını Allah, onu çokça seven ve ona tamamen inanan ve Allah Resulünün Mekke'de yürüttüğü dini çalışmalarına destek olan bir eşle nasiplendirmişti. Daha sonra Allah'ın vahyi geldiğinde Allah Resulü İslam toplumunun dini tohumlarını kurmuştu.¹⁰²

Ondan sonra gelecekte dünyayı aydınlatacak olan peygamberin ailesi Ehl-i Beyt'in annesi, Allah'ın yarattıklarının en değerlisi, kendisine güzel ahlak ve manevi değerler verilmiş zevcesi olan Hz. Hatice, Allah Resulünün en zor zamanlarında onun destekçisi ve refikası olması nedeniyle İslam peygamberinin Hz. Hatice ile evliliği çok büyük bir öneme sahiptir.¹⁰³

Devamında Nasr, Allah Resulünün ailesini tanıtip önemlerinden şöyle bahsetmiştir: Hz. Hatice Allah Resulü ile evliliğinden önce 2 defa evlenmiş dul bir kadındı. Onun önceki evliliklerinden 2 oğlu bir de kızı vardı. Hz. Hatice Allah Resulünden hamile kaldı ve ilk erkek çocukları olan Kasım dünyaya geldi.¹⁰⁴ Fakat Kasım 2 yaşına geldiğinde vefat etmişti. Hz. Peygamber'in daha sonraki erkek çocuğu ise Tahir ve Tayyip lakaplarını almış olan Abdullah'tı. O da bebek yaşlarda vefat etmişti. Allah Resulü erkek evlatlarının dışında da 4 kız evlada sahipti. Bunlar Zeynep, Rukiyye, Ümmü Gülsüm ve özel bir mukaddesliğe haiz ve cennete ulaşmış bir ruha sahip olup bu aşağı dünya da mağduriyet yaşamış olan Fatıma'dır. Ve o Hz. Ali'nin eşi ve Şii ve Şerif imamlarının annesidir. Ayrıca dünya çapında Hz. Peygamber'in soyundan olanlar Hz. Fatıma'nın aracılığıyla bu soydan gelmişlerdir. Elbette Hz. Fatıma, manevi bir güneş olan İslam Peygamber'in dini çevresinde büyük bir öneme sahiptir. Onun rolü, takvası ve dini pratikleri yürütmeye Allah Resulünün ve Hz. Hatice'nin çocukları arasında ve elbette tüm Müslüman kadınları arasında emsalsiz bir öneme sahiptir. O, Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin mükemmel evliliğinin manevi bir meyvesi olduğunu sembolleştirmiştir. Ayrıca Allah Resulünün Hz. Hatice'nin yaşadığı sürede başka bir hanımla evlenmemesinin nedenini de bu surette göstermiştir. Bu gerçek

¹⁰² Nasr, a.g.e. s.17

¹⁰³ Nasr, a.g.e. s.18.

¹⁰⁴ Allah Resulüne Kasım'ın Babası anlamında Ebu'l Kasım lakabı Araplarda gelenek olarak verilmiştir ve Allah Resulünün ilk evladı olması nedeniyle ona bu lakap verilmişti.

oldukça önemlidir çünkü o yıllarda önemli bir uygulama olan Poligami (Çok Eşlilik) Arabistan'da ve dünyada da oldukça yaygın bir uygulamaydı. Hz. Hatice Allah Resulünden 15 yaş büyük olmasına rağmen Hz. Peygamber böyle bir uygulamayı tercih etmemiştir.¹⁰⁵

Nasr, Hz. Peygamber'in ailesinden bahsetme konusunu tüm siyer kitaplarında olduğu gibi açıklamıştır. Fakat onun anlatımında diğer siyer kitaplarından farklı olarak bu bölüme ayrı bir önem verdiğini görmekteyiz. Tabii ki bu durumda onun Şii oluşunun da katkısı var denilebilir. Nitekim Allah Resulünün çocuklarından olan Hz. Fatıma konusunda ayrı bir değerlendirmede bulunması ve kendi ifadesiyle Şii imamlarının annesi ve Hz. Ali'nin eşi olması nedeniyle Hz. Fatıma'nın ayrı bir yere sahip olduğunu ifade etmiştir. Onun öneminden bahsederken İslam dininde önemli bir rolü olduğundan bahsetmek suretiyle bu gerçekliğe dikkat çekmiştir. Buna ek olarak devamında, Batı'da Allah Resulü hakkında oldukça fazla tartışma konusu olan Poligami (Çok Eşlilik) konusunda oldukça derin açıklamalarda bulunmuştur.

Nasr, Allah Resulünün evlilikleri ile alakalı konuda Batılı yazarlar tarafından çokça tenkitlerin yazıldığından bahsetmiştir. Devamında cinselliğin iki yönünün olduğunu söyleyerek Hıristiyanlıkla İslam'ı evliliğe bakışı noktasında kıyaslamaya gitmiştir. Cinselliğin ilki, ruha ve bedene zarar veren tehlikeli şehvet olabilir ya da ikinci olarak Allah tarafından verilmiş olan olumlu ve faydası olan sadece üreme anlamında değil de Allah'a yakınlaşmak anlamında verilmiş bir özellik olarak değerlendirmiştir. Ve İslam'ın ikinci yöndeki cinselliği öne çıkardığını ifade etmiştir. Bu nedenle İslam'da dini nedenlerle evlenmeme gibi bir durum yoktur. Ayrıca İslam'da insanlar evliliğe teşvik edilmiştir. Bu manada Allah Resulü "Evlilik İslam'ın yarısıdır" buyurmuştur. İslam, meşrulaşmış olan cinsel etkinliği olumlu kabul etmiştir. Şeriatın temel ilkelerinin dışında ve ona karşı olarak uygulanan cinsel aktiviteleri ise cezalandırma yoluna gitmiştir.¹⁰⁶

Nasr, poligamiyi değerlendirmeye aldığımızda pratikte bunun ahlaki veya gayri ahlaki olduğunu düşünemeyiz demektedir. Geleneksel hukukta ve dinde çok eşlilik bir kural ihlali veya toplumdakilere dayatılan bir kural olarak görülmemekteydi. Poligami Antik dünyada uygulanmış bir faaliyet olmasının yanında Hıristiyan ve Yahudilerin arasında da

¹⁰⁵ Nasr, a.g.e. s. 18.

¹⁰⁶ Nasr, a.g.e. s.19

uygulanmaktaydı. Bazı Yahudi peygamberlerinin yüzlerce eşi olduğu bilinmektedir. Ayrıca savaşçı toplumdaki ailelerde birçok ölüm meydana gelmekteydi ve tarım toplumlarında aileler toprağı işletmeyi birlikte yapmaktaydılar. Bu manada Nasr poligaminin aileleri ve toplumu birleştirmede önemli bir role sahip olduğundan bahsetmiştir. Günümüzdeki önemli ekonomik değişimler nedeniyle ve fahişeliğin yasaklanmasına rağmen, toplumda kanundışı gayr-ı meşru ilişkiler yayılmaktadır. İslam sıkı kurallar dâhilinde çok evliliğe izin vermek suretiyle bu konuyu kurallaştırmış ve sonuç olarak bu yolla aile bağlarını güçlendirmeye yardımcı olmuştur. Ayrıca bu durum bütün kadınları aile yapısına entegre etme ve toplumu sabitleme düşüncesini oluşturmuştur.¹⁰⁷ Nasr'ın değerlendirmede bulunduğu poligami konusundaki açıklamalarına baktığımız zaman çok boyutlu bir değerlendirme yaparak psikolojik, sosyolojik ve hukuki yönlerden bir bütün olarak meseleyi değerlendirmeye aldığını görmekteyiz. Nitekim Nasr'ın böyle bir açıklamada bulunmuş olması Batı'da özellikle çokça eleştiri konusu olan bu duruma karşı doyurucu bir açıklama niteliğine sahip olmuştur. Bölümün devamında da Nasr, eğer Allah Resulü ile alakalı olarak gerçekten şehvet için evlenecek bir kişi olsaydı gençliğinin en üstte olduğu dönemde 25 yaşına kadar beklemez ve yaşı büyük olan eşi ile 15 yıl boyunca tek eşlilikte bulunmazdı demektedir. Ve daha sonraki evliliklerinin ise daha çok politik ve sosyal nedenlerden kaynaklandığını söylemiştir. Allah Resulü bu surette birçok farklı kabileyi İslam dininin ana merkezi olan bu bölgelerde birleştirmek amacıyla böyle bir hizmette bulunmuştur. Eğer Batılı yazarların dediği gibi: Allah Resulünün evliliklerinin şehvetle alakalı bir yönü olmuş olsaydı, o: eşlerini hep genç bayanların arasından seçerdi. Fakat Allah Resulünün hayatı bu konu ile alakalı farklı gerçekleri ortaya çıkarmaktadır.¹⁰⁸

Nasr devamında Allah Resulünün çok evliliği ile alakalı olarak Kur'an-ı Kerim'in ayetlerinden örnekler getirmiştir. Bu manada Kur'an-ı Kerim'de: 4 eşliliğe, eğer aralarında adaletli davranma şartını taşırlarsa izin verildiğini söylemiştir.¹⁰⁹ Fakat Allah Resulüne 4 eşten fazlası izin verilmişti bu manada Allah Resulünün 9 eşi vardı. Nasr bu durum için Allah Resulüne verilmiş özel bir ayrıcalık olduğundan bahsetmiştir. Bu onun hayatında görülen birçok sırlı hadiseden sadece birisidir. Bu durum politik, sosyal gayeler içermenin

¹⁰⁷ Nasr, a.g.e. s.19-20

¹⁰⁸ Nasr, a.g.e. s. 20

¹⁰⁹ Nisa/ 3

ötesinde onun İslam toplumuna dahil etmeyi istediği bir çok kabileyi İslam toplumuna entegre etme şeklinde kendini göstermiştir. Bu durum, hiç şüphesiz Allah Resulünün Allah katında diğer insanlar gibi olmaması nedeniyle olması gereken bir durum olarak tanınmış bir imtiyazdır. Fakat bu bahsedilen imtiyaz, hiçbir surette bir inkarnasyon veya olağanüstü bir kişilik olarak değil de onun ümmetine söylediği şekliyle “Ben de sizler gibi bir beşerim” şeklinde ifade etmiştir. Nasr: Allah Resulünün söylemiş olduğu bu sözün üzerine modern insanın baktığı görüşü düşüncelerine imkan vermeden fakat bu onun normal insanlar gibi olduğunu da göstermez, demiştir. Devamında bu konuya açıklık getirmek amacıyla oldukça ünlü olan bir Arap şiirinden şu alıntıyı yapmıştır. “Muhammedin diğer insanlar arasındaki durumu tıpkı mücevherin taşlar içerisindeki durumuna benzer”. Bu taş ile mücevher örneği daha çok Allah Resulünün Allah katında ona izin verilmiş olan çok eşliliği elde etmedeki özel konumunu ifade etmektedir. Tabii ki Allah Resulüne verilen bu imtiyaz Batılı atasözlerinde de ifade edildiği gibi: “İmtiyaz sorumluluk demektir” anlamında bir imtiyazdır. Nitekim Allah Resulünün bu sorumluluğun çok büyük sıkıntısını da çektiği nakledilmiştir. Daha sonra Nasr, imtiyazın insanlar arasında üstünlüğün bir sembolü olduğunu söylemiş ve bunun ayrıcalığın kendisi noktasından olmadığını ifade etmiştir. Bu manada evliliğin de bir sorumluluk olduğunu ve neticesinde kişiye baskı, zorluk ve ağır sorumluluk yüklediğini bu nedenle basit bir nedenle tercih edilecek bir şey olmadığını ifade etmiştir.¹¹⁰ Nasr, Allah Resulünün hayatı ile alakalı olarak modern bakışın yanlış algıladığı Allah Resulünün insani yönü meselesini: bu manada imtiyazla ve ona verilen sorumlulukla açıklama yoluna gitmiştir.

Allah Resulünün evliliğinden bahseden bölümün sonuna doğru Nasr, Hz. Hatice'nin işlerinin artık Allah Resulünü meşgul etmediği ve daha çok Mekke'nin işleri ile meşgul olduğunu söylemiştir. Yavaş yavaş Allah Resulü Mekke toplumunda öne çıkmış ve itibar sahibi olmuştur. Bu manada dürüstlük ve adaletli davranışları onun ahlaki açıdan Mekke toplumunda itibar sahibi olarak tanınmasını sağlamaktaydı. Onun bu ahlaki pozisyonunun anlaşılması açısından 35'li yaşlarındayken başından geçen şu olay onun itibarını göstermektedir. Kâbe'nin yeniden yapımı sırasında Kutsal Taşı¹¹¹ Kâbe'ye taşıma işlemi sırasında eğer taşı taşıma işi bir kabileye verilmiş olsaydı kan davası ve kabileler arası

¹¹⁰ Nasr, a.g.e. s. 20-21

¹¹¹ Cennetten geldiğine inanılan siyah taş manasında Hacer'ül Esved taşı olarak bilinmektedir.

çatışmalar ortaya çıkacaktı. Böyle bir durumda bir parça kumaşa taşı koyup kabilenin ileri gelenlerine o kumaşı tutturup hep beraber Kâbe'ye koydurmuştur. Böylelikle Allah Resulü, kutsal taşı Kâbe'ye koyma onurunu bütün kabileler arasında paylaşmıştır. Bu durum Kur'an'ın da açıkladığı üzere Allah Resulünün hikmetini ve devlet adamlığını göstermektedir.¹¹²

Nasr'ın bu bölümde ele aldığı konudan hareketle ve Batı'da bulunması nedeniyle genel anlamda modern siyer kitaplarında geniş çapta ele alınan bir konu olan Allah Resulünün evlilikleri ve çok eşliliği gibi konuları geniş çapta ele alması; oryantalistlerin Allah Resulüne tenkitlerinden dolayı bu konu onun eserinde ciddi bir öneme sahiptir. Bu durum bizlere siyer çalışmalarının değişmediği fakat zamana ve mekâna göre siyere bakışların değişiklik gösterdiğini ortaya koymaktır. Buna ek olarak siyere dair çalışmaların her dönemde aynı olmadığını ve yorumların ona göre şekil aldığını göstermektedir.

3.3. Vahyin Başlangıcı

Nasr bu bölümde Allah Resulünün ilk evliliğinden sonraki bir dönemde Kur'an'ın kendisine Allah tarafından indirilmesi ve bu süreçte edindiği tecrübeleri anlatmaktadır. Nitekim önceki bölümlerde de görüldüğü gibi Nasr bu bölümde de kronolojik anlatımının sırasına riayet ederek Allah Resulünün evliliğinin sonrasında, 40 yaşlarındayken Peygamber seçilmesinden ve Mekke'den uzaklaşarak dağda yalnız kalıp tefekkür etmeyi alışkanlık haline getirmesinden bahsetmiştir. Daha sonrasında Allah Resulü Cebel'ün Nur (Nur Dağı) Dağında Hirâ mağarasındayken kalbine vahyin indirildiğini söylemiştir. Bunun ardından rivayetlerde geçen Allah Resulünün baş melek olan Cebrâil'i büyük şekilde, ufku kaplamış olarak görüp dehşete kapılmasından bahsettiği rivayete de değinmiştir. Ayrıca Allah Resulünün bu vahyi hem görsel olarak hem de işitsel olarak tecrübe ettiğini de ifade etmiştir. Devamında baş meleğin Peygamber'e "İkrâ" yani Arapça oku demek olan emrini vermesinden ve bunun sonucunda ilk surenin insanlık için açıklığa kavuşmasından bahsedip devamında bu surenin daha iyi anlaşılması açısından bir bölümünü meâlen vermiştir:¹¹³

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

¹¹² Nasr, a.g.e. s. 21

¹¹³ Nasr, a.g.e. s. 23

1. Yaratan Rabbinin adıyla oku!
2. O, insanı bir aşılınmış yumurtadan yarattı.
3. Oku! Rabbin, en büyük kerem sahibidir.
4. O Rab ki kalemle (yazmayı) öğretti.
5. İnsana bilmedikleri şeyi öğretti.¹¹⁴

Nasr'ın sunmuş olduğu bu ayetlerle Cenab-ı Allah'ın bu ilk sözlerinin insanlıkla alakalı olarak ortaya çıkmış olduğunu belirtmiştir. Ayrıca İslam dininin inancının temeli el-Hak ismi ile bilinen ve en doğru bilginin kendisinde bulunduğu Allah'ın bilgisine dayandığından bahsetmiştir.¹¹⁵

Sonrasında Allah Resulünün yaşadığı bu ilk vahiy tecrübesi oldukça baskılı olmuştu fakat Allah Resulü bu durumun üstesinden gelmişti. Allah Resulüne bu vahiy gökten gelen bir meleğin aracılığıyla kesinliği olan bir vahiydi. Yoksa bu durum ne fiziksel bir güçle ne cinle ne de kendisine ilham edilmiş bir şiir veya kehanet ile açıklanabilirdi. Nitekim vahiy baştan başa evreni, gökyüzünü ve Allah Resulüne aktarılmış olan atmosferi yansıtmaktaydı. Nasr, devamında Allah Resulünün vahiy aldığı sıralarda yaşadığı tecrübelerle dair şöyle söylemektedir: Allah Resulü vahiy aldığı sıralarda oldukça yüksek gürültüde çan sesine benzeyen bir ses işitmekteydi. Ölümüne kadar 23 yıl boyunca ona her ne vakit vahiy gelirse üzerinde ağır bir baskı hissetmekteydi. Ayrıca vahiy geldiği sıralarda çokça terlemekteydi. Bunun dışında Hz. Peygamber'in vahiy aldığı sıralarda üzerinde hissettiği baskıyı ifade etmek için devenin veya atın üzerinde bulunduğu sıralarda kendisine vahiy geldiğinde binekler vahyin ağırlığından dolayı yere eğildikleri nakledilmiştir. Daha sonra Allah Resulü şöyle buyurmuştur: “Ben asla bilinçsiz bir şekilde vahiy almadım. Daha çok ruhum benden bir şeyler alıyor gibiydi.”¹¹⁶

Nasr'ın Allah Resulünün peygamberliği ile alakalı değindiği başka bir konu ise Hz. Peygamber'in ümmi yani okuma yazma bilmeyen bir kimse oluşudur. Nitekim bu konunun İslam'ın öğretileri arasında açıklanması gereken önemli bir noktayı oluşturduğundan bahsetmiştir. Devamında bu durumun anlaşılması için şu soruyu sormaktadır: Okuma yazma

¹¹⁴ Nasr, a.g.e. s. 23 Bkz. İkrâ / 1-5

¹¹⁵ Nasr, a.g.e. s. 24

¹¹⁶ Nasr, a.g.e. s. 24

bilmeyen bir insan nasıl olur da Arap dilinde belagatli sözleri dile getirebilir? Bu temel doktrini anlamak için vahiy ile alakalı hatırlanması gereken önemli mesele, böyle bir konuyu ümmi olan Allah Resulünün gökten inen vahiy olmaksızın kendi zihninden yazamayacağıdır. Bu nedenle Kur'an-ı Kerim okuma yazma bilmeyen Allah Resulünün sözleri değil bir tek kaynak olan Yüce Allah'ın sözleridir. Bu nedenle Hz. Peygamber'in okuma yazma bilmemesi onun Kur'an'ı Allah'tan aldığıının delilidir. Allah vahyini basitçe bir tablete yazmaz. Bunun için Allah Resulünün ruhunun, aklının ve kalbinin saflığı gerekmektedir. Devamında Nasr bu konu ile alakalı olarak bir kişinin vahyin anlamı ve ilahi üstünlüğü konusunda insanların fiillerinden öte bir durum olduğunu anlaması gerektiğini söylemektedir. Ve Allah Resulü için neden okuma yazma bilmediği sorusunu soran kişiler de vardır. Genellikle Batılı modern yazarların çoğu insanın sınırları ile ilahi dünya arasındaki seviyedeki farkı ve vahyin gerçekliğini reddettiği için Allah Resulünün hayatındaki bu nokta ile ilgilenmişlerdir.¹¹⁷

Nasr sonrasında Allah Resulünün bir insan olarak ilk karşılaşmış olduğu bu vahiy tecrübesi sonucunda dağdan aşağıya korku ile inip evine gittiğini söylemiştir. Nasr bu örneği verirken vahiy tecrübesinin o kadar kolay olan bir şey olmadığını ifade etmek ve bunun Allah Resulünün hoşlanarak tercih ettiği bir şey olmadığını göstermek için bu şekilde bir örnek dile getirmiştir. Ve onu bu durumdan rahatlatan şeyin Hz. Hatice'nin teşvikleri ve ona verdiği güven olduğunu söylemiştir. Allah Resulü başlangıçta bu durumdan şüphe duymaya başlamış olsa da sonrasında baş meleğin ona ikinci defa görünmesi sonucunda gerçekten tam manasıyla Allah'ın peygamberi olarak seçildiğine emin olmuştur.¹¹⁸

Allah Resulüne gelen bu vahiy sonrasında ona iman edenlerden ilkinin Hz. Peygamber'in eşi olan Hz. Hatice ve onun ardından genç yaşlarda iman eden amcasının oğlu olan Hz. Ali olduğunu söylemiştir. Ardından Hz. Ebu Bekir, evlatlığı Zeyd, Osman, Talha ve Zübeyr onları takip etmiştir. Daha sonra Nasr, Cebrail'in Allah Resulüne getirmiş olduğu bu ilk vahyin İslam toplumunun çekirdeği olduğunu ifade etmiştir. Başlangıçta küçük olan bu toplum zamanla mucizevi bir şekilde yıldırım hızı ile dünyanın birçok bölgesinde yayılma fırsatını yakaladığını söylemiştir. Nitekim bu toplumun yayılmasından önceki dönemi Nasr,

¹¹⁷ Nasr, a.g.e. s.25

¹¹⁸ Nasr, a.g.e. s.25

İslam toplumunun kahramanca fiiller gerçekleştirdiği bir dönem olarak nitelendirmiştir. Çünkü bu dönemde Müslümanlar devamlı surette zulme uğramış her türlü baskı karşısında acı çekmişlerdir. Ve Allah Resulünü ilk takip eden kişiler Mekkelilerin emri ile Mekke'den çıkarılmıştır. Hal böyleyken zulme uğramış Müslümanların sayısı artınca Müslümanlar muhacirlere kucak açan Hıristiyan Habeşistan kralına sığınmışlardır. 50 yaşına geldiği sıralarda Allah Resulü hayatının hiç hoş olmayan bir dönemini geçirmişti. Allah Resulü 25 yıllık eşi olan Hz. Hatice'yi kaybetmişti. Bu durum Allah Resulü için tesellisi zor ve dayanılmaz bir kayıptı. Birkaç hafta sonra Allah Resulü amcası Ebu Talibi de kaybetti ve sonrasında Allah Resulünün güçlü koruyucusu bu surette onu terk etmişti. Kısa bir zaman sonra Allah Resulü Hz. Sevda ile evlendi. Daha sonra da Hz. Ebu Bekir'in kızı olan Hz. Aişe ile nişanlandı. Nitekim Hz. Aişe o zaman 10 yaşlarındaydı ve evlendiklerinde Hz. Aişe kadınlık yaşına ulaşmıştı.¹¹⁹ Nasr'ın vahiyle alakalı olan bu bölümde vahiy konusundan Habeşistan'a hicret ve Allah Resulünün evlilikleri konusuna giriş yapması yine Nasr'ın eserinde dikkat ettiği kronolojik sıraya dikkat etmesinden kaynaklanmaktadır. Nitekim Allah Resulünün yaş sıralamasına göre yaşadığı olayları belli bir sıra ile vermektedir. Bunun dışında Allah Resulünün Hz. Aişe ile olan evliliğinde nişanlanma yaşının kimi kaynaklarda 8 kimilerinde 6 olarak geçtiğini düşünürsek Nasr, bu nişanın Hz. Aişe 10 yaşında iken gerçekleştiğini savunduğunu göstermiştir.¹²⁰

Konunun devamında Nasr Allah Resulüne yapılmış olan eziyetlerden ve onun karşılaştığı zorluklardan bahsetmiştir. Allah Resulünün koruyucusu olan amcasının ölümünden sonraki yıllarda onun ibadet etmesi engellenmiş ve açıkça saldırıya uğramıştır. Allah Resulüne Haşimoğullarının az da olsa desteği oluyordu fakat içlerinde amcası olan Ebu Leheb ve onun karısı gibi kimseler açıktan bir düşmanlıkta da bulunmuşlardı. Her ne kadar Haşimoğulları Allah Resulünü Mekkelilere karşı korusalar da O, başka yollar aramayı denedi. Allah Resulü Taif'te insanlara bir şeyler öğretmeye ve vaaz vermeye çalıştıysa da birtakım şiddetli tepkilerle karşılaştı. Ve sonrasında kendisi şehri zorla terk etmek zorunda bırakıldı.¹²¹

¹¹⁹ Nasr, a.g.e. s.25-26

¹²⁰ Nasr, a.g.e. s.26

¹²¹ Nasr, a.g.e. s.26

Sonuç olarak bu bölümün sonunda Nasr, Kureyşliler'in Allah Resulüne yaptıkları muhalefetlerinin arttığını ve Hz. Peygamber'in tebliğinde ki başarılı çalışmaları Kureyşlileri sinirlendirmişti. Nasr bu duruma Kureyşliler'in karşı çıkma nedenlerinin açık bir şekilde yüce Allah'ın putlara nazaran öne çıkartılması nedeniyle Kâbe'deki putların tehlikeye girmesi ve Kureyşliler'in otoritelerinin sarsılması olarak yorumlamıştır. Tüm bu baskıların önemli bir nedeninin Kureyşliler'in Kâbe üzerinde bulunan egemenliklerinin kaybolmasından ötürü olduğunu söylemiştir. Bu nedenle Nasr tüm karşı çıkmaların nedenlerinin yalnızca dini kaygılardan kaynaklanan bir durum olmadığını buna ek olarak sosyal ve politik kaygılarında olduğundan bahsetmiştir. Nitekim bu durum Nasr'ın da ifade ettiği üzere Allah Resulünün hayatında karşılaştığı şeylerde sosyal ve politik konuların da etkisi olduğunu göstermiştir. Fakat Nasr eserin başında da ifade ettiği üzere Allah Resulünü bu durumdan hareketle yalnızca devlet adamı veya lider şeklinde gösterenlere karşı çıkararak bu tarz konuların etkili bir durum olduğunu kabul eder fakat yalnızca böyle değerlendirilmesini doğru bulmaz. Nasr devamında Allah Resulünün karşılaştığı zorluklar için yalnızca vaaz veren böyle bir kimsenin büyük bir baskı ile karşılaşması mümkün görünmezdi demiştir. Buna rağmen Allah tarafından seçilmiş olan Allah Resulüne her ne kadar baskılar olsa da müşriklerin yalnızca bu yolu tercih etmediğini bunun dışında ona atalarının dinini muhafaza etmesi şartıyla Mekke'nin liderliğinin de teklif edildiğini fakat onu, ne cazibedar teklifler ne de tehditlerin etkilemediğinden bahsetmiştir. Ayrıca tehditlerin mümkün olan her şekillerini hayatı boyunca Allah Resulüne karşı sürdürmüşler ve sonunda onun hicreti ile genç İslâm toplumunun tarihi başlamış ve gelecekte de İslam Dünya'nın tarihine dönüşmüştür.¹²² Nasr bu ifadelerle bu bölümde Allah Resulünün hayatında önemli bir yeri olan vahyin ilk gelişini bununla beraber Hz. Peygamber'in okuma yazma bilmemesi ve bu durumun peygamberliği açısından düşünüldüğünde konumu ve Hz. Peygamber'in yüklenmiş olduğu vahiy görevi sonucunda karşılaştığı zorluklara değinerek bu bölümü tamamlamıştır.

3.4. Gece Yürüyüşü

Nasr eserin 5.bölümünü oluşturan bu bölümde gece yükselişi veya yürüyüşü dediği diğer adıyla İsrâ ve Mirâç olarak da bilinen Allah Resulünün bir gece Kâbe civarında

¹²² Nasr, a.g.e. s. 26-27

uyuyorken Cebrail'in (a.s.v) onu alıp Kudüs'e oradan da Burak adındaki bir binekle Allah'ın katına çıkartması ve Allah Resulünün orada Allah (c.c) ile konuşması konusunu işlemiştir. Nasr bu konuya başlarken bu olayın Allah Resulünün Mekke'de bulunduğu son zamanlarda yaşadığı önemli bir olay olduğundan bahsetmiştir. Ve bu durumun İslam dininin bütününe etkilediğini söylemiştir. Ayrıca Mirâç'ın fiziksel gerçeklik boyutunda anlaşılması zor bir durum olduğundan bahsetmiştir. Nasr Allah Resulünün tecrübe ettiği bu gecede mucizevi bir şekilde Mekke'den Kudüs'e giderek Allah'ın katına yükselişinin Recep ayı boyunca muhtemelen bu ayın 27. Gecesi olduğunu söylemiştir. Allah Resulü bu Mirâç olayında varlıkların bütün tabakalarından Kozmos'un en uzak bölgesi olan "Sidretül Münteha" olarak da bilinen en son sımra yükselmiştir. Buna ek olarak Nasr, Hz. Peygamber'in Allah'ın (c.c) hemen yakınında olması iki yay uzaklığı (Kab-ı Kavseyn) mesafesinde tasvir edilmiştir. Nasr Allah Resulünün bu yolculuğu sırasında mitolojik bir at olan Burak'a bindiğinden bahsetmiş ve baş melek Cebrail'in ona yolculuğu boyunca rehberlik ettiğini söylemiştir. Daha sonra Nasr, Mirâç ile alakalı baş kaynak olan Kur'an-ı Kerim'den ayetleri örnek olarak getirmiştir. Kur'an'da başlı başına bir sureye İsrâ ismi verilmiş olup bu surenin ilk ayetinde Allah (c.c.) şöyle buyurmuştur: ¹²³

*"Bir gece, kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye (Muhammed) kulunu Mescid-i Harâm'dan, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya götüren Allah noksan sıfatlardan münezzehtir; O, gerçekten işitendir, görendir."*¹²⁴

Nasr bu ayeti örnek vererek Allah'ın da Kur'an-ı Kerim'de bu olaya atıfta bulunmuş olduğunu söylemiştir. Ve bu olay için Allah Resulünün ruhani hayatında merkezi, güçlü bir yükseliş örnekliliğini sunduğunu ifade etmiştir. Nasr devamında Allah Resulünün tecrübe ettiği Mirâç hadisesinin öneminden bahsetmiştir. Ve bu olayın İbn Arabi ve Sana'i gibi âlimlerin kaleme almış olduğu eserleri de içeren birçok İslam literatürünün şah eserlerine de kaynak olmuştur. Ayrıca Avrupa edebiyatının içerisinde özellikle Dante'nin "İlahi Komediya"¹²⁵ adlı meşhur eserinde de mevcut semaya yükseliş konusuna dayandığını ifade

¹²³ Nasr, a.g.e. s.29-30

¹²⁴ İsrâ / 1.

¹²⁵ Dante'nin eseri ile alakalı olarak Muhammed Hamidullah ise Dante'nin bu olayını Divina Comedia(İlahi Komedi) adlı şiir kitabına hırslı bir şekilde kattığını ve Allah Resulünü sapıklık ile töhmetlendirip onu, insanların temiz düşüncelerinin ve güzel duygularının, hayal şeklinde dahi olsa müsaade edemeyeceği bir yere koyduğunu söylemiştir. Bu açıklaması ile Hamidullah bir insan ne kadar büyük ve asil olursa olsun

etmiştir. Nasr buna ek olarak Mirâç konusunun Müslüman azizler ve mistikleri için ilhamın kaynağı olarak sunulmuş olduğunu söylemiştir. Ayrıca Allah Resulünün ruhsal bir tecrübesi olan Mirâç'ın devamlı tekrarlanan sâlat ve namaz olarak da bilinen bir ibadeti yansıttığından bahsetmiştir. Nasr İslam dininde en temel ve merkezi bir ibadet olan namaz ibadetinin Mirâç sırasında verildiğinden bahsederek namazın Mirâç sırasında verildiğini söyleyen rivayetleri ve doğal olarak Miracı kabullendiğini göstermiştir.¹²⁶

Nasr namaz ibadetinin her ne kadar Kur'an-ı Kerim tarafından emredilerek kurulduğunu söylese de namazın mevcut formunun Allah Resulünün sünnetine ya da fiillerine dayanmış olduğunu ve namazın Mirâç ile alakalı olduğunu söylemiştir. İşte bundan dolayıdır ki Allah Resulü "Namaz Mümin'in Miracıdır" .¹²⁷ sözünü örnek olarak vermiştir. Devamında modern dönemde oldukça fazla tartışma konusu olan Miracın cismani mi yoksa ruhani mi olduğu konusundaki tartışmaya girmiştir. Ve bu konuda geleneksel İslam kaynaklarında her Müslümanın Miracı ruhani olarak tecrübe edebileceğinden bahsedildiğini söylemiştir. Fakat Allah Resulünün Mirâç olayı yalnızca ruhsal değil de aynı zamanda cismani de olduğunu söylemiştir ¹²⁸. Nasr'ın mevcut eserindeki bu ifadesi sonucunda onun geleneksel kaynakları da dikkate almasından hareketle Miracın hem bedenen hem de ruhen olduğunu kabul ettiği anlaşılmaktadır.

Muhammed Hamidullah "İslam Peygamberi" adlı eserinde bu konuyu açıklamadan önce Kur'an'da ve hadislerdeki "Allah'ın Eli" Allah'ın Tahtı" ve "Allah'ın Evi" gibi mecaz ifadelerin bulunuyor oluşunun bir sembol olduğunu düşünmemiz gerektiğini söylemiştir. Yoksa bizzat gerçek anlamını kabullenmemiz sonucunda tıpkı Allah'ın Eli örneğinde olduğu gibi Allah'a beşerde bulunduğu gibi el isnat etmemiz mümkün olmadığını aksi halde bunun bizi küfre götüreceğinden bahsederek konuya bir giriş yapmıştır. Daha sonra kendi görüşünü şöyle açıklamıştır:

"Benim âcizane görüşüme göre, Mirâç'ın açıklanıp anlatılması, Allah'ın kullandığı aynı şekil tavsif ve anlatımlarla yapılması gerekir: Kur'ân ve hadislerde verilen

kıskançlık ve hased içerisinde kalın kafalı olduğunu ve zehir kustuğunu ifade etmiştir. / Muhammed Hamidullah, İslam Peygamberi, çev. Salih TUĞ, İrfan Yayıncılık, 1993, c.1, s. 130..

¹²⁶ Nasr, a.g.e. s. 30.

¹²⁷ Bu rivayet temel hadis kaynaklarında yer almamaktadır.

¹²⁸ Nasr, a.g.e. s. 30.

açıklamalara inanmak ve bunlarda, âhiret âleminin ele alındığı ve insan hayal gücünün hissedebileceği ve fakat ifade edemeyeceği konulardan bahsedildiği dâima hatırda tutulmalıdır. Mühim olan şey bir insanın Allah'a doğru yücelişi, yükselişi(urûc) şeklinde görülen muhtevadır. Yoksa bunun “nasıllığı” ve “nerede” cerayan ettiği değildir. Bu mucize, tamamen rûhi-manevi olmak üzere açıklanıp ortaya konması icâb eder, asla coğrafi ve turistik bir seyahat olarak değil.”¹²⁹

Hamidullah'ın bu açıklamasından hareketle onun Miraca bakışının rûhi-manevi olduğu yani cismani olmadığı görülmektedir. Nasr konunun devamında bu tartışmalar hakkında yorumda bulunmuş ve kendisi Mirâç olayının hem cismi hem de ruhi bir tecrübe olduğu görüşünü tercih etmiştir. Fakat eserinde bizzat isim vererek Hamidullah'a eleştirilerine rastlanmamaktadır. Nasr Mirâcın hem cismani hem de ruhi olduğu şeklinde düşünenlerin iddialarının daha etkili olduğunu söylemiştir. Devamında Mirâç konusuyla alakalı olarak klasik anlatımlardaki yerine dönüş yapılmasının ve geleneksel yorumların anlaşılmasının gerekliliğinden bahsetmiştir. Daha sonrasında eserinde bu konu ile alakalı olarak yapmış olduğu çabasının fiziksel düzlemdeki modern bilimin takipçilerin yaptıkları perdeleyici yorumlar ve karşı çıkmalara karşı cevabın gerekliliğinden dolayı yazmış olduğunu söylemiştir.¹³⁰

Nasr devamında Mirâç ile alakalı özet niteliğinde ve geleneksel bir açıklama olan ve Hindistan ve İran'da meşhur olup *Hayatü'l-Kulûb* adıyla bilinen bu eserden alıntı yapmış ve Allah Resulünün Mekke'den Kudüs'e olan yolculuğu konusunda Allah Resulünün yaşadığı bir takım tecrübeleri aktarmıştır.¹³¹

Nasr'ın alıntı yaptığı bu rivayette Allah Resülü Cebrail'in kendisini gece yolculuğu ile Allah'ın tahtına getirdiğini ve orada Hz. İsmail'i melekler ile beraber ikamet eder halde gördüğünden bahsetmiştir. Ayrıca orada Hz. İsmail'in emrinde 70 bin melek bulunduğunu onların da emrinde 70 bin melek olduğunu söylemiştir. Hz. İsmail, Cebrail'e (a.s.m) yanındakinin kim olduğunu sordu. Cebrail (a.s.m) “Muhammed “diye cevapladı. Sonrasında Hz. İsmail “Demek ortaya çıktı” diye devam etti. Cebrail (a.s.m) “Evet” diye cevapladı.

¹²⁹ Hamidullah, a.g.e. c.1 s.133.

¹³⁰ Nasr, a.g.e. s.30-31.

¹³¹ Nasr, a.g.e. s.31.

Sonrasında Hz. İsmail, cennetin kapılarını onlara açtı. İçeri girdiklerinde ordaki melekler Allah Resulüne ve Cebrail'e, Allah'ın selamını verdiler. Allah Resulü rivayetin devamında gördüğü bir melek için daha önce hiç böyle büyük bir şey görmediğini söylemiştir. Allah Resulü daha sonra o meleğin yüzünde çirkin bir bakış olduğu ve günahların kızgınlığı olduğunu söylemiştir. Allah Resulü bu korkutucu meleğin kim olduğunu Cebrail'e sordu. Cebrail onun cehennem meleği olduğunu ve cehennemi gördüğünden beri gülmediğini söylemiştir. Buna ek olarak onun kızgınlığının Allah'ın düşmanlarına, günahkarlara ve Allah'ın kurallarını çiğneyenlere karşı olduğunu söylemiştir. Bu durumun Allah'ın intikamını alana kadar devam edeceğini söylemiştir.¹³²

Nasr'ın eserinde Mirâç ile alakalı olarak kaynak aldığı *Hayatü'l-Kulûb* adındaki kitapta bulunan bu rivayeti eserine dâhil etmesi Nasr'ın kendisinin de söylediği üzere bu kitabın Hindistan ve özellikle İran alt kıtasında meşhur olmasından kaynaklanmaktadır. Nasr'ın Mirâç ile alakalı olarak tartışma konusu olan Allah Resulünün Allah ile görüşmesi ve onu görmesi meselesine rağmen O, geleneksel bir eser olan *Hayatü'l-Kulûb* adındaki eserden mevcut rivayeti örnek olarak göstermesi Nasr'ın halk arasında bilinen eserlere ve geleneksel eserlerde ki bakışlara ve yorumlara değer verdiğini göstermektedir.

Nasr bu yolla Allah Resulünün birinci dereceden cehenneme oradan da cennetin katlarına oradan da “Beytü'l-Ma'mur'a” geçtiğini söylemiştir. Daha sonrasında cennetteki ağaç olan “Şeceretü't-Tuba” ağacını gördüğünü ve oradan da en son sınır olan ve Cenab-ı Allah'ın zatının mevcut bulunduğu Sidretü'l-Münteha'ya vardığını söylemiştir. Bu yolculuğunun sonucu ile alakalı olarak Nasr, Suyuti'nin *el-Le'âli'l-Masnû'a*¹³³ adındaki eserindeki bir rivayeti örnek olarak getirmiştir.

Bu rivayette Cebrail'in yeşil Refref¹³⁴ ile onu indirdiğini söylemiştir. Allah Resulü Refref'in çok güzel bir şey olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Cebrail, Allah Resulünü bunun üzerine bindirmiş ve onu Allah'ın tahtına yani katına indirmiştir. Oradayken Allah Resulü gözlerinin kamaştığından bahsetmiştir. Cenab-ı Hakk'ın nurundan dolayı gözlerini

¹³² Nasr, a.g.e. s. 31, bkz. Hayâtü'l-Kulûb adındaki eserden alınmış bu rivayet J. L. Merrick'in *The Life and Religion of Mohammed* (Boston, 1850) adındaki İngilizce tercümesine dayanmaktadır.

¹³³ Nasr, a.g.e. s. 32, bkz. Nasr'ın Suyuti'nin *el-Le'âli'l-Masnû'a* adındaki eserinden kaynak olarak alınmış olan bu bölüm A. Jeffrey'in “*His Islam-Muhammad and His Religion*” adındaki İngilizce tercümesine dayanmaktadır.

¹³⁴ Nasr refref için sırmalı ipek kumaşının dar parçası tasvirini kullanmıştır.

kapattığından bahsetmiştir. Bu nurun oldukça fazla parlaklığa sahip olduğunu söylemiştir. Allah Resulü Cenab-ı Allah'ın görkemini anlatma konusuna çaresiz kaldığını belirtmiştir. Sonrasında Hz. Peygamber Allah'tan (c.c) kendisine bahşetmiş olduğu lütfunu tamamlaması konusunda yalvarmıştır. Devamında Allah Resulünün Cenab-ı Allah'ın zatını anlatmasına izni olmadığını söylemiştir. Nasr'ın eserinde kaynak olarak sunduğu *Hayatü'l-Kulûb* adlı eserin devamında Mirâç hadisesi ile alakalı olarak Necm suresinin 8-9 ayetlerinde ki “*Sonra (Muhammed'e) yaklaştı, (yere doğru) sarktı O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu*”¹³⁵ ayetlerini örnek olarak getirilmiş ve Allah Resulünün Cenab-ı Hak'la olan mükâlemesini bu ayetle açıklanmıştır. Daha sonra Allah Resulü, Allah ile görüşmelerindeki mesafesini iki yay arası kadar olduğunu, ne bundan daha yakın ne de daha uzak olduğunu söylemiştir. Daha sonrasında Allah Resulü, Allah katına çıktığı zaman hissettiği huzurdan ve korkusunun geçtiğinden bahsederek o durumda iken hangi duyguları yaşadığını ifade etmiştir.¹³⁶

Allah Resulü Cenab-ı Allah'ın kendisi ile konuştuğunu ve Allah'ın kendisine en üstün kişilerin ne için mücadele ettiğini sorduğunu, Hz. Peygamber ise Allah'ın her şeyin en iyisini herkesten fazla bildiğini söylediğinden bahsetmiştir. Cenab-ı Allah o kişilerin iyilikte ve takva da yarıştıklarını söylemiştir. Daha sonra Allah'ın (c.c.) kendisine en üstün derecede olan ve faziletli iş nedir?” diye sorduğunu söylemiştir. Allah Resulü tekrardan Cenab-ı Hak en iyi bilendir cevabını vermiştir. Allah (c.c.) bunun abdestle kılınan namaz ve bir namazdan sonra diğer namaz vaktini sabırsızca beklemek olduğunu söylemiştir. Fazilet olarak ise açları doyurmak, insanlar arasında selamı yaymak ve insanlar uyuyorken kalkıp teheccüd kılmak olduğundan bahsetmiştir. Rivayetin devamında Allah Resulü işittiği bu sesteki tatlılığı ve güzelliği hiçbir seste işitmediğinden bahsetmiştir.¹³⁷

Suyuti'nin *el-Le'âli'l-Masnû'a* adındaki eserinden Mirâç ile alakalı olan bu rivayeti aktaran Nasr, devamında Allah Resulü, Cenab-ı Hak ile olan mükâlemesindeki sesin güzelliğinden bir güven hissettiğini söylemiştir. Devamında Allah Resulü, Allah'a (c.c) Hz. İbrahim'i dost edindiğini, Hz. Musa ile yüz yüze konuştuğunu, Hz. İdris'i yüksek dereceye çıkardığını; Hz. Süleyman'a ne daha önce ne de sonra hiç kimseye verilmeyen krallık

¹³⁵ Necm/ 8-9

¹³⁶ Nasr, a.g.e. s. 33

¹³⁷ Nasr, a.g.e. s. 34

verdiğini ve Hz. Davut'a da Mezmurlar kitabını vermesini ve sonrasında kendisine ne verildiğini sormuştur. Allah (c.c) ona “Ey Muhammed, Hz. İbrahim'i dost edindiğim gibi seni de dost edindim. Hz. Musa ile yüz yüze konuştuğum gibi senin ile de yüz yüze konuşuyorum ve Fatıha suresi ile Bakara suresinin son ayetlerini (II:284-286) sana veriyorum” demiştir. Ayrıca Cenab-ı Hak daha önce kendi katından hiçbir peygambere vermediği üstünlüğü Hz. Muhammed'e (s.a.v) verdiğini ve onu beyaz insanlara ve siyah, kızıl ırklara gönderdiğini söylemiştir. Buna ek olarak insanların dışında Cinlere de gönderdiğini ve daha önce hiçbir Peygamber'i bunların hepsine göndermediğini söylemiştir. Ayrıca bütün kutsal kitapların başına koruyucu olarak gönderdiğini de söylemiştir. Nitekim Cenab-ı Hak “*Biz onu parçalara ayırdık*”¹³⁸ dediği Kur'an-ı Kerim ile bunu gerçekleştirmiştir. Bunun dışında Allah'ın (c.c.) Allah Resulüne verdiği üstünlük konusunda Kur'an'ın başka bir ayetinde “Senin şânını ve ününü yüceltmedik mi? “¹³⁹ diyerek ona verilen üstünlüğü dile getirmiştir. Yani Allah'ın gönderdiği dini hükümlerde yalnızca Allah'ın adını anarak değil de Allah'ın Resulünün de adı anılacağından bahsedilmiştir.¹⁴⁰

Sonrasında Allah Resulü, Cenab-ı Hak ile yaptığı görüşmesinde haber vermesine izin olmadığı şeylerin de olduğundan bahsetmiştir. Daha sonra Allah Resulünün üzerinde indiği yeşil Refref ile kendisini İlliyyun'dan indirdiğini ve Cebrail'in kendisini getirdiği yere kadar getirdiğini ve kendisini oradan aldığını söylemiştir. Ve Refref'in gözden kaybolduğundan bahsetmiştir.¹⁴¹

Suyuti'nin *el-Le'âli'l-Masnû'a* adındaki eserinde ki rivayetten hareketle Nasr, Allah Resulünün Refref'e binip Mirac'a yükselişi cennet ve cehennemi görmesi ardından orada Cenab-ı Allah ile görüşmesi ve orada yaşadığı tecrübelerinden bahsetmiştir. Nitekim Hindistan ve İran alt kıtasında meşhur olan *Hayâtü'l-Kulûb* adındaki eserin ardından İslam dünyasında özellikle Sünniler arasında meşhur olan bir kaynaktaki rivayeti öne çıkarması sonucunda, Nasr'ın eserinin başlarında da belirttiği üzere bu eserle geleneksel kaynaklara ulaşmak isteyenlere yol göstermek ve geleneksel kaynaklara verdiği değeri göstermeye çalıştığını görmekteyiz. Bunun yanı sıra birçok farklı geleneksel otorite kaynağını öne

¹³⁸ İsrâ / 284-286

¹³⁹ İnşirâh / 4

¹⁴⁰ Nasr, a.g.e. s. 34-35.

¹⁴¹ Nasr, a.g.e. s. 35.

çıkarması sonucunda Nasr'ın objektif davranmaya çalışıp geleneksel eserler arasında ayırım yapmamaya çalıştığını düşünebiliriz. Nasr'ın öne çıkardığı bu iki farklı rivayetin ortak özelliklerine baktığımız zaman ise Mirâç olayının gerçekleşmediğine dair hiçbir şüpheye rastlanmamakla beraber Allah Resulünün faziletini öne çıkartıklarına rastlanmaktadır.

Bu rivayetlerin ardından Nasr, Mirâç konusunun İslam'da merkezi bir konuma sahip olduğunu söylemiştir fakat aynı zamanda modern bilimin dünya görüşünden etkilenen birçok genç Müslüman için İslam öğretimi içerisinde anlaşılması zor bir bölümü de oluşturmuş olduğunu belirtmiştir. Ayrıca modernleştirilmiş Müslümanların ise İslam'ı rasyonalizme düşürüp oldukça önemli ve öne çıkan bu konunun rasyonalist sınırlar içerisinde açıklanmaya çalışılarak bu konunun güzelliğini değersizleştirdiklerinden bahsetmiştir. Bu nedenle eğer insanlar Mirâç konusu hakkındaki sınırlandırmaların fiziksel bilimin başlaması sonucunda ortaya çıktığını hatırlar iseler bu durumun mantık dışı veya bilim dışı gibi sınırlara uygun olmadığına anlaşılacağını söyleyerek Mirâç konusuna karşı çıkan bilim insanlarına oldukça yerinde bir cevap vermiştir.¹⁴²

Nasr modern bilimin sınırlandırmaları ile bu konunun sınırlandırılmasının doğru olmadığını farklı alanlarda değerlendirilmesi gereken bu konunun bu yolla modern bilimin indirgemeciliğine maruz kaldığını söylemiştir. Ayrıca modern bilimin yaptığı bu indirgemecilik ile Mirâç'ın yanında Hz. İsa'nın göğe yükselişi ve Kur'an-ı Kerimde ve kutsal kitaplarda öteki dinlerin olaylarına değinilmesi gerçek dışı ve hayali olarak değerlendirilmektedir. Buna ek olarak Nasr, modern bilimin yalnızca fiziksel gerçekliği kabul ettiğini öteki gerçeklik derecelerini özellikle de ruhu kabul etmediğinden bahsetmiştir. Nasr bu durum ile alakalı modern bilimin kesin yönlere karşı yıkıcı bir güç oluşturduğunu bu nedenle de bir trajediye dönüştüğünü söylemiştir.¹⁴³

Nasr Mirâç için varlığın en yüksek konumuna olan yolculuk olduğuna işaret ettiğini yoksa basit bir şekilde astronomik bir yolculuk olmadığını söylemiştir. Devamında bu konuda ki görüşünü şu şekilde açıklamaktadır: Allah Resulünün Mirâç'ı fiziksel olmasının yanı sıra ruhen de olmuştur. Ruhen demek ise Allah Resulünün varlığının her parçasında bütünleştiği son tecrübesi olan tevhidi bütün olarak idrak etmesidir. Ayrıca eğer bir kimse

¹⁴² Nasr, a.g.e. s. 35

¹⁴³ Nasr, a.g.e. s. 36

geleneksel evrenin birçok derecesinin bulunduğunu fakat modern bilimin gerçekliğinin sadece fiziksel gerçeklik olduğunu anlar ise Mirâc ile alakalı olarak bilim dışı veya mantıksal olmayan bir durumun olmadığını anlayabilir demiştir. ¹⁴⁴

Sonuç olarak eserin içerisinde yazarın en fazla üzerinde durduğu bölümlerden birisi de Mirâc'tan bahsettiği bu bölümdür. Bu durumda Nasr'ın bu bölüme bu kadar fazla önem vermiş olmasının nedeninin, bu konunun kendi eserlerinde sıklıkla eleştirdiği modern bakışın eleştirilerinin açık hedefi olmasından ötürü olduğunu düşünebiliriz. Nitekim modern bilim pozitivist bir bakışa sahip olmasından ötürü Kur'an-ı Kerim'in bahsetmiş olduğu Mirâç konusunu inkâr etmektedir. Fakat onun bahsettiği şekilde Müslüman olan öğrencilerin bu bakıştan etkilenmesi nedeniyle bu konunun üzerinde fazlaca durduğunu düşünebiliriz. Nasr'ın bu konu ile alakalı olarak modern bilime verdiği cevaplar mantık çerçevesinde olmuştur. Ayrıca modern bilimin yapısını analiz ederek yaptığı eleştirilerle oldukça doyurucu cevaplar vermiştir. ¹⁴⁵

3.5. Hicret

Hicret, İslam'ın daha fazla alana yayılmasına vesile olması ve İslam Devletinin kurulmasına ortam hazırlaması nedeniyle Allah Resulünün ve Müslümanların hayatında önemli bir yere sahiptir. Nitekim Müslümanların takvimini oluşturan hicri takvimde de başlangıç olarak Hicret'in kabul edilmiş olması Hicret'e verilen önemi göstermektedir. Bütün siyer eserlerinde bahsedilen ve önem verilen bir konu olan bu kavramın Nasr'ın eserinde olmaması düşünülemezdi. Bu nedenle o, eserinin 6.bölümünü Hicret konusuna ayırmıştır. Nasr, Miracın Allah Resulünün hayatında manevi olarak övünç almış olduğu bir olay olmasına rağmen dünya yüzeyinde onun bir anda takipçilerinin olmasına yol açmadığından bahsetmiştir. Onun her fırsatta Mekke'de iken saldırılara ve baskılara maruz kaldığını söylemiştir. Bunun sonrasında Allah Resulünün hem eşi Hatice'nin hem de amcası Ebu Talib'in hayatını kaybetmesinden sonra Hz. Peygamberin hayatı daha da zorlaşmıştı. Allah Resulü tebliğini daha fazla yere ulaştırmaya çalıştı fakat oralardan da kovuldu. Nasr, bu dönemin Allah Resulünün hayatında yaşadığı en zorlu zamanları olduğunu söylemiştir. Nitekim bu dönemde bütün kapılar ona kapanmıştı. Bundan sonra adı İslam'dan sonra Allah

¹⁴⁴ Nasr, a.g.e. s.36

¹⁴⁵ Nasr, a.g.e. s. 36

Resulünün şehri anlamında şehir ya da Medine anlamında kullanılan Yesrib'den bir grup insan Allah Resulü ile görüşmüştü. Ve Allah Resulünü kendi şehirlerine, kabileler arasındaki anlaşmazlıkları çözüp onlar arasında hüküm veren olması için davet ettiler. Bu görüşme 622 yılında Mekke'deki hac dönemi boyunca oldukça gizli bir şekilde gerçekleştirilmişti.¹⁴⁶

Nasr, Allah Resulünün yaptığı bu görüşmenin Allah katından bu dinin tam olarak kurulabileceğine ve daha uzun bir süre devam edebileceğine bir işaret olduğunu söylemiştir. Dolayısıyla Allah Resulü bu teklifi kabul etmesi sonucunda genç İslam toplumunun üyelerinden küçük bir grubu Mekke'den Medine'ye gönderdi. Yazarımız bu yolla Müslümanların planlarının tespit edilemeyebileceği için bu yolu tercih ettiklerini söylemiştir. Nihayet geride sadece Allah Resulü, Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ali'nin kaldığını söylemiştir. Bu süre içerisinde Mekkeliler Allah Resulünün kararlı duruşundan ve bu çabalarının başarıya ulaşmasından korktular. Allah Resulünün evine saldırıp onu öldürmeye karar verdiler. Nasr, devamında hayatının sona ermesine yol açacak olan bir kişi için açık bir şekilde böyle bir zaman önemli bir zamandır; ifadesini kullanmıştır.¹⁴⁷

Nasr, Allah Resulünün diğer insanlar gibi olmadığını Cenab-ı Allah'ın peygamberine verdiği görevleri yürütürken koruduğundan ve müşriklerin zarar vereceği anda evini terk etmesi konusunda ona yol gösterdiğinden bahsetmiştir. Bu korkulu gecede Allah Resulü ve Hz. Ebu Bekir yola çıktığı sırada Hz. Ali, Allah Resulünün yatağında yatmıştır. Bundan sonra düşmanlar Allah Resulünün evini kuşatmışlar ve hiçbir kabilenin sorumlu olmaması için saldıracakları sırada hepsinin birlikte saldırmasına karar vermişlerdir. Suikastçılar kılıçları ile birlikte Allah Resulünün evine girdikleri sırada yatağın örtüsünü kaldırdılar ve yatakta genç Hz. Ali'yi buldular. Hz. Ali ki İslam takipçilerinin hayatını kurtarmak için ölümün tehlikesini kabullenmişti. Müşrikler kızgınlıkla evi terk ettiler ve öldürmek için plan yaptıkları Allah Resulünü aramaya devam ettiler.¹⁴⁸

Bu sırada Allah Resulü ve Hz. Ebu Bekir Medine'ye doğru yol aldılar ve bir mağaraya sığındılar. Kureyşliler onların kumdaki ayak izlerini takip ettiler ve bu izlemenin

¹⁴⁶ Nasr, a.g.e. s. 37

¹⁴⁷ Nasr, a.g.e. s. 38

¹⁴⁸ Nasr, a.g.e. s. 38

sonunda mağaranın önüne vardılar. Nasr, geleneğe göre, Kureyşlilerin mağaranın önünde bir örümceğin geniş bir ağ örmüş olduğunu ve bir güvercinin yuva yaptığını müşahade ettikleri için içeriye girmediklerini söylemiştir. Kureyşliler mağaranın önünde bir örümcek ağına rastladıkları sırada eğer mağaraya birisi girmiş olsa bu ağ bozulurdu diye düşünmüşlerdir. Yazar Allah'ın yeryüzündeki tabiiata emir vermesi ile Allah Resulünün ve Hz. Ebu Bekir'in hayatının kurtarıldığından bahsetmiştir. Daha sonra müşrikler yaptıkları aramanın sonuçsuz kalması üzerine Mekke'ye geri dönmüşlerdi.¹⁴⁹

Nasr, mağarada yaşanan olayın tarihsel öneminden ziyade İslam'ın kuruluşu konusunda oldukça önemli bir olay olduğunu söylemiştir. Nitekim Allah Resulünün Mirâç olayını yaşaması, sonraki birçok Müslümanın kendi dinlerinin manevi anlamıyla ilgilenmeye başlamalarına yol açmıştır. Bu durumdaki gibi Allah Resulünün mağarada yaşadıkları da Müslümanların manevi dünyasına katkıda bulunmuştur. Daha sonra Nasr, mağaranın dışarıdan gizli olduğu gibi insanın da kalbinin dışarıdan gizli olduğunu aslında bu yolla mağaranın, kalbi simgelediğini söylemektedir. Eğer Cenab-ı Hak bir kimsenin gerçek dostu olursa, o kimsenin kalbini de dış tehlikelerden; Allah Resulünü ve Hz. Ebu Bekir'i koruduğu gibi koruyacağından bahsetmiştir. Nitekim bu konuda Celalettin Rumi'nin Divan-ı Kebîr adındaki eserinde şöyle söylemiştir:

“Göğsünü bir mağara olarak düşün.

Ruh dostluğundan geri çekilince

Eğer mağara gerçekten yoldaşın olursa

O halde mağaraya gir, mağaraya gir.”¹⁵⁰

Nasr'ın bahsetmiş olduğu gibi Allah Resulünün hayatında yaşadığı olayların çeşitli sembolleri ifade ettiği bu manada birçok Müslümanın manevi dünyasına katkı yaptığını söylemiştir. Celalettin Rumi'den getirdiği örneği incelediğimizde de bu olayların bahsedildiği gibi çeşitli sembollere dönüştüğünü ve manevi anlamları içermeye başladığını net bir şekilde görebiliriz. Buna ek olarak Nasr, örümcek ağı yaratılmış bir dünyanın ve kâinatın ta kendisini ki aynı zamanda ruhlar âleminin ve ilahi varlığın örtülmesinin veya

¹⁴⁹ Nasr, a.g.e. s. 38-39.

¹⁵⁰ Nasr, a.g.e. s. 39.

açığa vurulmasının bir sembolü olduğunu söylemiştir. Bu durumdan da anlaşılmaktadır ki hicret olayında Allah Resulü ve Hz. Ebu Bekir'in mağaradaki durumları ve orada karşılaştıkları olaylar İslam edebiyatında ve şiirlerinde (Rumi örneğinde olduğu gibi) öne çıkan önemli bir konu olarak ele alınmıştır.¹⁵¹

Daha sonra Allah Resulü ve Hz. Ebu Bekir, tehlikenin geçmesi ile birlikte mağaradan ayrıldılar ve yeni din için yeni bir döneme girdikleri yer olan Medine'ye doğru yola çıktılar. Nasr bahsedilen bu tarihin Arapların Tarihi olmadığını aksine dünyanın çoğunluğunun tarihi olduğunu söylemiştir. Nasr, İslam toplumunun bu önceki hicretinin yeni dinin kaderinde önemli bir etkisi olduğunu ve bu olayla birlikte hicretin Müslümanların takviminin başlamasına etki eden bir olay olduğundan bahsetmiştir. Nasr takvimin başlangıcının bu olay kabul edilmiş olmasında diğer takvimlerin aksine, Allah Resulünün Medine'ye yaptığı göçün, görevini yerine getirmesinin ehemmiyetine ek olarak bu olayın İslam dininin kaderini etkilemesinde önemli bir yere sahip olması nedeniyle de başlangıç noktası olarak belirlendiğini söylemiştir.¹⁵²

Medine'ye Hicret ile alakalı olarak Nasr, Allah Resulünün bir toplum lideri olması ve toplumsal yaşama tam anlamıyla girmesi açısından hayatında önemli bir vurgu olduğundan bahsetmiştir. Nasr, bu manada Allah Resulünün hayatında Allah'a yakınlık açısından Allah Resulünün yaşadığı olayların ilki olarak Mirâç, ardından Hicret'in önemle hatırlanması gereken olaylar olduğundan bahsetmiştir. Nasr, Hicret konusu üzerine Allah Resulünün bütün peygamberler gibi Allah tarafından seçildiğini, sınındığını, ona şekil verildiğini ve onun da kemale erdirildiğini söylemiştir. Fakat Allah, Hz. Peygamberi sadece dünyayı düzeltmek ve yeniden oluşturmak için göndermiştir. Buna ek olarak Allah Resulü Medine'deyken İlahi İrade'nin yardımı ile insanların çoğuna şekil vermişti. Çünkü o hem içsel hem de dışsal olarak İlahi İrade'ye göre yaşamasından dolayı bu durumu gerçekleştirebildiğini söylemiştir.¹⁵³

Nasr, günümüz ile alakalı bir problem olarak gördüğü dünyanın değiştirilmesini kendini değiştirmeden yapmaya çalışanlar ile alakalı olarak, evrensel doğruların yeni

¹⁵¹ Nasr, a.g.e. s. 39.

¹⁵² Nasr, a.g.e. s. 39-40

¹⁵³ Nasr, a.g.e. s. 40-41

açıklamalara ihtiyaç duyduğundan bahsetmiştir. İnsanların Allah Resulünün Medine'deki fiillerini taklit ettiklerini fakat bunu onun manevi yükselişini düşünmeden yapmaları nedeniyle başarılı olamadıklarını söylemiştir. Buna ek olarak Nasr, Allah Resulünün hayatındaki en önemli dersin Müslümanlar için dış dünyadaki İslami öğretileri uygulamak adına Allah Resulünün hayatına baktığımızda onun yönetici, komutan ve hakim olduğunu düşünmemizden sonra onun varlığın bütün derecelerine yükseldiğini ve manevi birliğin tadına baktığını da düşünmemiz gerektiğini söylemiştir. Bu manada Nasr, Allah Resulünün hayatını sadece bir açıdan değerlendirmenin onun vizyonunu ve görevini anlamamız açısından yeterli olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca Allah Resulünün, Allah'ın melekleri aracılığıyla kemale erdirilmesi ve yetiştirilmesini modern insanın düşünmemesinin bu problemi pekiştirdiğinden de bahsetmiştir. Bu manada Allah Resulünün normal insanlardan farklı olduğunu söylemiştir. Sonuç olarak Allah Resulünün hayatında Müslümanlar için özellikle manevi anlamda birçok derslerin var olduğunu ayrıca ihlaslı olmak ve doğruluktan şaşmak istemeyen kimseler için de derslerin bulunduğu bahsetmiştir. Dolayısıyla peygamberimizin, Allah'ın yarattıkları arasında en mükemmeli ve tam doğruluk açısından göz kamaştırıcı bir örnek olduğunu ifade etmiştir.¹⁵⁴

3.6. Allah Resulünün Medine'deki Hayatı

Nasr, eserinin devamında 7. Bölümde Allah Resulünün Medine'deki hayatını ele almış ve onun orada yaşadıklarını anlatmıştır. Nasr'ın eserinde böyle bir başlık açmasının nedenini düşündüğümüzde ise önceki bölümlerde bahsettiği gibi Medine'nin İslam toplumunun teşekkülü açısından büyük öneme sahip olması hakikatinden kaynaklandığını düşünebiliriz. Yine baktığımız zaman Nasr'ın bu bölüme fazla sayfa ayırmış olması da bahsettiğimiz bu önemi göstermektedir.

Nasr Allah Resulünün Yesrib'e girmesi ile birlikte Yesrib isminin Medine'tün Nebi'ye¹⁵⁵ çevrildiğini söylemiştir. Bu şehir ile alakalı olarak şehir içerisinde büyük ayrılıkların olduğunu söylemiştir. Ayrılıkların olduğu kişiler aralarında kan davası bulunan iki yerli kabileden Evs ve Hazreç kabileleridir. Bunlara ek olarak başlangıçta aralarında barış bulunan fakat daha sonra ise problemlere yol açan Yahudi topluluğunun da bulunduğu

¹⁵⁴ Nasr, a.g.e. s. 41-42

¹⁵⁵ Nebinin Şehri anlamındadır.

da bahsetmiştir. Daha sonra ise Hicret ile birlikte Medine'ye gelen Muhacir ismini alan Mekkeliler de bu şehrin yapısını oluşturmuştur. Bir de bu kimselere Medine'ye gelmelerinden sonra misafirperverlik yapıp yardımcı olan ensar diye nitelendirilen Medine'nin yerlilerinden de bahsetmiştir. Nasr, Allah Resulünün tüm bu farklı gruplar ile birlikte İslam'ın prensiplerine bağlı bütünlüğü olan bir toplum oluşturduğunu söylemiştir.¹⁵⁶

Allah Resulü Medine'de ki İslam toplumunu kurması aşamasında peygamberliğine yalnızca Arapların karşı çıkması ile karşılaşmamış buna ek olarak Hıristiyanlardan ve Yahudilerden kaynaklı engellerle de karşılaşmıştır. Tabii Nasr, bu süreçte Müslümanların dışarıdan en büyük tehlikeyi sabit bir şekilde İslam toplumunun büyümesinden çekinip onları yıkmak isteyen Mekkelilerden beklemekte olduklarını söylemiştir. Tüm bunlardan da öte Allah Resulü en fazla mağduriyeti Medinelilerin ve muhacirlerin içerisinde bulunan ve din konusunda gönülsüz olan Kur'an'ın kendilerini "münafık" diye isimlendirdiği kimselerden yaşamıştır. Nasr, bu surette Allah Resulünün inanılmaz derecede zor engellerle karşılaştığından bahsetmiştir. Nitekim Cenab-ı Allah kendi Resulünün karşılaştığı bu zorluklara karşı şu ayetlerle ona destek olmuştur:

*" O Allah'ın Resulü ve peygamberlerin sonuncusudur."*¹⁵⁷ ayeti ile Cenab-ı Allah onun son peygamber oluşunu açığa çıkarmıştır. Buna ek olarak başka bir ayette de bahsedildiği gibi Meryem oğlu İsa'nın İsrailoğullarına karşı kendisinin Allah'ın Elçisi olduğunu ve kendisinden sonra Tevrat'ı doğrulayıcı adı Ahmet olan müjdeleyici bir resulün geleceğinden bahsettiği ayette, Hz. Peygamber'e verilmiş desteğin başka bir şeklini göstermektedir.¹⁵⁸

Nasr, bu yolla Cenab-ı Allah'ın Allah Resulünü diğer Resulleri arasında rütbece yükselttiğini ve Medine gibi küçük bir şehirde kurulmuş İslam'ı, gelecekte Arap çöllerinden İmparatorluğun merkezine genişletmesi konusunda Cenab-ı Allah'ın bir zafer bahsettiğinden bahsetmiştir. Ve bu İslam devletinin Fransa'dan Çin'e kadar uzanmış olduğunu ve Müslümanlar için mükemmel bir İslam toplumu modelini oluşturduğunu söylemiştir. Allah Resulünün en başta giriştiği askeri mücadele Mekkeliler ile olmuştur.

¹⁵⁶ Nasr, a.g.e. s. 43

¹⁵⁷ Nasr, a.g.e. s.44. Bkz. Ahzab / 40

¹⁵⁸ Nasr, a.g.e. s.44. Bkz. es- Saff / 6

Mekkeliler, Medine’de kurulmuş olan bu toplumu yenebilmek için çevre bölgelerden birçok kabile ile işbirliği yapmış ve Müslümanları yenebilmek için her türlü yolu denemiştir. Nasr, Hicretin 2.yılında Müslümanların giriştiği ilk büyük savaşın Bedir savaşı olduğunu söylemiştir. Nasr bu savaşla birlikte savaşların Müslümanların zihinlerinde ve kalplerinde Cihad (Kutsal Savaş) olarak yerleşmiş olduğundan bahsetmiştir. Bu savaşın başka bir önemi ise: Allah Resulünün en büyük düşmanlarından olan Ebu Cehil’in öldürüldüğünden ve Amcası Abbas’ın ise esir edilip Medine’ye getirildiğinden bahsetmiştir. Müslümanların bu savaşı kazanmaları bunun Allah katından genç İslam toplumu için direkt bir işaret olduğunu göstermekteydi. Bu durum Müslümanları güçlendirmiş ve Medine’nin çevresindeki birtakım kabilelerle müttefiklik anlaşmaları yapmalarına yol açmış ve bu yolla bölgedeki pozisyonlarını güçlendirmişlerdir.¹⁵⁹

Nasr, Allah Resulünün katıldığı savaşlardan bahsettikten sonra İslam dininin sadece kılıç eksenli bir din olmadığını göstermek adına Hz. Peygamber’in bir hadisini örnek getirmiştir. Bu hadisinde Allah Resulü, yaptıkları savaşı küçük savaş diye isimlendirmiştir. Bunun üzerine ashab büyük savaşın ne olduğunu sorunca Allah Resulü, büyük savaşın nefis ile olan savaş olduğunu buyurmuştur.¹⁶⁰ Nasr, bu örneği getirmek ile genellikle İslam dininin yayılışı hakkında oryantalistlerin, İslam dininin kılıç ile yayıldığı iddiasına cevap olarak böyle bir şeyin mümkün olmadığını çünkü savaşın bu süreçte bir araç olduğunu, asıl amacın İslam’ın yaşanması olduğunu söylemiştir. Nasr, İslam dininin; hayatın vazgeçilmez bir gerçekliği olan savaşa ilgisiz kalmak yerine onu belirli sınırlar çerçevesinde yasallaştırdığından bahsetmiştir. Sonra ki dönemde İslam dünyası diğer medeniyetlerle kıyaslanacak seviyeye gelmiştir. Nasr, Batılılar tarafından İslam’a yöneltilen savaş eleştirisine karşı son dönemlerde dünya savaşlarında karşılaşılan toplu insan ölümlerini öne sürerek böyle bir savaş fikrinin İslam dünyasının içerisinden çıkmadığını gerçeği görmek adına en azından bunun söylenmesi gerektiğini söylemiştir.¹⁶¹

Nasr, İslam’ın özellikle de Allah Resulünün İslam’ın kuruluşu ve yaptığı savaşlardaki rolü hakkındaki modern yorumların yanlış anlaşılardan ibaret olduğunu

¹⁵⁹ Nasr, a.g.e. s. 44-45.

¹⁶⁰ Temel hadis kaynaklarında yer almayan bu hadis hakkında bkz. Aclûnî, Keşfü'l-hafâ (nşr. Abdülhamîd b. Ahmed el-Hindâvî), I-II, el-Mektebetü'l-Asriyye 1420/2000, I, 486.

¹⁶¹ Nasr, a.g.e. s.45

söylemiştir. Buna ek olarak Allah Resulünün Hz. İsa ve Buda gibi inziva yolunu tercih etmek yerine dünyaya katıldığını ve dünyayı dönüştürdüğünü söylemiştir. Allah Resulünün bu durumu tıpkı Eski Ahitte bulunan hükümdar peygamberlerden Hz. Davut ve Hz. Süleyman gibidir. Nasr, bu manada İslam'ın bütün insanları kapsayan bir yola sahip olduğunu söylemiştir. Buna ek olarak Nasr, İslam dinindeki savaşın yeryüzünde dengeyi oluşturmak ve devam ettirme şekliyle olumlu bir yöne sahip olduğundan bahsetmiştir. Bu manada İslam isminin selam ve teslimiyet isminden gelmesi de bahsedilen bu amacın dışında olmadığı göstermektedir. Buna ek olarak bu dengenin sınırları oluşturulmuş olan savaşlar aracılığıyla gerçekleştirildiğini söylemiştir. Ayrıca Allah Resulünün yaptığı savaşlardaki zaferleri ile genç İslam toplumunun gücünün sağlamaştırılmasının paralel olduğunu söylemiştir.¹⁶²

Nasr, Allah Resulünün Medine'ye gelişinden iki yıl sonrasında namaz kılınırken Müslümanların yöneldiği taraf olan kiblenin, Kudüs'ten Mekke'ye çevrildiğini ayrıca bu zamanda İslam'ın önemli ibadetlerinden olan Ramazan ayındaki oruç ibadetinin de farz kılındığını söylemiştir. Bunun gibi Allah Resulünün Medine'de bulunduğu zamanlarda İslam'ın önemli ibadetlerinden birisi olan hac ve kurban ibadetinin emredildiğini söylemiştir. Yine burada bulunduğu zamanlarda Allah'ın iradesi ile İslam'ın ilk zaferi elde edilmiş ayrıca Allah Resulü tarafından ilk defa İslam dininin uygulamaları burada oluşturulmuştur. Nasr, daha sonrasında Müslümanlar tarafından Bedir'de yenilgiye uğratılan Mekkelilerin; Müslümanlara saldırmaktan vazgeçemediklerini ve Hicretten 3 yıl sonra Ebu Süfyan'ın önderliğinde 3 bin kişilik bir orduyla Müslümanların üzerine yürüdüklerinden bahsetmiştir. Bunun ardından Nasr, Uhud savaşında Müslümanların çok zorlu bir çarpışmada bulduklarını söylemiştir. Nitekim savaşın başlarında Müslümanların başarılı olduğunu fakat daha sonrasında Halid b. Velid tarafından yürütülen karşı atak ile yenilgiye uğratıldıklarından bahsedilmiştir. Bu savaşta Allah Resulü yaralanmış ve birçok Müslümanın şehit olmasının dışında peygamberin amcası olan Hz. Hamza'nın da şehit edildiğini söylemiştir. Fakat bu durum Müslümanların azmi konusundaki kararlılıklarını etkilemediklerinden belirtmiştir.¹⁶³

¹⁶² Nasr, a.g.e. s.46

¹⁶³ Nasr, a.g.e. s.46- 48

Nasr, Hicretten 5 yıl sonra Mekkelilerin Medine'ye son bir saldırıda bulduklarını söylemiştir. Bu saldırıda Mekkeliler 19 bin kişi ile Medinelilerin üzerine yürümüşlerdi. Bu süreçte Allah Resulü, İranlı sahâbi olan Selman (r.a)'ın tavsiyesi ile çok faydalı bir askeri strateji uygulamıştı. Bu strateji Medine'nin etrafına hendekler kazmak suretiyle savunma stratejisiydi. Hendek kazmanın yanı sıra Allah Resulü çevre kabilelerle diplomatik anlaşmalar yoluna da gitmişti. Mekkeliler, hendekleri aşmaya çalışmış olmalarına rağmen başarılı olamayıp hüsrana uğradılar ve Mekke'ye geri döndüler. Nasr, bu savunma savaşının İslam'ın Arabistan'daki son savunma savaşı olduğundan bahsetmiştir. Bundan sonra Müslümanların sayısı hızlı bir şekilde artmış ve sonrasında bütün Arabistan'a yayılmıştı. Bu manada Nasr Medinelilerin karşılaştıkları bu zorluklar sonucunda daha çok birlik olup toplum haline geldiklerinden bahsetmiştir.¹⁶⁴

Buna ek olarak Nasr, Allah Resulünün İslami uygulamalarında Müslümanların karşılaştığı birçok problemi çözdüğünden bahsetmiştir. Allah Resulünün yeri geldi mi yönetici, hâkim, rehber ve öğretmen olduğunu ve bu surette karşılaşılan problemlerin o hayatta iken rahatlıkla çözüldüğü söylemiştir. Bunun sonucu olarak Allah Resulünün birçok farklılıkları olan bu insanları bir çatıda toplayıp ümmet haline getirdiğini, ayrıca Allah Resulünün oluşturmuş olduğu bu ümmetin büyük zorluklar sonucunda kısa bir zamanda ümmet haline dönüştürüldüğünden bahsetmiştir. Bunun sonucunda Medine İslam'ın merkezi haline getirilmişti. Nasr, bölümün devamında Hudeybiye Antlaşmasından bahsetmiş ve Müslümanların yaşadıkları diplomatik ilişkilere değinmiştir. Bu antlaşmayı Hz. Osman aracılığıyla Allah Resulünün Mekke'de hac ya da umre ibadetlerini yapmaları amacıyla yaptıklarını söylemiştir. Elçilik görevi için gönderilen Hz. Osman'ın alıkonulmasının ve Müslümanların bu olay üzerine Mekkelilerin üzerine yürümek adına bir ağaç altında Allah Resulüne geri dönmeden biat etmesi olayından bahsetmiştir. Nasr ayrıca başlangıç aşamasındaki İslam toplumunun Allah Resulüne yaptıkları bu bağlılığın sonraki dönemler içinde büyük öneme sahip olduğunu belirtmiştir. Fakat Mekkelilerin Hz. Osman'ı serbest bırakması ve umre için izin vermesi sonucunda antlaşma yapma teklifini sunmuşlar ve Allah Resulü de bu teklifi kabul etmiştir. Nasr, kabul edilen bu teklifin gelecekte Müslümanların yararına bir siyasi zafer olduğundan bahsetmiştir. Daha sonrasında Medine

¹⁶⁴ Nasr, a.g.e. s. 48-49.

döneminde Müslümanların Hayber Kalesinde Yahudilerle savaştıklarından ve zaferi elde etmelerinin sonucunda İslam Şariatında cizye diye bilinen vergiyi Yahudilerden almışlardır. Sonrasında İslam dininin yayılışı ile birlikte Çin'den Afrika'ya kadar karşılaşılan birçok Gayr-ı Müslim topluluktan cizye alındığından bahsetmiştir.¹⁶⁵

Nasr, Hayber Savaşı boyunca Hz. Ali'nin savaşın zor ve önemli durumlarında olağanüstü cesaret ve yiğitlik gösterdiğini söylemiştir. Hz. Ali'nin Allah Resulü ile birlikte Tebuk Savaşı dışında her savaşa katıldığından bahsetmiştir. Fakat Hayber Savaşında gösterdiği cesaretin, güçlülüğün ve yiğitliğin Müslümanlar arasında dillere destan hale geldiğini söylemiştir. Onun hiçbir savaşta düşmana arkasını dönmediğini ve onun lakabının Allah'ın Aslanı (Esedullah) olduğunu daha öncesinde gösterilmemiş kahramanlıklar yaptığını ifade etmiştir. Nasr, bu manada Şii olmasından hareketle gördüğümüz gibi Hz. Ali'ye çokça övgülerde bulunmuştur. Fakat Nasr'ın yaptığı bu övgüleri incelediğimiz zaman Hz. Ali'nin Hayber'deki kahramanlığı ile alakalı yalnızca Şii kaynaklarında görülen bir rivayet değil de Ehl-i Sünnet kaynaklarında da görülen bir rivayet olduğu görülmektedir. Bu manada Nasr'ın bu bölümde Ehl-i Sünnet ile ortak yorumlarda bulunduğunu görmekteyiz.

166

3.7. Mekke'nin Fethi ve Allah Resulünün Hayatının Son Yılları

Nasr'ın belli bir sıralama ile ele aldığı konulardan bir diğeri de Allah Resulünün Mekke'yi fethetmesi ve ömrünün son yıllarında yaşadığı olaylardan bahsettiği bölümdür. Nasr, devamında Hicretten sonra 5. yılda Allah Resulünün ensar, muhacir ve çokça bedevilerden oluşan bir ordu ile Mekke'ye yürüdüğünü söylemiştir. Mekkeliler bunun üzerine teslim olmuşlar ve şehri Müslümanlara bırakmışlardır. Buna ek olarak Ebu Süfyan'ın da direnmekten vazgeçip Müslüman olduğundan bahsetmiştir. Ayrıca Nasr Müslümanların önceki dönemde çok zorluklarla karşılaştıklarından ve işkencelere uğradıklarından fakat sonrasında Allah'ın yardımı ile eski şehirlerine girdiklerinden bahsetmiştir. Nasr, Allah Resulünün şehri ele geçirdikten sonra kendilerine karşı çıkanları affettiğini ve onlara emân verdiğini ayrıca bu surette o kişilerin Müslüman olduğundan da bahsetmiştir. Bunun sonucunda Mekkelilerin affedildiklerini böylelikle yeni topluma kabul

¹⁶⁵ Nasr, a.g.e. s. 48-51.

¹⁶⁶ Nasr, a.g.e. s. 51.

edildiklerini söylemiştir. Bunun dışında Nasr, Allah Resulünün hedefinin doğruluğa ve adalete dayalı bir düzen oluşturmak olmasının yanında Allah Resulü bu hedefine muhalif davranmamış olup ayrıca kendilerine yapılmış işkencelere rağmen karşılığında aynısını yapmamış ve hiçbir kindarlık ve düşmanlık göstermemiştir. Nitekim Nasr'ın bahsettiği Allah Resulünün hakkı önde tutmasına dair başka bir örneği ise Allah Resulünün çok sevdiği amcası Hz. Hamza'nın bir köle olan Vahşi tarafından öldürülmesine rağmen sırf Vahşi İslam'ı kabul etti diye onu affetmesi olayıdır. Çünkü eğer Allah Resulünün hakkı önde tutmadığını düşünmüş olsaydık bu durumda Hz. Peygamber'in, Vahşi'den intikam almasını görürdük fakat tam tersi olmuştur. Bu konu ile alakalı olarak Allah Resulü, din kardeşliğinin öz kardeşlikten daha üstün olduğunu söylemiştir.¹⁶⁷

Nasr, Allah Resulünün Mekke'yi fethetmesinden sonra Kâbe'nin içerisindeki materyalizmi gösteren putları yıkarak temizlediğini söylemiştir. Nasr, Allah Resulünün Kâbe'deki putları kırma işine Hz. Ali'nin de yardımcı olduğunu ayrıca en büyük putlardan olan Hübel'i yıkma görevini yerine getirdiğinden bahsetmiştir. Nasr, Allah Resulünün Kâbe'nin duvarında bulunan resimleri ve ikonları sildiğini fakat bir tek Meryem oğlu İsa'nın resimlerini silmediğini söylemiştir. Bu nedenle Allah Resulünün yaptığı bu fiilin yalnızca İslam'ın saygısını göstermekten de öte bu durumun Kur'an'daki birçok ayeti yansıtmasından dolayı saygı gösterdiğini söylemiştir. Bundan başka Nasr, bu durum "Kutsal Sanat" ile alakası olduğu için böyle bir hadisenin gerçekleştiğini söylemiştir. Allah Resulünün koruduğu bu resim ile alakalı olarak Nasr, Meryem oğlu İsa figürünün diğer putlardan farklı olduğu için ve Kutsal Sanat'ın kurallarına ve metotlarına göre yapıldığı için Allah Resulü tarafından korunduğunu söylemiştir. Nasr'ın böyle bir açıklamada bulunması onun gelenekselci kimliğinden kaynaklıdır. Ayrıca bu rivayet onun Kutsal Sanat, Kutsal Bilim şeklinde nitelendirdiği ve Modern Dönemden önceki birçok dinin ve öğretinin geleneksel kurallar çerçevesinde belirli açılardan benzerlik taşıdığına dair görüşünü bu yolla desteklediğini göstermiştir. Çünkü Allah Resulünün Meryem oğlu İsa ikonunu silmemesinin bu ikonun Kur'an'ın perspektifini yansıtmasından kaynaklandığını belirtmiştir.¹⁶⁸

¹⁶⁷ Nasr, a.g.e. s. 53-54 / Bahsedilen Hadis ile alakalı bkz. Bu rivayet temel hâdis kaynaklarında geçmemektedir.

¹⁶⁸ Nasr, a.g.e. s. 54-55.

Nasr Allah Resulünün yaptığı mücadelelerin ve Mekke'yi fethetmesinin sonucunda Allah'ın dinini yeryüzünde yayması konusunda önemli bir adım atmış olduğunu söylemiştir. Bunun ardından Nasr, Allah'ın Resulüne verdiği zaferden bahsettiği Nasr Suresini, örnek olarak getirerek Allah Resulünün Mekke'nin fethi ile elde ettiği zaferi bu yolla net bir şekilde göstermiştir:

1. *Allah'ın yardımı ve zaferi geldiği,*
2. *Ve insanların bölük bölük Allah'ın dinine girmekte olduklarını gördüğün vakit*
3. *Rabbine hamdederek O'nu tesbih et ve O'ndan mağfiret dile. Çünkü O, tevbeleri çok kabul edendir.*¹⁶⁹

Nasr, bu ayetten yola çıkarak Müslümanların Mekke'ye girme konusundaki zaferi onların, Arabistan'ın tamamına hâkim olmaları konusunda kilit nokta olduğunu gösterdiğini söylemiştir. Bu süreçte Allah Resulünün Huneyn'de Hevazin kabilesi ile tehlikeli bir karşılaşmada çatışmada bulunduğunu ve bunu kazandığını söyleyerek bu manada zorluklarla da karşılaştığını söylemiştir. Allah Resulünün tüm bunların sonunda Medine'yi dini ve siyasi bir merkez haline getirdiğinden bahsetmiştir. Ayrıca Hicretin 9. yılında Medine'ye İslam'ı kabul etmiş kabilelerin gelmesi ve biat etmeleriyle Allah Resulü Arabistan'ı İslam sancağı altında birleştirme gayesine girdiğini öne sürmüştür. Nasr, İranlı olan Selman-ı Farisi'nin de İslam'ı ilk kabul edenlerden olduğunu ve İslam'a ilk giren Farslı olduğundan bahsetmiştir. Nasr, Selman-ı Farisi'nin İranlı olarak İslam'a girmesi ile sonraki zamanlarda İranlıların İslam'a girmeleri konusunda öncü olduğunu söylemiştir. Bunun gibi Bilal-i Habeşi'nin de siyahi Müslümanların İslam'ı kabul etmeleri konusunda öncü olduğundan bahsetmiştir. Nasr'ın Selman-ı Farisi'den önemle bahsetmiş olmasını yine onun da İranlı olmasına bağlayabiliriz.¹⁷⁰

Nasr Hicretin 10. yılında Allah Resulünün hac yapmak amacıyla Mekke'ye geldiğini ve bu haccın Veda Haccı olduğunu söylemiştir. Bunun Allah Resulünün hayatında unutulmaz önemli bir esas olduğunu gösterdiğini söylemiş ve bu konunun önemi açısından şu ayeti örnek vermiştir:¹⁷¹

¹⁶⁹ Nasr, a.g.e. s. 55. Bkz. Nasr / 1-3.

¹⁷⁰ Nasr, a.g.e. s. 57.

¹⁷¹ Nasr, a.g.e. s. 58.

“Artık onlardan korkmayın, benden korkun. Bugün size dininizi ikmal ettim, üzerinize nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslâm'ı beğendim.”¹⁷²

Nasr bu ayeti örnek olarak getirerek bu son Veda Haccı ile birlikte Allah Resulünün vefatının yaklaştığını haber verdiğini belirtmiştir. Bunun ardından Allah Resulünün Arafat'ta Müslümanlara yaptığı Veda Hutbesini Mevlana M. Ubeydullah'ın “*The Orations of Muhammad*” eserindeki tam metnini bütün halinde sunmuştur.¹⁷³

Nasr, Allah Resulünün Veda Haccından sonra Mekke'den Medine'ye döndüğünde önemli bir hadise olan Gadir-i Hum¹⁷⁴ olayının yaşandığını söylemiştir. Nasr, bu olayın İslam tarihinde önemli bir etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Nitekim o, bu olayı şöyle anlatmaktadır: Bir Müslüman grup olan Ali'nin taraftarları anlamında Şii grup yaşanan bu olayı Allah Resulünün Hz. Ali'yi yerine geçen kimse olarak tayin ettiğini ve varisi olarak bıraktığını iddia etmektedir. Sünni kaynakların ise bu olaya üstü kapalı dokunduğunu ve farklı bir yorumlamada bulduklarını söylemiştir. Ayrıca veraset konusunun da siyasi anlamda olmadığını savunmuşlardır. Allah Resulünün hayatında yaşanılmış olan bu tarihi olayın Şiiler ve Sünniler tarafından farklı şekillerde aydınlatıldığını belirtmiştir. Nasr, devamında İslam'ın içerisinde bulunan yorum farklılıklarından birisi olan Sünni ve Şii yorum farklılığın zannedildiği gibi büyük farkları içermediği aksine İslam'ın birliğine sahip olduklarına atıfta bulunmuştur. İddia edildiği gibi Şii, Sünni arasında büyük ayrılıkların olmadığı fakat günümüzde modernizmin Şii ve Sünni arasındaki farklılığı da tehdit ettiğinden bahsetmiştir. Nasr devamında Şii kaynaklarından Gadir-i Hum olayı ve Allah Resulünün bu konudaki söylevi ile alakalı bilgiler sunmuştur.¹⁷⁵

Nasr, bu konu ile alakalı olarak sunduğu bilgileri Şii kaynak olarak kabul edilen *Hayâtü'l-Kulûb* adlı eserin J.L Merrick tarafından İngilizce tercümesinden tekrar alıntı yapmıştır. Bu konu ile alakalı olarak Nasr'ın alıntı yapmış olduğu bu bölümde hac ibadeti

¹⁷² Maide/ 3

¹⁷³ Nasr, a.g.e. s.58-59. Bkz. Maulana M. Ubaidul Akbar, *The Orations of Muhammad*, Lahore, 1954, pp. 79-78 [wit certain modifications]).

¹⁷⁴ Gadir-i Hum olayı, Ahmed b. Hanbel'in naklettiği rivayete göre Hz. Peygamber bir sefer esnasında Gadir-i Hum denilen yerde konaklamış, öğle namazını kıldırdıktan sonra Hz. Ali'nin elinden tutup, “Ben kimin mevlâsı isem Ali de onun mevlâsıdır. Allahım, ona dost olana sen de dost ol, ona düşman olana sen de düşman ol!” konuşmasını yapması ve bunun ardından ölümüne işaret etmesi olayıdır. (Müsned, IV, 281). Bkz. Ethem Ruhi Fığlalı, “*GADİR-i HUM*” Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA), c. 13, s. 279

¹⁷⁵ Nasr, a.g.e. s. 61-62

sona erdikten sonra Allah Resulünün Müslümanlarla beraber Medine'ye doğru yola çıktığını ve Gadir-i Hum bölgesinde durmuş olduklarından ve ardından Allah Resulünün Müslümanları etrafına toplayıp Allah'a kavuşmasının yakın olduğunu haber verdiğinden bahsetmiştir. Ardından Allah Resulünün, Hz. Ali'nin elini tutup havaya kaldırıp "Kim beni Mevla olarak kabul ediyorsa Ali de öyledir. Ey Rabbim Ali'nin dostu olanlarla sende dost ol. Ona düşman olanlarla sende düşman ol ve Onu terk edenleri sen de terk et." dediğinden bahsetmiştir. Ardından "Ali benim kardeşimdir ve benden sonra halife ve lider de odur ve Musa için Harun ne ise benim içinde Ali öyledir ve benden sonra da peygamber gelmeyecektir." şeklinde Allah Resulüne ithaf edilen bir konuşmayı da yine aynı kaynaktan alıntı yapmıştır.¹⁷⁶

Nasr, bunun ardından Sünni kaynakların ise Şii kaynaklarla aynı olmadığını fakat bazı Sünni hadis literatüründe Allah Resulü ile Hz. Ali'nin arasında özel bir ilişkinin olduğundan bahsettiklerini söylemiştir. Örneğin Gadir-i Hum olayına İbn Mace'nin Süneni, Tirmizi ve Ahmet b. Hanbel'in özel olarak değindiklerini söylemiştir. Ayrıca Allah Resulünün "Ben kimin mevlası isem Ali'de onların mevlasıdır" adlı hadisinin Tirmizi ve Ahmet b. Hanbel gibi öne çıkan hadis kaynaklarında geçtiğinden bahsetmiştir. Nasr bunun ardından hadis kaynaklarında geçen "Mevla" kelimesinin Şii ve Sünniler tarafından farklı anlaşıldığını söyleyerek bu kelimeyi derinlemesine incelemeye almaktadır. Bu kelimenin nereden türediğini ve hangi anlamlara geldiğini sorgulamaktadır. Ardından mevla kelimesinin hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde mevla ve vâris kelimelerini içerdiğini söylemiştir. Fakat bu durumun ne Allah Resulünün politik anlamdaki vârisi ne de Hz. Ali'nin vâris olarak atandığının kabul edilmediği anlamlarına gelmediğini söylemiştir.¹⁷⁷

Bu manada Gadir-i Hum olayının İslam tarihinde sonraki İslam toplumu için önemli bir olay olarak kaldığını söylemiştir. Bu olayın ardından Allah Resulü Medine'ye dönmüş ve hastalığa yakalanmıştır. Hicretin 10. yılında Rebiül Evvel ayının 13. gününde arkasında bıraktığı görkemli işlerle Allah'ın katına yükselmiş olduğunu söylemiştir. Ardından

¹⁷⁶ Nasr, a.g.e. s. 62-67.

¹⁷⁷ Nasr, a.g.e. s. 67-68

yeryüzünde nefes alan bir tek kişi kalana kadar İslam'ın devam edeceğini ve Allah Resulü'nün (a.s.m) Dünya'ya rahmet olacağını söylemiştir.¹⁷⁸

Bu bölümde Nasr'ın ele aldığı konuya baktığımızda Gadir-i Hum olayını incelemeye almıştır. Bu olayın her ne kadar siyerin içerisinde önemli olmasının yanında Şiiilerin ve Sünnilerin bu konudaki farklı yorumlarının olması da Nasr'a bu konuyu aydınlatma isteğini verdiğini düşünebiliriz. Her ne kadar Nasr'ın Şii oluşu nedeniyle Şii tarafında yorumlara yer verdiğini görsek de Nasr, keskin çizgilerle ayrıştırıcı ifadeler kullanmak yerine daha çok bu konu üzerine birlik fikrini yerleştirmeye çalışmış ve bu nedenle de hem Şii kaynakları hem de Sünni kaynaklarını bir arada vermiştir. Fakat her ne kadar iki kaynağa da yer verse de onun nesnel bir değerlendirmeye tam anlamıyla girdiğini söyleyemeyiz. Tabii kimi yerlerde Sünni kaynaklarından yaptığı alıntılarla da Şii kaynaklarının ittifak halinde olduğunu ve sadece yorumsal farklılıkların olduğunu söylemiştir. Yine bu bölümde Allah Resulünün hayatındaki kimi olayları inceler iken yeri geldiğinde Kutsal Sanat'a değinmesi ile gelenekselci kimliğini de göstermiştir.

3.8. Allah Resulünün Rolü ve Karakteri

Nasr'ın eserinin sonlarına doğru klasik siyer kaynaklarında Allah Resulünün hayatı anlatıldıktan sonra onun şemali, kişiliği vb. özelliklerinin anlatıldığına rastladığımız gibi burada da Allah Resulünün kişiliği, misyonu ve öne çıkan birtakım özellikleri gibi konulara da değinilmiştir. Bu manada bu bölümde Nasr'ın modern insanın zihin dünyasına hitap edecek şekilde tasvirlerde ve anlatımlarda bulunduğu da şahit olmaktayız.

Bölümün başlangıcında Nasr, Allah Resulünün çeşitli ayetlerde anlatıldığı gibi beşer olduğu, ilahi inkarnasyon vb. durumların onda mevcut olmadığını söylemiştir. Fakat öncesinde bahsettiği gibi Allah Resulünün beşer oluşunu birçok taşın yanında mücevher oluşu olarak kullanmıştır. Ayrıca Allah Resulünün diğer insanlara ahlaki açıdan en güzel örneklik gösterdiğini söylemiştir. Buna ek olarak Allah Resulünün günahlardan korunma anlamında ismet sıfatına sahip olduğunu belirtmiştir. Nasr, günümüz Batı modernizminin yaygın hümanist düşüncesi nedeniyle günümüzde Allah Resulünü öteki insanlarla eşit konuma yerleştirme gibi düşüncelerin, günümüz Müslümanları için büyük tehlike

¹⁷⁸ Nasr, a.g.e. s. 69

olduğundan bahsetmiştir. Allah Resulünün beşer oluşunun modern anlamda anlaşıldığı şekilde olmadığını aksine onun örnekliliği ve yol göstericiliği yönüyle anlaşılması gerektiğini söylemiştir. Buna ek olarak Allah Resulünün beşeriliğinin insanın yerine getirmesi gereken işleri insanlığın her alanına nüfuz ederek göstermiş bir kimse olması açısından anlaşılması gereken bir durum olduğunu ifade etmiştir.¹⁷⁹

Buna ek olarak Nasr, Allah Resulünün örnekliliğinin hayatın her alanında kendisini gösterdiğinden bahsetmiştir. Örneğin genç yaşında ailesini kaybetme, yalnızlık, toplumsal baskı, maddi güç gibi durumları yaşayabilecek her genç gibi o da bunlara benzeyen her türlü sıkıntılarla karşılaşmıştır. Bu manada Nasr, Allah Resulünün insanların karşılaştığı her türlü sıkıntıyla karşılaştığını ve bunları tecrübe ettiğini söylemiştir. Nasr, tüm bu zorlukların yanında ona değerli bir eş olan Hz. Hatice ile mutlu bir evlilik verildiğinden ve ondan da melekler gibi bir öz bulunan Fatıma adında bir kızının dünyaya geldiğinden bahsetmiştir. Ayrıca kendisine büyük fedakarlıkta bulunan olağanüstü bir kişi olan Hz. Ali'nin de dost ve kuzen olarak bahşedildiğini söylemiştir. Buna ek olarak kendisine gerçek bir dost ve havari olarak Hz. Ebu Bekir'in ve Hz. Selman'ın, Allah'ın dostluğunun yanında ona bahşedildiğini söylemiştir. Bu manada Nasr, bu bölümde bir kez daha Şii taraftarlığından kaynaklanan bir seçicilikle konuyu açıklamaya girişmiştir. Nitekim bunu kimi zaman taraftarlıktan kaynaklı olarak bazı kimselerin isimlerini anmayarak veya andığı kişileri abartı derecesinde anlatarak göstermiştir. Burada da Allah Resulünün birçok kızı olmasına rağmen sadece Hz. Fatıma'dan övgü ile bahsedip Allah Resulünün eşlerinden yalnızca Hz. Hatice'ye değinmesi ve Allah Resulünün birçok önemli dostunun olmasına rağmen onun sadece bazı kimseleri öne çıkarmış olması bunu göstermektedir. Fakat burada da gördüğümüz gibi Nasr, bu taraflılığını hiçbir surette ayrımcılık oluşturacak şekilde yapmamıştır.¹⁸⁰

Devamında Nasr, Allah Resulünün vefatının ardından geride çok kıymetli bir İslami miras bıraktığını söylemiştir. Bu manada görevinde başarılı olduğu ve günümüzde hala onun insanlara yol gösteren etkili bir öğretmenliğe devam ettiğini söylemiştir. Nasr, Allah Resulünün hayatındaki birçok durumunun önemli olduğunu fakat; ailenin, evrenin küçük bir modeli olması nedeniyle onun aile reisi olarak önemli örnekliliğe sahip olduğunu söylemiştir.

¹⁷⁹ Nasr, a.g.e. s. 71-72.

¹⁸⁰ Nasr, a.g.e. s. 73.

Onun eşleri, çocukları ve torunları Hasan ve Hüseyin ile olan ilişkileri, onlara gösterdiği sevgi ve onlara sağladığı güven ortamının aile bağlamında önemli bir fonksiyona sahip olduğunu ifade etmiştir. Bu manada Allah Resulünün gerek komutan iken gerek bir davayı çözerken gerekse insanları yönetirken mükemmel bir insanın bilinen manada nasıl olabileceğinin örnekliğini sunmuş olduğunu söylemiştir.¹⁸¹

Ayrıca Nasr, her peygamberin geldiği toplumlarda öne çıkan birtakım güzel değerlere sahip olduklarını söylemiştir. Bu manada Allah Resulünün öne çıkan güzel huyları konusunda ise Allah'a karşı ihlaslı olması, güvenilirliği ve var olan her şeye karşı merhametli olması gibi birtakım önemli özelliklerini saymıştır. Bu manada Nasr, Allah Resulünün hayatında merhametli olması yönü ile dopdolu birçok örnekliğin mevcut olduğunu söylemiştir. Bu manada öne çıkan en güzel örneğin ise Mekke'nin fethi sırasında gücünün doruklarında bulunduğu halde hiçbir kimseye zulümde bulunmayıp onları affetmesi olayının olduğunu söylemiştir. Bu manada Allah Resulünün öteki insanlara karşı kişisel intikam ve kindarlık duygusuna hiçbir surette sahip olmadığını da ifade etmiştir.¹⁸²

Buna ek olarak Nasr, Hz. Muhammed'in ahlakı anlamında "Hulk-u Muhammedi teriminin çeşitli İslami dillerde kullanıldığını da söylemiştir. Ayrıca bu terimin çoğunlukla iyilik, samimiyet, asalet ve doğruluğa atıfta bulunduğunu da ifade etmiştir. Nasr, Allah Resulünün gereksiz yere asabiyet göstermediğini onun sabırlı bir şekilde sakinlik gösterdiğini ve insanlara kibarca davrandığını söylemiştir. Fakat bu durum onun her durumda gülümsediği anlamına gelmemektedir. Çünkü o, hakikate karşı geldiğinde kutsal bir kızgınlık göstermekteydi.¹⁸³

Sonuç olarak Nasr, Allah Resulünün dünyayı değişime uğrattığını ve çok değerli görevini inanılmaz zorluklar altında yerine getirdiğini fakat onun tüm bu süreçte Allah'ın dostluğundan gelen nezaketinden ve cömertliğinden taviz vermediğini ifade etmiştir. Buna ek olarak Allah Resulüne yapılan övgünün yalnızca ona yapılmış bir övgü olmadığını Allah'a ve meleklerine de yapılmış bir övgü olduğunu bu manada Allah Resulünün övgüye layık bir kişi olduğunu söylemiştir.¹⁸⁴

¹⁸¹ Nasr, a.g.e. s. 74-75.

¹⁸² Nasr, a.g.e. s. 75-77.

¹⁸³ Nasr, a.g.e. s. 77-78.

¹⁸⁴ Nasr, a.g.e. s. 78.

3.9. Allah Resulü ve Gençlik

Nasr'ın eserinin 10. bölümünü oluşturan bu bölümde böyle bir konuyu ele almasını onun gençlere verdiği önem açısından değerlendirebiliriz. Nitekim onun diğer eserlerine baktığımızda, geleceğin kurucuları olan ve hareket ettirici güç görevini gören gençlere yönelik olarak yazdığı “*Genç Müslümana Modern Dünya Rehberi*” adlı eserinden hareketle gençlere verdiği önem, onu Allah Resulünün de gençlik ile ilişkisini ele almaya yönlendirmiştir.

Nasr, Allah Resulünün gençlerle son derece güçlü ilişkiler içerisinde bulunduğunu ve onların eğitimi ile önemle ilgilendiğini söylemiştir. Bu manada Allah Resulünün sünnetinin gençlerle ilgili özel olarak çeşitli konuları içerdiğini belirtmiştir. Buna ek olarak Allah Resulünün gençlerle ilişkisinde çok açık bir biçimde, onlarla ilgili bulunduğu ve onlara sevgi göstermesinin onun karakteristik bir özelliği olduğunu ifade etmiştir. Allah Resulünün bu özelliği yalnızca hadislerde değil de günlük pratiklerde de kendisini göstermiş olduğundan bahsetmiştir. Buna ek olarak Allah Resulünün, çocukları da çok sevdiğini hatta torunları Hasan ve Hüseyin'i sırtına alıp bindirdiğini söylemiştir. Allah Resulü, çocukların Allah'ın hediyeleri olduğunu ve onlara bakmanın, onlarla ilgilenmenin dini bir sorumluluk ve görev olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca çocukları “Allah'ın Gülleri” olarak isimlendirmiştir.¹⁸⁵

Bu bölümde Nasr, dikkat çekici bir şekilde Hz. Aişe'den rivayet edilen bir hadisi örnek vermiştir. Nitekim Nasr'ın Hz. Aişe'yi bu bölüme kadar anmamış olması bu durumu biraz daha önemli hale getirmektedir. Nasr, örnek olarak verdiği bu hadiste Allah Resulünün kızı Fatıma'ya çokça saygı göstermiş olması ve o eve geldiğinde ayağa kalkıp onu öpüp gittiğinde de ayağa kalkıp onu uğurlaması olayını Hz. Aişe'nin naklettiğini söylemiştir. Nasr yine bu hadisi “*Mişkat'ul Meşâbih*” adlı eserin İngilizce çevirisinden alıntı yapmıştır.¹⁸⁶

Nasr, ayrıca o toplumda kız çocuklarının sevilmemesine rağmen Allah Resulünün böyle bir ayrımda bulunmadığını ve kızı Fatıma'yı çokça sevdiğini söylemiştir. Allah Resulünün erkek varisi olan bir çocuğu bulunmamış olmasına rağmen, Allah'ın kız çocuk

¹⁸⁵ Nasr, a.g.e. s. 79-80.

¹⁸⁶ Nasr, a.g.e. s. 80. Bkz. *Al Hadis-An English Translation and Commentary of Mishkat- ul-Masabih*, by Al-Haj Maulana Fazlul Karim, Book I. Dacca, East Pakistan, 1960, p. 1 63-translation slightly modified.

olarak Hz. Fatıma'yı ona vermiş olmasının çok hayırlı olduğunu sadece 11 imamın değil de İslam tarihinde merkezi bir rol oynayan "Ehl-i Beyt'in" de annesi olma şerefının Hz. Fatıma'ya verilmiş olduğunu söylemiştir. Bu manada Allah Resulünün soyunun kızı Fatıma, yolu ile geldiğini belirtmiştir.¹⁸⁷

Bunun ardından Nasr, Allah Resulünün gençlerin de büyüklerine saygılı olmaları gerektiğini salık verdiğini ifade etmiştir. Bu manada Allah Resulü anne babaya olan saygıyı ifade etmek için eğer onlar İslam'ın kanunlarına karşı çıksalar bile onlara saygısızlık yapılmayacağını belirtmiştir. Bu manada Allah Resulü evlatların anne babalarının ölümünün ardından bile onlar için af dilemeleri gerektiğini, onlara dua etmeleri gerektiğini ve onların isteklerinin yerine getirilmesi gerektiğini söylemiştir. Bu manada Allah Resulü gençlerin yerine getirmesi gereken yükümlülüklerin başında anne babalarına olan muamelelerini düzeltmeleri gerektiğini ifade etmiştir. Hatta bu konu ile alakalı olarak Nasr, oldukça meşhur olan "Cennet annelerin ayakları altındadır."¹⁸⁸ hâdisi ile gençler için saygının merkezi bir öneme sahip olduğunu ifade etmiştir. Nasr, bu konunun gençler için oldukça önemli olduğunu ifade ettikten sonra anne babaya karşı yerine getirilmesi gereken yükümlülüklerden olan onları sevmek ve saygı göstermenin ruhi bir öneme sahip olduğunu ifade etmiştir¹⁸⁹

Nasr, Allah Resulünün gençlerle ilgili olarak önemli gördüğü bir diğer konunun onların eğitimi olduğunu söylemiştir. Bu manada Allah Resulünün gençleri ilme teşvik eden çeşitli hadisleri de olduğunu belirtmiştir. Nitekim Allah Resulünün İlimin beşikten mezara kadar öğrenilmesini tavsiye ettiği hadis başta olmak üzere bu konu ile alakalı çeşitli hadisleri örnek olarak vermiştir. Buna ek olarak ilmin talep edilmesi ve öğrenmenin değeri konuları, Allah Resulünün gençleri erken yaşlarda öğrenime teşvik etmesi ve bununla ilgilenip onlara değer vermesi nedeniyle geleneksel İslami eğitim sisteminin temel taşı oluşturmuştur. Ayrıca Allah Resulünü sevmenin aynı zamanda geleneksel ilmi ve öğrenmeyi sevmek anlamlarına da geldiğini söylemiştir. Nasr, gençler için ilim talep etmeye ek olarak bunu tamamlayıcısı olan âdabı da gençlerin elde etmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu manada Allah Resulü'nün çocuklara âdabı ailelerin vermesi gerektiğini önemli bir şekilde

¹⁸⁷ Nasr, a.g.e. s. 81.

¹⁸⁸ İbn Hanbel, V, 198, Ayrıca bkz. Nesâî, Cihad, 6.

¹⁸⁹ Nasr, a.g.e. s.82-84.

vurguladığını söyleyip bu konu ile alakalı Allah Resulünün teşviklerde bulunmuş olduğu çeşitli sözlerini örnek olarak vermiştir. Bu nedenle âdabın sünnetin merkezi yönlerini oluşturduğunu söylemiştir. Bu durumun, genç Müslümanlar için büyük öneme sahip olduğundan bahsetmiştir.¹⁹⁰

Nasr, tüm bu bahsedilenlerden hareketle İslam toplumunun bütününün gençlerin dine hazırlığı ve eğitimi konusunda gençlere karşı sorumluluğu bulunduğunu söylemiştir. Ayrıca günümüzde bir problem olarak gördüğü modern dünyanın merkezi karakterini oluşturan nihilizm (hiççilik) duygusunun ve özgürlük çatısı altında gençlerin dizginlenemez oluşundan İslam toplumunun kaçınmış bulunduğunu söylemiştir. Bu manada İslam toplumunun gençlerle alakalı olarak kurmuş olduğu yapının derin bir sevgiye ve fiziksel, entelektüel ve ruhsal ihtiyaçları karşılamaya yönelik olduğunu söylemiştir. Nasr, gençlerle ilgili olarak Allah Resulünün yaptıklarının modern dünyada önemli bir problem olarak gördüğü gençlerin durumu ile alakalı kıyaslarda bulunmuş ve İslam toplumunun bu konudaki çalışmalarının günümüzde büyük öneme sahip olduğunu göstermeye çalışmıştır. Ve Nasr, geleceği omuzlarında taşıyan gençlerin günümüzde ihtiyaç duydukları konularda ve karşılaştıkları problemlerde de hep en önemli örneğin Allah Resulü olduğunu bu surette yansıtmıştır.¹⁹¹

Nitekim Nasr, siyerin önemi ile alakalı gençler için yazmış olduğu “*Genç Müslüman’a Modern Dünya Rehberi*” adlı eserinin bir bölümünde, Allah Resulünün hayatını özet olarak vermiştir. Ayrıca onun hayatının Müslüman nesillerin kendi hayatları için bir rehber bulma ve Allah’ın iradesini, kelamını ve hayatını daha iyi anlamak gayesiyle bu alanda çeşitli çalışmalar yapıldığından bahsetmiştir.¹⁹²

3.10. Allah Resulünün Sünneti ve Hadisleri

Eserin son bölümünü oluşturan bu bölümde Nasr, Allah Resulünün hayatını daha iyi anlayabilmemiz ve onu yakından tanımak için onun sünnetini ve hadislerini okuyucuya tanıtip anlatma yolunu tercih etmiştir. Ayrıca günümüzde sünnete ve hadise bakış ile ilgili

¹⁹⁰ Nasr, a.g.e. s.83-84.

¹⁹¹ Nasr, a.g.e. s.85-86.

¹⁹² S. Hüseyin Nasr, *Genç Müslümana Modern Dünya Rehberi*, (çev. Osman S. Gündoğdu) İnsan Yayınları, İstanbul 2017, s.29-31.

çeşitli yorumlarda bulunmuştur. Buna ek olarak sünnetin ve hadislerin Müslümanların hayatlarına etkisini de açıklamıştır.

Nasr, Allah Resulüne ölümünden sonra geride hatırlanması gereken tavsiyelerin sorulduğunu ve onun da geride Kur'an-ı Kerimi bıraktığını ve kendisi vefat edip onlardan ayrılrsa dahi Kur'an ile birlikte kendisinin toplum içinde varlığının devam edeceğini bildirdiğini söylemiştir. Nasr, buna ek olarak Allah Resulünün geride Yüce Kur'an'ı ve "Ehl-i Beytini" ayrıca sünnet ve hadislerini de bıraktığını söylediğini belirtmiştir. Gerçekten de Allah Resulünün geride çeşitli durumlarda oldukça geniş ölçekli davranış örnekleri ve fiiller hazinesi bıraktığını belirtmiştir. Nasr, bunun sünnet diye isimlendirildiğini ayrıca Allah Resulünün toplu halde sözlerine de hadis denildiğini ifade etmiştir. Nasr, Allah Resulünün sünnet ve hadislerinin Yüce Kur'an'ın tamamlayıcıları olduğunu ayrıca Allah'ın kitabının açıklamaları olduğunu söylemiştir. hadis ve sünnet olmadan Kur'an'ın bütününe anlaşılamayacağını ayrıca Kur'an'da bahsedilen İslam'ın temel ibadetlerinin nasıl yerine getirileceğinin de bilinemeyeceğini ifade etmiştir. Ayrıca bunlar olmadan yalnızca İslam ile alakalı genel çerçevenin ve prensiplerin bilinebileceğini söylemiştir. Bununla alakalı olarak kutsal kitabın Müslümanlara günlük olarak yerine getirmesini emrettiği namaz örneğini vermiştir. Buna ek olarak namaz ibadetinin nasıl yapılacağını ve detaylarının Allah Resulünün sünnetine dayandığını söylemiştir ve aynı şekilde oruç ve hac ibadetinin de bu şekilde olduğunu belirtmiştir.¹⁹³

Nasr, günümüz açısından bir de hadise karşı sözde bilimsel olan tarihselcilik iddialarını ileri süren modern bilim insanları ve bu kişiler tarafından büyülenen birtakım Müslümanlarında içerisinde bulunduğu grubun, İslam geleneğinin yapısına sinsice bir darbe vurduğunu söylemiştir. Nasr'ın böyle bir yorumda bulunması günümüzde Hâdislerin tarihi bir değere sahip olduğunu ve bu manada otoritesinin sanıldığı kadar büyük olmadığını iddia eden gruplara karşı bir savunması olarak görülmektedir. Tüm bunlara karşın her dönemde Müslüman neslinin örnek almaya çalıştığı kişinin Allah Resulü olduğunu söylemiştir. Buna ek olarak Nasr, Sünnetin İslam'ın yayıldığı yerlerde yayılmış olduğunu fakat; bazı

¹⁹³ Nasr, a.g.e. s. 87-88.

durumlarda bazı yerlerde takip edilmesi zor olabileceğinden kesin bir tavsiye niteliğini taşımadığını fakat böyle olmasına rağmen gereksiz görülmediğini ifade etmiştir.¹⁹⁴

Nasr, hadislerle alakalı olarak hayatın her yönü için hikmet denizinden oluştuğunu ve ashab tarafından ezberlenip sonraki nesillere aktarıldığını söylemiştir. Bu hadislerin daha sonra peygamber geleneğinin sözlerini içeren külliyat haline getirildiğini belirtmiştir. Bunun sonucunda âlimler tarafından inanılmaz bir hadis koleksiyonu oluşturulmuştur ve yüzyıllar boyunca İslam toplumu tarafından kabul gördüğünü söylemiştir. Bu hadis kitaplarının: Sünniler tarafından 6 doğru kitap olarak kabul edilen Kütüb-ü Sitte'nin olduğunu söylemiştir. Aynı şekilde de Şiiiler tarafından da 4 hadis kitabından oluşan Kütüb-ü Erbââ'nın kabul edildiğini söylemiştir. Nasr, bu 4 hadis kitabının Allah Resulünün sözleri dışında 12 İmam'ın da sözlerini içerdiğini söylemiştir. Buna ek olarak hadisin güçlü bir senede sahip olması nedeniyle sahih, kısmi güçlü senede sahip olan hasen, zayıf, şüpheli ve mevzu olarak bilinen uydurma hadis şekillerine ayrıldığını belirtmiştir. Nasr bu ayrımların baştan savma değil de disiplinli ve ince çalışmalar sonucunda belgeme yoluyla oluşturulduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle de hadis ilminin İslami ilimler içerisinde en zor bölümü oluşturduğunu söylemiştir.¹⁹⁵

Nasr hadisin de sünnet gibi olduğunu ve insan ile alakalı olarak neredeyse her yönü içerdiğini söylemiştir. Bu manada hadislerin ahlaki, toplumsal ve ekonomik hayata ek olarak dünyanın yapısı ve ahir zamandaki olaylar (eskatoloji), ölümden sonraki hayat ve ruhi hayat konularını içerdiğini söylemiştir. Bunun dışında hadisin basit bir şekilde geçmiş tarihsel bir mirası yansıtmadığını söylemiştir. Tam aksine sünnet ve hadisin şu an yaşayan kişilerle alakalı olduğunu ve 14 asırdır Müslümanlar tarafından saygı gösterilip sevildiğini belirtmiştir. Bu nedenle de Allah Resulünün hayatının her yerde Müslümanlar tarafından öğrenilmeye çalışılıp ve taklit edilmeye çalışıldığını söylemiştir. Bunun da ötesinde Müslümanların Allah Resulüne sevgilerini ve saygılarını övgülerle ifade etmiş olduklarını ve onun şefaatinin elde edebilmek ve ona yakınlaşmak için ona hayır dualarında

¹⁹⁴ Nasr, a.g.e. s. 88-89.

¹⁹⁵ Nasr, a.g.e. s. 89-90.

bulduklarını söylemiştir. Bunun bir örneği olarak İbn Meşîş'in¹⁹⁶ duası adında bir salavat duasını paylaşmıştır.¹⁹⁷

Nasr'ın örnek olarak getirdiği İbn Meşîş'in salavatı adındaki duanın tercüme halinde ki asıl metni şöyledir:¹⁹⁸

“Hamd, âlemlerin rabbi olan Allah Teâlâ'yadır. Allah Teâlâ'm sırların kendisinden fıskırdığı Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimize salât et. Nurların kendisinden infılak ettiği Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimizdir. Allah, göklerin ve yerin Nur'udur. Hakikatlerin kendisine yükseldiği (gerçeğini bulduğu) Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimizdir. Âdemî ilimlerin hepsi Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimize nüzül etmektedir. Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimize inen ilimlerin karşısında mahlûkat aciz kaldı. Vazgeç Hıristiyanların nebilerine dair söylediklerinden başka, hakkında dilediğin kadar medh ü sena et. Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellemi bizden önce ne geçmiş, ne de gelecek hiçbir kimse idrak edemedi. Onun hakkında ilmin vardığı en son nokta beşeriyetidir, Gerçekten O Allah Teâlâ'nın yarattıklarının en hayırlısıdır. Melekût âleminin bahçeleri Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimizin cemâlinin çiçekleri ile güzeldir. Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem nurlarının feyzi ile ceberût âleminin havuzları dolup taşmaktadır.” Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem şayet vasıta olmasaydı, neticeye ulaşılmazdı' kaidesine mevsût olmazdı. Bu salât Sen'den O'na, Sen'in şanına yakışır ve O'nun da layık olduğu bir salât olsun.” Allah Teâlâ'm, muhakkak ki O Sana delâlet eden en câmi sırrındır.” Huzurunda durabilen en büyük perdedârındır. Allah Teâlâ'm, beni O'nun soyuna ilhâk eyle, O'nun sahip olduğu şerefe beni layık kıl. Allah Teâlâ'm, Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimizi bana öyle tanıt ki, bununla cehalet kanallarından kurtulup selâmet bulayım.” Bu marifetle fazilet pınarlarından kana kana içeyim. Allah Teâlâ'm, bana Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimizin yolu üzerinde, yardımınla kuşatılmış olarak huzuruna giden yolda da yardım et.

¹⁹⁶ Ebû Muhammed Abdüsselâm b. Meşîş (Beşîş) el-Hasenî (ö. 625/1228) Tasavvufun Kuzey Afrika'daki en büyük temsilcilerinden biri, Ebû'l-Hasen eş-Şâzelî'nin şeyhi olarak bilinmektedir. Bkz. Süleyman Uludağ, “Abdüsselâm b. Meşîş el-Hasenî”, Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA), c. 01, s. 302.

¹⁹⁷ Nasr, a.g.e. s. 90-91

¹⁹⁸ Nasr'ın İbn Meşîş'in salavatını alıntı yaptığı kaynak T. Burckhardt'ın İngilizce çevirisidir. Fakat Biz İhramcızade Hacı İsmail Hakkı Altuntaş'ın Arapçadan Türkçeye yapılmış tercümeden faydalandık. İbn Meşîş'in İngilizcesi için bkz. "The Prayer of Ibn Mashish," trans. by T. Burckhardt,, Studies in Comparative Religion , Vol. 12, No. 1-2 , Winter –Spring, 1978, www.studiesincomparativereligion.com 25.11.2018.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz ile beni batılın tepesine öyle indir ki, beynini dağıtayım. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz ile beni ehâdiyyet deryalarına at. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz ile beni tevhidin hallerinden süratle geçir. Allah Teâlâ'm, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz ile beni vahdet (birlik) denizinin kaynağına gark et. Öyle ki, sadece O'nunla göreyim, O'nunla işiteyim, O'nunla bulayım, O'nunla hissedeyim. Allah Teâlâ'm, en büyük perdedâr olan Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimizi ruhumun hayatı kıl. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimizin ruhunu hakikatimin sırrı eyle. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimizin hakikâtini âlemleri kaplayıcı (kuşatan) kıl. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz ilk hakkın hakikâtidir. Allah Teâlâ'm, Kulun Zekerıyyâ aleyhisselâmın nidâsını işittiğin gibi benim nidâmı da işit. Allah Teâlâ'm, Sen'in yoluna, Sen'inle yardım et. Allah Teâlâ'm, Sana gelmek için, Sen'inle destek istiyorum. Allah Teâlâ'm, benimle Sen'in aranı birleştir. Allah Teâlâ'm, Benimle Sen'den başkalarının arasına girip imha (yok) et. Allah, Allah, Allah. Muhakkak ki, Kur'ân-ı Kerim'i [okumayı, tebliğ etmeyi ve ona uymayı] Sana farz kılan Rabb'in elbette Sen'i dönülecek yere, döndürecektir. ¹⁹⁹ Ey Rabb'imiz, tarafından bize rahmet ihsân eyle, işimizden kurtuluş yolu hazırla. ²⁰⁰

Nasr'ın bu bölümü İbn Meşîş'in salavatıyla sonlandırmış olmasındaki niyeti, Allah Resulünün şahsına karşı geçmişteki âlimlerin sevgisini günümüzdeki okuyucuya gösterip Hz. Peygambere bakış konusunda rehberlik etmek olduğu anlaşılabilir. Nasr'ın konuları ele alış şekli onun geleneksel kaynaklardan hareketle modern okuyucuya yol göstermeye çalıştığını görebiliriz. Ayrıca kendisinin bu eserin okuyucusuna geleneksel kaynakları tanıtmak gibi bir amacının olduğunu hatırlarsak bu örnekte olduğu gibi geleneksel eserlerin Allah Resulüne bakışını bu yolla tanıttığını görmüş oluruz. Buna ek olarak her bölümde olduğu gibi bu bölümde de Modern Dönemde Allah Resulü'nün şahsına ve sünnetine karşı yapılan tarihselcilik ve Hz. Peygamber'in beşeriyeti gibi konular üzerine yöneltilen eleştirilere cevaplar vermiştir.

¹⁹⁹ Kasas / 85.

²⁰⁰ Nasr, a.g.e. s. 91-92. Bkz. *ET-TEMŞİŞ Fİ ŞERH-İ SALÂVAT İBN-İ MEŞİŞ*, haz. İhramcızade Hacı İsmail Hakkı Altuntaş, 2010, s. 17-37.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM NASR'IN SİYERE BAKIŞININ TAHLİLİ

Buraya kadar genel anlamda Nasr'ın hayatını, kişiliğini ve eserlerini incelememizin yanında *Mohammed: Man of God* adlı eserini de inceledik. Bu eserin içeriğinden, muhtevastından ve kaynaklarından hareketle onun siyere bakışını, konuları ele alış şeklini ve yöntemini genel anlamda gördük. Buna ek olarak Nasr'ın hayatında kendisini gelenekselci olarak nitelendirmesi ve eserinin önsözünde de Allah Resulünün hayatını ele alma isteğinin özellikle genç okuyucuya, geleneksel kaynakları tanıtmak ve Allah Resulüne geleneksel bakışları yansıtır okuyucunun doğru bir peygamber imajına sahip olmasını gerçekleştirmek istediğini vurgulamıştır. Ayrıca Nasr, günümüzde modernizmin getirdiği şüphecilik ile zihinleri karışmış olan kimselere, geleneksel kaynaklar yoluyla İslami bir bakışa sevk etmeye çalıştığını söylemiştir. Bu nedenle Allah Resulünün Batılılar tarafından ele alındığı şekli ile yalnızca insanî birtakım yönlerini ele almak yerine daha çok Allah Resulünün manevi ve ruhi yönlerini ele aldığını belirtmiştir.²⁰¹ Bu durumda, buraya kadar gerçekleştirdiğimiz incelememizin sonucunda Nasr'ın eserinde böyle bir amacı gerçekleştirdiğini ve geleneksel bir bakışı sunarak yöntemine sadık kaldığını söyleyebiliriz.

Bu bölümde de Seyyid Hüseyin Nasr'ın siyer ile alakalı olan ve siyer kitaplarında öne çıkan birtakım konuları ne surette değerlendirdiğini ve nasıl ele aldığını inceleyeceğiz. Buna ek olarak Nasr'ın modern dönemde siyer yazımındaki yerini anlayabilmek için peygamberliğe, cihada, çok eşliliğe (poligami) bakışı ve öne çıkardığı bazı konulardan hareketle onun siyere bakışının tahlilini gerçekleştirmeye çalışacağız. Yapacağımız bu tahlil genel bir perspektiften hareketle oluşturulacağı için, Nasr'ın her ne kadar siyer ile alakalı olarak *Mohammed: Man of God* adlı eserinden daha çok yararlanacak olsak da diğer eserlerinden de faydalanacağımız âşikardır.

²⁰¹ Nasr, a.g.e. s. 7-8.

1. Nasr'ın Eserinde Öne Çıkardığı Konular

Bu başlıkta Nasr'ın *Mohammad: Man of God* adlı eserinin Allah Resulünün hayatına dair yazılmış tek eseri olması nedeniyle bu eserinde öne çıkan konuları ve çokça vurguladığı yerleri ele alacağız.

Nasr'ın gözünü açtığı ve yaşadığı, maddesel bir dünya görüşünün hâkim olduğu bir dönem olan modern dünyanın kendisi üzerinde ki etkisi nedeniyle, eserinde kendi ifadesiyle de Allah Resulünün temelde peygamberlik görevine sahip olduğu için onun manevi yönünü öne çıkartmaya çalıştığını ifade etmiştir. Bu açıdan incelediğimizde Nasr'ın mevcut eserinde öne çıkarttığı konuların Allah Resulünün hayatının manevi yönü ve peygamberlik misyonunun uygulayıcılığı etrafında oluştuğu görülebilir. Nasr, bu nedenden ötürü eserinde Mirâç, Vahiy, Hicret, Mucizeler ve Allah Resulünün peygamberlik yönleri ile alakalı konuları çokça öne çıkartmıştır. Buna ek olarak Nasr'ın Şii olması nedeniyle Şii kaynaklarında Allah Resulünün hayatı ile ilgili olarak rastlanan birtakım konuları öne çıkartmış olduğu da görülmektedir.

Nasr'ın eserinde Allah Resulünün hayatı ile alakalı olarak öne çıkarttığı konulardan ilkinin eserinde “Gece Yürüyüşü” adıyla başlığını açmış olduğu Mirâç konusu oluşturmaktadır. Nasr, bu konu ile alakalı olarak Kur'an-ı Kerim'den ve hadislerden örnekler getirmesinin dışında Allah Resulünün bu süreçte tecrübe ettiklerinden bahsedilen birtakım rivayetleri de örnek olarak getirmiştir. Buna ek olarak Nasr'ın, Allah Resulünün manevi ve ruhi yönüyle ilgili olduğunu düşündüğümüzde, Miracın Allah Resulünün manevi ve ruhi yönünü yansıtması nedeniyle O bu konuyu geniş çapta ele almıştır. Nitekim Miracın Allah Resulünün hayatında ruhi açıdan edindiği tecrübelerin merkezini oluşturduğunu ve ruhi hayatı için bir model olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca “Gece Yürüyüşü” ile “Kadir Gecesi'nin” bu açıdan benzer olduklarını söylemiştir.²⁰²

Nasr, bunlara ek olarak Allah Resulünün yaşadığı Mirâç tecrübesinin İslam literatüründeki başta İbn Arabi ve Sana'i gibi âlimlerin çalışmalarının kaynağını oluşturduğunu söylemiştir. Ayrıca Avrupa Literatüründe bulunan Dante'nin İlahi Komedyaya adlı eserinin de bu tecrübeye dayandığını belirtmiştir. Bunun dışında Nasr, Miracın önemi

²⁰² Nasr, a.g.e. s. 29-30.

ile alakalı olarak 5 vakit namazın Allah Resulünün Miraca çıktığı sırada verildiğini söyleyerek bu konunun önemini belirtmiştir.²⁰³

Tüm bunlardan hareketle Nasr'ın Mirâç konusuna önem vermesini, onun Modern dönemdeki insanların materyalist ve rasyonalist düşüncelerden etkilenmeleri sonucunda peygamber imajı ve manevi konularda sarsıntıya uğramış olmaları nedeniyle, bu konuyu öne çıkartmış olduğunu düşünebiliriz. Nitekim kendisi de Mirâcın İslam dininde merkezi bir yere sahip olduğunu ve aynı zamanda modern bilimin materyalist dünya görüşü tarafından etkilenmiş birtakım Müslüman gencin, İslam eğitim aldıkları sırada bu konuyu anlamakta zorluk çektiklerini söylemiştir.²⁰⁴ Nasr'ın kendisini gelenekselciliğe ait olarak nitelendirmesi ve gelenekselciliğin karşısında bulunan modernizmin temsilcilerinin eleştirisi konusu yaptığı Mirâç konusuyla alakalı olarak önemli ölçüde açıklamalarda bulunmuştur. Ayrıca bu olayı yaptığı alıntılarla derinlemesine anlatma çabası içerisine girmiştir. Nasr, ayrıca bu konu üzerinden modern bilimin bakışının fiziksel sınırlılıktan ibaret olmasını eleştirmiş ve Allah Resulünün Mirâç tecrübesini hem fiziksel hem de ruhsal bir gerçeklik olarak kabul etmiştir. Bu nedenle onun Mirâç konusunu öne çıkartmasının onun peygamber imajı ile alakalı genel düşüncesini ve hedefini açıklamasına uygun bir konu ile karşılaşmasından kaynaklı olduğunu düşünebiliriz.

Nasr'ın eserinde öne çıkarttığı konulardan bir diğerini de Hicret ve Allah Resulünün Medine'deki hayatı oluşturmaktadır. Nasr açısından düşündüğümüzde bu konular Allah Resulünün peygamberlik misyonunu ve yeni dinin kuruluşundaki etkisini göstermesi nedeniyle önemli olduğunu düşünebiliriz. Nitekim bu konunun birçok siyer kitabında bu nedenden ötürü öne çıkartıldığına şahit olmaktayız. Nasr Hicret konusu ile alakalı olarak Hicret sırasında Allah Resulünün Hz. Ebu Bekir'le birlikte müşriklerden kaçmak için mağaraya sığınmaları ve orada Allah'ın yardımı ile güvercin yuvası ve örümcek ağının bulunması ve müşriklerin onları yakalayamaması olayının önemli olduğunu belirtmiştir. Nitekim bu mağara olayının sonraki birçok Müslüman için çeşitli sembollere sahip olduğu

²⁰³ Nasr, a.g.e. s.30.

²⁰⁴ Nasr, a.g.e. s.35.

şeklinde yorumlanması nedeniyle tıpkı Allah Resulünün hayatındaki diğer olaylar gibi bu olayın da büyük tarihsel öneme sahip olduğunu söylemiştir.²⁰⁵

Nasr, Mekke'den Medine'ye Hicret'in Allah Resulünün hayatında toplum lideri olarak yeni bir dönemin başlangıcını gösterdiğini söylemiştir. İslam dini açısından da Hicret'in önemi ile alakalı olarak Hicret'in, İslam'ın resmi ve dini takviminde başlangıç olarak kabul edilmesinin, İslam'ın kaderi açısından büyük öneme sahip olması nedeniyle takvimin bu olayla başladığını ifade etmiştir. Buna ek olarak Hıristiyanların takviminde Hz. İsa'nın doğumunun Hıristiyanlıkta önemli bir olay olarak kabul edilip takvimlerinin başlangıcı kabul edilmesi nedeniyle, Hicret'in de İslam dininin misyonunun gelişimi açısından önemli bir olay olması nedeniyle, bugünkü İslam takvimin Hicri takvim olarak kabul edildiğini belirtmiştir. Hicret'in İslam dini üzerindeki önemi nedeniyle Hz. Muhammed'in hayatında da büyük öneme sahip olduğunu belirtmiştir.²⁰⁶

Allah Resulünün Allah (c.c) tarafından dünyayı düzenlemek amacıyla gönderildiğini düşündüğümüzde, Hicret'in ardından Allah Resulünün Medine'de iken gerek içsel gerek dışsal şartlarda ilahi iradeye göre toplumu oluşturduğunu söylemiştir. Nasr, buna ek olarak Allah Resulünün Medine'de iken yapmış olduğu reformlarla dünyayı etkilemesinin Hz. Peygamber'in manevi yükselişinin tecrübesi düşünülmeden anlaşılamayacağını belirtmiştir. Ayrıca Allah Resulünün hayatının Müslümanlar için en büyük derse sahip olduğunu söylemiştir. Müslümanların kendi hayatlarında İslam'ın gerek dışsal gerek içsel olarak uygulanması konusunda Allah Resulünün hayatının en temel ve kesin örneklik taşıdığını belirtmiştir. Allah Resulünün her ne kadar Allah tarafından seçilerek normal insanlardan ayrıldığı düşünülse de bu durumun Allah Resulünün hayatında Müslümanlar için örnekler bulunmayacağı anlamına gelmediğini ifade etmiştir. Tüm bunlardan hareketle Nasr, Medine'nin İslam'ın pratiğe döküldüğü yer olması ve sistemli bir yapıya dönüşmesi nedeniyle Müslümanlar için gerek ferdi gerek içtimai anlamda büyük örneklikler taşıdığından bahsetmiştir.²⁰⁷

²⁰⁵ Nasr, a.g.e. s. 39.

²⁰⁶ Nasr, a.g.e. s. 40-41.

²⁰⁷ Nasr, a.g.e. s. 40-41.

Son olarak Nasr'ın Şii olmasından kaynaklı eserinde öne çıkartmış olduğu konulardan bir diğerini de Gadir-i Hum olayı oluşturmaktadır. Nasr eserinde siyer eserlerinden farklı olarak bu konuyu derinlemesine incelemiş ve bu konuyu Şii kaynakları ile Sünni kaynaklarını karşılaştırmak suretiyle ele almıştır. Nitekim Gadir-i Hum olayını “Mekke'nin Fethi ve Allah Resulünün Hayatının Sonları” adında bir başlık altında önemli gördüğü bir dönem içerisinde ele almıştır. Bunun sebebini düşündüğümüzde Allah Resulünün vefatının ardından öne çıkan hilafet meselesi ve çeşitli tartışma konularını aydınlatmak maksadıyla böyle bir konu başlığı açtığını anlayabiliriz.

Gadir-i Hum olayı ile ilgili olarak Nasr, Allah Resulü ve Müslümanların Mekke'den Medine'ye dönerken Gadir-i Hum adındaki bir yerde yaşadıkları bir olay olduğunu söylemiştir. Bu olayla alakalı olarak geçmişten günümüze kadar İslam tarihini etkileyen oldukça önemli bir olay olduğunu belirtmiştir. Bunun dışında bu yerde Hz. Ali taraftarları olarak bilinen Şiilerin, Allah Resulünün Hz. Ali'yi kendisinden sonra varis olarak seçtiğine inandıklarını ifade etmiştir. Buna ek olarak Sünnilerin de kaynaklarında bu olayı zikrettiklerini fakat bu vârislik konusunun politik olmadığı şeklinde farklı bir yorumda bulduklarını belirtmiştir. Bu manada bu olay Sünniler ile Şiiler arasında farklı bir perspektif açığa çıkartmıştır fakat bu farklılıklara rağmen İslam'ın birliğine zarar vermesi açısından Sünniler ile Şiiler arasında bir ayrım yaşanmamıştır. Nasr, bu ifadesinin ardından yalnızca günümüzde modernizmin etkisinden kaynaklanan dini fanatizm ve Sünni-Şii ayrımının çeşitli politik güçler tarafından körüklenmesi nedeniyle birliğin tehdit edildiğini belirtmiştir.²⁰⁸

Nasr, Gadir-i Hum olayına Şiilerin genel bakışını göstermek maksadıyla bu olayın geleneksel Şii kaynaklarında anlatıldığı “*Hayâtü'l-Kulûb*” adındaki bir kitaptan alıntı yapmıştır. Ardından Sünnilerin kaynak kabul ettikleri çeşitli hadis kitaplarından bu olay ile alakalı haberleri sunarak karşılaştırmada bulunmuştur. Ardından hadis rivayetlerinde Allah Resulünün Hz. Ali için kullandığı “Mevla” kelimesinin analizini yaparak Sünni kaynakların yorumlamalarını analiz etmiştir. Nasr'ın Şii olması nedeniyle her ne kadar taraflı yorumlarda bulunduğunu görsek de onun birleştirici ve farklılıkları zenginlik olarak yorumlayıcı açıklamalarda bulunmuş olduğuna da rastlayabiliriz. Sonuç olarak Gadir-i Hum olayının,

²⁰⁸ Nasr, a.g.e. s. 61-62.

Allah Resulünün hayatında ve sonraki İslam toplumunun tarihinde oldukça önemli bir olay olarak bulunduğunu belirtmek suretiyle konunun önemine dikkat çekmiştir.²⁰⁹

Seyyid Hüseyin Nasr'ın öne çıkartmış olduğu konulardan hareketle onun siyere bakışını incelediğimizde Allah Resulünün hayatı ile alakalı olarak Batı'da Hz. Muhammed; beşeri, politik ve sosyal faaliyetlerle sınırlı görülmüş olup manevi yönünün kavranamadığından yakınmıştır. Nasr, bu sebepten ötürü Allah Resulünün peygamberlik misyonunun daha iyi anlaşılabilmesi için eserinde Hz. peygamberin manevi yönü ile ilahi iradeye muhatap oluşunu daha fazla öne çıkartmıştır. Buna ek olarak Nasr, Allah Resulünün hayatındaki batını boyutun onun sadece manevi kılavuz olmadığı aynı zamanda yeni sosyal düzenin organizatörü olması nedeniyle Batılılar tarafından anlaşılmadığını ileri sürmüştür.²¹⁰ Bu nedenden ötürü Nasr, eserinde Allah Resulünün hayatını sadece bir açıdan ele almak yerine bütün yönleri ile ele alarak Peygamber imajı konusunda oluşmuş olan yanlış algıları düzenleme yolunu tutmuştur. Ayrıca Nasr, geleneksel bakışa sahip olmasından ötürü Modern Dönemde Batı'da peygambere bakışta ve peygamber imajında oluşan yanlış algılara karşı geleneksel kaynaklardan cevap verme yoluna gitmiş ve öne çıkardığı konularla da bu sorunların çözümüne yönelik genel bir bakışı sunmaya çalışmıştır.

2. Nasr'ın Allah Resulünün Çok Eşliliğine Bakışı

Batılıların çokça eleştiriler yönelttiği ve günümüz siyer metinlerinde çokça karşılaştığımız konulardan birisi olan Allah Resulünün çok eşliliği (Poligami) konusunda Nasr'ın yorumlarından hareketle eleştirilere verdiği cevapları ve onun siyere bakışını bu bölümde inceleyeceğiz.

Nasr'a göre Allah Resulünün karakteri ile alakalı olarak her ne kadar Allah katında diğer insanlardan farklılığı bulunsa da bu durumun onun beşeri yönüne etkide bulunmadığını ve diğer insanlar gibi hayatını devam ettirdiğini belirtmiştir. Bu manada birçok Hıristiyan, Hz. Peygamber'in hayatının manen nasıl taklit edilebileceğini sormuşlardır: Zira onun hayatı bir insan topluluğunun idarecisi olma, siyasi ve askeri faaliyetlere katılma, ailevi meselelerle

²⁰⁹ Nasr, a.g.e. s. 62-69

²¹⁰ Murat Demirkol, *Seyyid Hüseyin Nasr'a göre Ezeli Hikmet ve Geleneksel İslam*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 51:2(2010) s.284. Bkz. Seyyid Hüseyin Nasr, *İslam İdealler ve Gerçekler*, trc. Ahmet Özel, (İstanbul: İz Yayıncılık, 1996) ss.39-40.

alakadar olma vb. şeylerle hayli karışmış görünmektedir. Müslümanlar için bu faaliyetler zahiri hayat için model işlevi görürken Hz. Peygamber'in sıkça ifade ettiği namaz, oruç ve sürekli zikrinde sergilenen bätini hayatın da manevi hayat için model işlevi gördüğünü belirtmiştir.²¹¹ Bu nedenle Nasr, Allah Resulünün toplumun diğerlerinden bağımsız bir nitelik oluşturamayacağı ve örnekliliği açısından beşeri yönünü göz ardı edemeyeceğimiz için onun yaşadığı toplumda kabul görmüş normları uygulamış olmasının ahlaki açıdan bir kıstas oluşturamayacağını ifade etmiştir. Bu sebepten ötürü çok eşlilik ile alakalı kimi Yahudi ve Hıristiyan peygamberlerinin de çok eşlilikte bulunduğunu belirterek geleneksel hukukta ve dinde çok eşlilik bir kural ihlali veya toplumdakilere dayatılan bir kural olarak görülmediğinden, Allah Resulünün uygulamasının da beşeri yönü açısından uygun olduğunu belirtmiştir.²¹²

Nasr, Müslümanlar arasında evliliğin teşvik edilmesi ve bekâr kalmanın hoş görülmemesini büyük ölçüde ailenin İslâm toplumundaki birleştirici vazifesiyle irtibatlı olduğunu söylemiştir. Bu manada İslâm'ın belli şartlar sağlandığı takdirde izin verdiği çok eşliliğin sebeplerinden biri de kocaları harplerde yahut tabii afetlerde ölen kadınların yahut tek eşli bir evlilik yapacağı birini bulamayan kadınların da aile kurumuna entegre olmalarını sağlamaktır. Nasr'ın toplumsal bir gerçeklik olarak gördüğü bu uygulama ile alakalı İslâm'ın ailenin ehemmiyeti üzerine tesis edilmiş realist bakış açısı, ekonomik lüzumlar yahut bekar kadının aile kurmasını başka türlü imkansız kılan sosyal gerçeklikler söz konusu olduğunda, belli şartlar altında çok eşliliğe izin verilmiş olduğunu belirtmiştir. Ayrıca insan toplumunun tabiiatı gereği genellikle daha çok erkeklerin harplerde ve afetlerde hayatını kaybetmesi ve aynı zamanda erkeklerin ömrü kadınlardan daha kısa olması nedeniyle yine bu uygulamanın toplumsal bir gerçekliği gözler önüne serdiğini ifade etmiştir.²¹³

Nasr'a göre İslâm, evliliğe peygamberin "Evlilik dinin yarısıdır."²¹⁴ Hâdisi ölçüsünde çok büyük önem verdiği ve bir toplumda genellikle kadınların sayısı erkeklerden daha fazla olması nedeniyle, erkeğin eşlerine adil davranması ve onların hayatlarını temin

²¹¹ Seyyid Hüseyin Nasr, *Gülşen-i Hakikat: Tasavvuf Geleneğinin Vizyonu ve Vadettikleri*, Çev. Nurullah Koltaş, İnsan Yayınları, İstanbul 2015, s. 150

²¹² Nasr, *Muhammad: Man of God*, s. 19

²¹³ Nasr, *a.g.e.*, s. 19-20 .

²¹⁴ Buna benzer rivayet ile alakalı olarak bkz. Beyhakî, Şuabü'l-îmân (nşr. Muhtâr Ahmed en-Nedvî), I-XIV, Bombây 1423/2003, VII, 340; Aclûnî, Keşfu'l-Hafa, 2/239

edecek durumda olması şartları altında toplumsal bir gerçeklik olarak çok eşliliğe izin verildiğini belirtmiştir.²¹⁵

Bu manada Nasr, Allah Resulünün çok eşliliğine dair yapılmış eleştirilere karşı sosyal, tarihi ve psikolojik açıklamalarda bulunarak siyer ile alakalı konularda doğru bir bakışa sahip olmak için bütüncül yaklaşım sergilemenin ve realist bir incelemede bulunmanın önemini gözler önüne serdiğini görebiliriz.

3. Nasr'ın Cihada Bakışı

Allah Resulünün Batı'da çokça eleştiriye uğratıldığı ve günümüzde de fazlasıyla tartışılan konulardan bir diğerini de "Cihâd" konusu oluşturmaktadır. Nitekim "Cihâd" konusunun çarpıtılarak yorumlanması ve medyanın çeşitli manipülasyonları neticesinde Batı'yı etkisi altına almış olan "İslâmofobi"²¹⁶ kavramıyla da günümüzde tanışmış bulunmaktayız. "İslamofobi'nin" etkisi ile İslam'ın savaş dini olarak yansıtıldığına ve Müslümanların terörist olarak gösterilmeye çalışıldığına rastlamaktayız. Nitekim İslamofobik yorumlar çoğunlukla bu yansıtımları Allah Resulünün savaşları ve "Cihâd" konusu üzerinden gerçekleştirmektedir.

Nasr, cihâd konusu ile alakalı olarak günümüzde İslam'la ilgili hiçbir mesele üzerinde cihâd kadar hassasiyetle durulmadığını ifade etmiştir.²¹⁷ Nitekim ona göre bazıları cihadı, yani Allah'ın din ile beyan olunan irâdesini gerçekleştirme yolunda gayret göstermeyi de İslam'ın beş şartına ek olarak altıncı rükün olarak saydıklarından bahsetmiştir. Fakat Nasr'a göre cihâd diğerlerinin hepsini içinde muhtevidir. Zira bunları yerine getirmek için insanın Allah yolunda gayret göstermesi gerektiğini ifade etmiştir. İyi bir Müslüman olmak için insan gayret (cehd) göstermeli, yani cihadı kelimenin en derin manasıyla yerine

²¹⁵ S. Hüseyin Nasr, *Genç Müslümana Modern Dünya Rehberi*, (çev. Osman S. Gündoğdu) İnsan Yayınları, İstanbul 2017, s. 71

²¹⁶ "İslâmofobi" kelimesi ilk defa 1990'larda kullanılmaya başlandı ve İslam ve korku kelimelerini bir araya getirdiği için çeşitli eleştirilere konu oldu. Dönemin İngiltere İçişleri Bakanı Jack Straw tarafından Kasım 1997'de hazırlatılan raporda İslâmofobiyi "İslam'a ve Müslümanlara karşı olumsuz ve aşağılayıcı düşünce ve inançlar atfeden... nefret ve düşmanlık" olarak tanımlar. Burada korku, nefret ve düşmanlığa dikkat çekilmesi önemlidir. Fakat bu tanımın yetersiz olduğunu da ifade etmek gerekir. Zira İslâm ve Müslüman karşıtlığı bazı durumlarda son derece bilinçli ve kasıtlı bir sosyal-siyasi proje olarak hayata geçirilmektedir." / İbrahim Kalın, *Ben, Öteki, ve Ötesi*, İnsan Yayınları, İstanbul 2016, s. 448

²¹⁷ S. Hüseyin Nasr, *Modern Dünyada Geleneksel İslam*, (çev. Sara Büyükduru), İnsan Yayınları, İstanbul, 2016. s. 29

getirmelidir.²¹⁸ Bu ifadesiyle Nasr, Arapça bir kelime olan cihadın Kur'an ve hadisteki evrensel manasından ziyade, İslam hukukundaki anlamıyla Batı dillerine "Kutsal Savaş" olarak çevrildiğini bu çeviri nedeniyle de Batı'da çeşitli yanlış kanaatlere sebep olduğunu söylemiştir. Bu yanlış kanaatlerden birisi olan İslam= "Kılıç Dini" gibi fikirlerin ortaya çıkması sonucunda cihâd yan anlamsal düzeye indirgenip asıl anlamını oluşturan manevî ve içsel boyutunun yitirilmiş olduğunu söylemiştir. Nasr'ın, Allah yolunda yapılan bütün gayretlerin ortak adı olarak nitelendirdiği cihadın, savaşı amaç haline getirmek demek olmadığını aksine İslam dinindeki savaşın yeryüzünde dengeyi oluşturmak ve devam ettirme yönüyle olumlu bir yöne sahip olduğundan bahsetmiştir.²¹⁹

Nasr, cihâd ile alakalı açıklamalarının devamında, Allah Resulünün cihâd yorumunda savaştan döndükleri sırada yapmış oldukları savaşın küçük savaş olduğunu aslında nefis ile yapılan savaşın büyük savaş olduğunu belirttiğinden bahsetmiştir. Nasr, Batılıların İslâm'ı kılıç dini olarak gösterme çabalarına karşı bu hadisin önemli mesajlar içerdiğini ifade etmiştir.²²⁰ Buna ek olarak peygamberin "Büyük Cihâd" dediği, Allah yolunda sürdürülmesi gereken içsel çaba olup, küçük cihadın ise İslâm'ı savunmak ve korumak için sarf edilen zahiri gayret olduğunu belirtmiştir.²²¹ Bu manada ona göre cihâdın sınırı dengesizlikten ve zulümden kaçınmak amacıyla tevhidin ya da topyekün birliğin gerçekleştirilmesi yolunda insanlığı kemâle erdirmek için birey ve İslâm toplumunun mensubu olan her Müslümanın cihâdî uygulayabileceği anlamına gelmektedir. Ayrıca cihâd kavramının savaşı kutsayan dinsel bir argüman olmaktan öte toplumun yabancı askerî-iktisâdî güçler veya fikirlerce işgaline karşı kendini koruma çabası ve kişinin kendisinden başlayarak çevresinde adâleti tesis etmesi olarak belirlendiğinden bahsetmiştir.²²²

Sonuç olarak hayatının büyük bir bölümünü Batı'da geçirmiş bir entelektüel olan Nasr'a göre, günümüzde üzerinde fazlaca durulan bir konu olan cihâd konusunda, anlamsal açıdan çarpıtmaların bulunduğu ve bir yandan da Batı'da cihâd kavramının yanlış anlaşılacak tıpkı haçlı seferleri ruhu gibi görüldüğünü belirtmiştir. Bu manada Nasr'a göre

²¹⁸ Nasr, *Genç Müslümana Modern Dünya Rehberi*, s. 20

²¹⁹ Nasr, *Modern Dünyada Geleneksel İslam*, s. 29-30

²²⁰ Nasr, *Muhammad: Man of God*, s. 45

²²¹ S. Hüseyin Nasr, *İslam ve Modern İnsanın Çıkmazı*, (çev. Sara Büyükduru), İnsan Yayınları, İstanbul 2017. s. 236

²²² Nasr, *Modern Dünyada Geleneksel İslam*, s. 31-32

tıpkı Ortaçağ'da Hıristiyanların, Müslümanlara karşı Hıristiyanlığı yaymak maksadıyla Haçlı Seferlerini düzenlemesi gibi bugün de Batı, demokrasiyi yaymak amacıyla bir nevi tarihi tekerrür ettirip Haçlı Seferleri düzenlemektedir. Ona göre özellikle Batı kültürü her ne kadar sekülerleşmiş olmasına rağmen, haçlı seferi ruhunu kapitalizmin ve demokrasinin diğer memleketlerde yayılması yoluyla ve bu memleketlerdeki insanların kendilerine sunulanları beğenip beğenmediğine bakılmaksızın hayatini bu yolla devam ettirdiğini söylemiştir.²²³ Nasr, ayrıca toplu savaş düşüncesinin ve bu düşüncenin uygulanmasını gösteren sivil insanların katlinin; dini cihâdı olumlayan bir medeniyetin ürünü olmadığını veya İslam tarihinde görüldüğü gibi şer'i bakışın böyle bir savaşa asla göz yummadığını aksine sonuçlarını önceden görüp onu engellemeye çalıştığını belirtmiştir.²²⁴

4. Nasr'ın Eserindeki Şii Unsurlar

Nasr'ın İranlı oluşu ve Şii mezhebine ait olmasından ötürü bu durumun siyere bakışında önemli etkisi olduğu görülmektedir. Nitekim Nasr'ın Şiiilerin kabul ettiği kaynakları eserine alması, Allah Resulünün hayatında karşılaşılan olayları değerlendirirken Şii bakışına yer vermesi ve kimi zaman da savunması ayrıca öne çıkarttığı konularla, onun siyere bakışında mezhepsel yönünün etkisini net bir şekilde görebilmekteyiz. Fakat Nasr'ın her ne kadar böyle bir yaklaşımda bulunduğunu görsek de onun ayrılıkçı bir yorumda bulunduğu veya mezhepsel üstünlük iddiasına girdiğine rastlamamaktayız. Aksine yaptığı yorumlarla Şiiiler ile Sünniler arasında farklı perpesktiflerin açığa çıkmasına rağmen bu durumun İslam'ın birliğine zarar vermediğini ve Sünniler ile Şiiiler arasında bir ayrım yaşanmadığını belirtmiştir. Fakat günümüzde modernizmin etkisinden kaynaklanan dini fanatizm ve Sünni-Şii ayrımının çeşitli politik güçler tarafından körüklenmesi nedeniyle birliğin tehdit edildiğinden bahsetmiştir.²²⁵

Nasr, eserinde Şii bakışını yansıtan Gadir-i Hum olayı ile alakalı olarak bu konunun İslam tarihinde oldukça önemli bir olay olduğunu ayrıca Sünni-Şii ayrımına neden olduğunu belirtmiştir. Bu konu ile alakalı olarak Allah Resulünün Hz. Ali için "Ben kimin mevlası isem Ali'de onun mevlasıdır." sözünü örnek olarak getirerek Hz. Ali'nin hilafetinin

²²³ Nasr, *Genç Müslümana Modern Dünya Rehberi*, s. 230

²²⁴ Nasr, *Modern Dünyada Geleneksel İslam*, s. 32

²²⁵ Nasr, *Muhammad: Man of God*. s. 62

meşruluğunu ispat etmek için “Mevla” kelimesini derinlemesine analiz etmiş ve bu konunun Sünni kaynaklarındaki anlatımını da örnek getirerek karşılaştırmada bulunmuştur. Ayrıca eserinde Hz. Ali’nin kişiliğini, kahramanlıklarını, savaşta başarılarını ve onun Ehl-i Beytinin faziletlerini öne çıkartarak eserinde bu konulara çokça yer vermiştir. Nitekim bu durum Nasr’ın siyer anlatımında mezhepsel bakışını gözler önüne sermiştir.

Buna ek olarak Nasr’ın *Mohammad: Man of God* adlı Allah Resulünün hayatına dair yazdığı eserinde, mezhepsel bakışını gösteren bir diğer durum ise onun Allah Resulünün hayatında yeri olan bazı kişilerin isimlerini anmaması veya çokça bahsetmemesidir. Örnek olarak Nasr’ın eserinde “Allah Resulünün Evliliği” adıyla açmış olduğu başlıkta yalnızca Hz. Hatice’yi anlatmış olup Allah Resulünün diğer eşlerini anmayıp yalnızca Allah Resulünün başka evlilikler de yaptığından bahsetmiştir.²²⁶ Ayrıca Allah Resulünün hayatında ve İslam tarihinde önemli bir yeri bulunan Hz. Ömer’in, adını çok fazla anmamış olup onun adını yalnızca Hz. Ali’nin hilafetiyle alakalı olduğu bilinen Gadir-i Hum olayında²²⁷ ve Allah Resulünün Veda Hutbesi sırasında Hz. Ömer’in Hz. Peygambere soru sorması olayı üzerine ismini vermiştir.²²⁸ Bu durumu incelediğimizde onun siyer yazımında eserini oluştururken mezhebi bakıştan etkilenerek diğer siyer kaynaklarından farklı bir şekilde konuları değerlendirdiğini görebiliriz.

²²⁶ Nasr, a.g.e. s. 17-21

²²⁷ Nasr, a.g.e. s. 64

²²⁸ Nasr, a.g.e. s. 61

SONUÇ

21.yüzyılın gerek Doğu'da gerekse Batı'da etkili entelektüellerinden birisi olan Seyyid Hüseyin Nasr, 1933 yılında Tahran'da dünyaya gelmiştir. Çok yönlü bir eğitim geçmişi olan Nasr, fizik bilimlerinden mistisizme, felsefeden estetiğe uzanan geniş ilgi alanı ve bu alanlardaki engin bilgisi ile klasik âlim-bilim adamı mütefekkir tipolojisinin bu yüzyıldaki nadir örneklerinden biridir. Nasr'ın çalışmalarında disiplinler arası bir yöntemi tercih edişini, onun medeniyet perspektifini ve bütüncül bakışı yakalama gayretiyle gerçekleştirdiğini düşünebiliriz. Nitekim bu durum eserlerinin çok yönlü bir duruş sergilemesine ve birçok ilim dalında kaynak gösterilmesine sebep olmuştur.

Seyyid Hüseyin Nasr'ın İslam peygamberinin hayatını başlı başlına ele aldığı tek çalışması olan *Mohammad: Man of God* adlı eserinde de bu çok yönlü bakışa bağlı tahlilleri bariz bir şekilde görmekteyiz. Nitekim Nasr, bu eserinde Allah Resulünün çok eşliliği, cihad, insani yönü ve hayatının değerlendirmesini; psikolojik, sosyolojik ve hukuki yönlerden hareketle değerlendirerek çok yönlü bakışını göstermiştir. Buna ek olarak Nasr'ın diğer eserlerinde de rastladığımız modernizm eleştirisi çerçevesinde geleneksel-modern kıyaslamalarına bu eserinde de rastlamaktayız. Nasr'ın siyer çalışmasında yapmış olduğu bu kıyaslama onun medeniyet analizleri yapmasına ve bunun sonucunda çok yönlü bakışını ortaya çıkarmasına neden olmuştur.

Nasr, Avrupa dillerinde gerek Batılı yazarlar gerekse Müslüman yazarlar tarafından İslam peygamberinin hayatına dair yazılmış birçok çalışmanın bulunmuş olduğundan bahsetmiştir. Ayrıca başta İngilizce olmak üzere bu dillere çevrilmiş çalışmaların da bulunduğunu söylemiştir. Bu çalışmalarda genellikle Allah Resulünün hayatında devlet adamlığı, komutanlığı ve siyasi liderliği gibi konulara yoğunlaşmış çalışmaların çokça fazla olduğunu belirtmiştir fakat; Allah Resulünün hayatında manevi ve ruhi yönünü oluşturan bölümlere yönelen çalışmaların diğer çalışmalara nazaran yok denecek kadar az olduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle insanların tarihinde büyük değişikliğe sebep olmuş olan Hz. Muhammed'in ruhi boyutunun tarihi şartlar altında incelenmesinin bir gereklilik olduğunu ifade etmiştir.

Bu manada Nasr, Allah Resulünün hayatını incelemek amacıyla yazdığı *Mohammad: Man of God* adlı mevcut eserinde Allah Resulünün hayatında onun manevi, ruhi ve peygamberliği ile alakalı konularını öne çıkartarak, mütevazı bir adım atma amacında olduğunu göstermiştir. Kendisinin günümüzün önde gelen gelenekselcilerinden birisi olmasının etkisi ile bu eserinde geleneksel kaynaklardan faydalanarak okuyucuya geleneksel kaynakları tanıtmaya gayretinde olduğunu da göstermiştir. Ayrıca modernizm tarafından zihni şüpheye uğramış kimselere geleneksel bakıştan hareketle Allah Resulünün hayatında öne çıkan bölümlerdeki örneklikleri sunarak geleneksel bakışını gözler önüne sermiştir.

Eserini incelediğimizde Nasr'ın gelenekselciliği, entelektüel bakışı ve Şii oluşunun etkisine de rastlamaktayız. Nitekim Allah Resulünün hayatında öne çıkan olayları yorumlamasında geleneksel kaynaklardan örnekler getirmesinin yanında gelenekselin karşısında durduğunu düşündüğü modernizmin bakışını tahlil edip eleştirdiğine de şahit olmaktadır. Buna ek olarak Hz. Ali'ye dair övgülü ifadeleri ayrıca Gadir-i Hum gibi çeşitli olaylar üzerine yaptığı yorumlar ve Hz. Ali'nin tarafında olduğunu belirtici açıklamalarıyla Nasr'ın Şiiliğinden kaynaklı mezhepsel bakışını görmekteyiz.

Sonuç olarak Seyyid Hüseyin Nasr'ın *Mohammad: Man of God* adlı eserini incelememiz neticesinde, çağımızın etkili entelektüellerinden birisi olan Nasr'ın Allah Resulünün hayatını inceleme yöntemini, Allah Resulünün hayatında öne çıkan konuları değerlendirme şeklini, kaynaklarını ve siyere bakışını inceledik. Ayrıca Nasr'ın günümüzde özellikle Batı'da yazılmış çeşitli siyer kitaplarında modernizmden kaynaklanan peygamber imajlarını eleştirisine ve bu değerlendirmelere karşı getirdiği açıklamaları gördük.

Bu manada Nasr'ın incelediğimiz mevcut eseriyle genel anlamda 21. yüzyılda Doğu'da ve Batı'da yazılan siyer kitaplarını ve içerdikleri konuları tanımayı ve bunun sonucunda siyer konularının geçmişten günümüze ele alınış şeklini görme imkânını yakaladık. Aynı zamanda bu tez Nasr'ın Türkçemize çevrilmiş birçok eserinin yanında Türkçemize çevirisi bulunmayan ve Allah Resulünün hayatına dair yazılmış tek eseri olan *Mohammad: Man of God* adlı eserine ulaşmak isteyen okuyucularımız için genel anlamda mütevazı bir tanıtımdır. Bu nedenle Nasr'ın *Mohammad: Man of God* adlı eserinin çevirisinin yapılmasına ihtiyaç bulunduğu ortada olup ileride böyle bir çevirinin yapılmasını ümit etmekteyiz.

KAYNAKLAR

- ACLÛNÎ, *Keşfü'l-hafâ* (nşr. Abdülhamîd b. Ahmed el-Hindâvî), I-II, el-Mektebetü'l-Asriyye 1420/2000, I, 486.
- About Seyyed Hossein Nasr: Brief Biography*., <http://www.nasrfoundation.org/bios.html>, 1996-2014, (19.05.2018),
- Akademik Kaynak Gösterme Kılavuzu, www.dergipark.gov.tr (01.07.2018).
- AKBAR, Maulana M. Ubaidul, *The Orations of Muhammad*, Lahore, 1954.
- AKGÜN, Yrd. Doç. Dr. Tuncay , “İslam ve Yorum: Yorumun Tarihsel- Düşünsel Bağlamı ve Güncel Toplumsal Hayata Yansıması”, Malatya İlahiyat Vakfı İlmi Araştırmalar Serisi No:1, 3.cilt, Malatya, 2017, s.255-256.
- ALTUNTAŞ, haz. İhramcızade Hacı İsmail Hakkı, *et-Temşiş fi Şerh-i Salâvat İbn-i Meşiş*, 2010.
- BAYKAN, Erdal, “Gelenekselci Ekolün Din-Bilim Bağlamında Aydınlanma Eleştirisi, - S. Hüseyin Nasr Örneği”,D.E.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı XVI, İzmir 2002, ss.201-216.
- BEYHAKÎ, Şuabü'l-îmân (nşr. Muhtâr Ahmed en-Nedvî), I-XIV, Bombây 1423/2003,VII, 340.
- BURCKHARDT, Trans. By. Titus, "*The Prayer of Ibn Mashish*," , Studies in Comparative Religion Vol. 12, No. 1-2 Winter – Spring, 1978, www.studiesincomparativereligion.com (25.11.2018).
- CHITTICK, William “*S. Hüseyin Nasr’ın Temel Düşünceleri*”, İnsan Yayınları, İstanbul, 2012.
- DEMİRKOL, Murat, “*Seyyid Hüseyin Nasr’a göre Ezeli Hikmet ve Geleneksel İslam*”, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 51:2 (2010). ss. 248.
- FAZLUL KARİM, Al-Haj Maulana, *Al Hadis-An English Translation and Commentary of Mishkat- ul-Masabih*, Book I. Dacca, East Pakistan, 1960.
- FIĞLALI, Ethem Ruhi, “*Gadîr-i Hum*” Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA), c. 13
- HAMİDULLAH, Muhammed, *İslam peygamberi*, çev. Salih TUĞ, İrfan Yayıncılık, 1993, c.1.
- İBN HİŞAM, *Es- Siretü ’n- Nebeviyye*, Dâru İhyâu’t – Tûrâsi’l- Arabî, Beyrut, 1971, c. I
- İBN SA’D, *e’t- Tabakatü ’l- Kübra*, Daru Sadır, Beyrut, c. I,

- JAHANBEGLOO, Ramin, “*In Search of The Sacred: A Conversation With Seyyed Hossein Nasr On His Life and Thought,*” yay. haz. Terry Moore, Praeger yay., 2010,
- KAHRAMAN, Fikret (Hzr.), “İslam ve Yorum: Yorumun Tarihsel- Düşünsel Bağlamı ve Güncel Toplumsal Hayata Yansımaları”, Malatya İlahiyat Vakfı İlmi Araştırmalar Serisi No:1, 3.cilt, Malatya, 2017.
- KALIN, İbrahim, *Ben, Öteki ve Ötesi*, İnsan Yayınları, İstanbul 2016.el
- , “*Seyyid Hüseyin Nasr İle İş Ahlakı, İktisadi Faaliyet ve Ekonomi Din İlişkileri Üzerine*”, İAD. 18/4, 2005, ss. 485.
- , “*Modern Dünyada Geleneksel İslam’ın İzini Süren Bir Hakîm:*” Seyyid Hüseyin Nasr, İş Ahlakı Dergisi, Mayıs 2009, c.2, sayı 3, ss. 135, İGİAD.
- KOLTAŞ, Nurullah, *Gelenekselci Ekol ve İslam*, İnsan Yayınları, İstanbul, 2013,
- LINGS, Martin, Muhammad, Vermont: Inner Traditions, 1991, (Hz. Muhammed’in Hayatı, trc. Nazife Şişman, İnsan Yayınları, İstanbul, 2006.)
- MERRICK, J. L., *The Life and Religion of Mohammed* (Boston: Phillips, Sampson and Company 1850)
- NASR, Seyyid Hossein, *Mohammad: Man of God*, ABC International Group Inc Publications, , USA 1995,
- , *İslam ve Modern İnsanın Çıkmazı*, (çev. Sara Büyükduru), İnsan Yayınları, İstanbul 2017.
- , *İslam Sanatı ve Maneviyatı*, çev. Ahmet Demirhan, İnsan Yayınları, İstanbul, 2017.
- , *Genç Müslümana Modern Dünya Rehberi*, (çev. Osman S. Gündoğdu) İnsan Yayınları, İstanbul 2017.
- , *Modern Dünyada Geleneksel İslam*, (çev. Sara Büyükduru), İnsan Yayınları, İstanbul, 2016.
- , *Bir Kutsal Bilim İhtiyacı*, çev. Şehabettin Yalçın İnsan Yayınları, İstanbul, 2016.
- , *Gülşen-i Hakikat: Tasavvuf Geleneğinin Vizyonu ve Vadettikleri*, Çev. Nurullah Koltaş, İnsan Yayınları, İstanbul 2015
- , *Yol Şiirleri*, çev. Nurullah Koltaş, İnsan yayınları, İstanbul, 2003.
- , *İslam İdealler ve Gerçekler*, trc. Ahmet Özel, (İstanbul: İz Yayıncılık), 1996.
- ÖZKAN, Halit, “Süyuti”, Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA), c.38 ss. 192.
- RAMCHAHI, Abdullatif Ahmadi, (Corresponding author), “Seyyed Hossein Nasr’s Perspective on the Theory of Islamization of Knowledge” International Journal of Contemporary Applied Sciences, Vol.3, 2016.

RÛMÎ, *Dîvan-ı Şems-i Tebrizî*, der. B. Forounzanfar, cilt 5, 1339, gazel no. 2133.

SCHIMMEL, Annemarie, *Muhammad is His Messenger*, Chapel Hill, the University of North Carolina Press, 1985.

ULUDAĞ, Süleyman, “Abdüsselâm b. Meşîş el-Hasenî”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, c. 1
Wikipedia free online encyclopedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Arthur_Jeffery,
(03.07.2018).

Wikipedia free online encyclopedia, https://en.wikipedia.org/wiki/James_Lyman_Merrick
(03.07.2018)

YAVUZ, Yusuf Şevki “*Peygamber*”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, c. 34. ss. 258

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU

Yazar Adı Soyadı	M. Fatih Durgun
Tez Adı	SEYYİD HÜSEYİN NASR VE "MUHAMMAD: MAN OF ALLAH" ADLI ESERİ ÇERÇEVESİNDE SİYERE BAKIŞI
Enstitü	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	İslam Tarihi ve Sanatları
Tez Türü	Yüksek Lisans
Tez Danışman(lar)ı	Dr. Öğr. Üyesi İlhami ORUÇOĞLU
Çoğaltma (Fotokopi Çekim) İzni Kısıtlama	☐ Patent Kısıt (2 yıl) ☐ Genel Kısıt (6 ay) ☒ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin veriyorum.

Hazırlamış olduğum tezimin belirttiğim hususlar dikkate alınarak, fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından hizmete sunulmasına izin verdiğimi beyan ederim.

Tarih : 22.07.2019

İmza :